

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

MESLEK LİSELERİNDE ÖĞRENCİLERİN
REKREASYONEL ETKİNLİKLERE
KATILIM DÜZEYLERİ İLE
AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİYİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA; TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

LEVENT ÖZİL

REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
REKREASYON YÖNETİMİ BİLİM DALI

EKİM 2016

**MESLEK LİSELERİNDE ÖĞRENCİLERİN REKREASYONEL
ETKİNLİKLERE KATILIM DÜZEYLERİ İLE AKADEMİK BAŞARI
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR
ARAŞTIRMA; TOKAT İLİ ÖRNEĞİ**

Levent ÖZİL

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
REKREASYON YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
REKREASYON YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2016

Levent ÖZİL tarafından hazırlanan “Meslek Liselerinde Öğrencilerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Düzeyleri İle Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma; Tokat İli Örneği” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Gazi Üniversitesi Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd.Doç.Dr. H.Dilek SEVİN
Rekreasyon Yönetimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Başkan: Yrd.Doç. Dr. Gonca GÜZEL ŞAHİN
Turizm ve Otel İşletmeciliği, Atılım Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ercan YAVUZ
Rekreasyon Yönetimi, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum

Tez Savunma Tarihi: 03/10/2016

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü V.

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Levent ÖZİL

03.10.2016

MESLEK LİSELERİNDE ÖĞRENCİLERİN REKREASYONEL ETKİNLİKLERE
KATILIM DÜZEYLERİ İLE AKADEMİK BAŞARI DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİYİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA; TOKAT İLİ ÖRNEĞİ
(Yüksek Lisans Tazi)

Levent ÖZİL

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Kasım 2016

ÖZET

Bu çalışmanın amacı; meslek liselerinde öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılım düzeylerinin akademik başarıları üzerindeki etkilerini inceleyerek rekreasyon kavramının öğrenciler üzerindeki yansımalarının görülmesi ve akademik başarılarında etkili olup olmadığının araştırılmasıdır. Araştırmada uygulanan yöntem betimsel araştırma yöntemidir. Betimsel araştırmada amaç, eldeki problemi, bu problemle ilgili durumları, değişkenleri ve değişkenler arasındaki ilişkileri tanımlayarak bir konudaki mevcut durumu araştırmak ve ortaya koymaktır. Araştırmanın evrenini Tokat il genelinden 40 meslek lisesinin son sınıflarından 363 adet öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu 4 bölümden oluşmaktadır, birinci bölüm demografik değişkenler ikinci bölümde akademik başarı değerlendirme ölçeği, üçüncü bölümde rekreasyon aktiviteleri okul imkanları likert ölçeği, dördüncü bölümde ise rekreasyon aktivitelerine katılım sıklıkları ölçeği bulunmaktadır. Araştırma sonucu elde edilen veriler istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. Bu analizler araştırma ekseninde alınan öğrenciler hakkında bilgi sağlanması amacıyla anketin birinci bölümünde bulunan sosyo-ekonomik sorulara ait frekans dağılımları kullanılmıştır. Daha sonraki bölümde öğrencilerin herbir dersteki başarı puanı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki ve farklılık incelenmiştir. Öğrencilerin ders notları ortalamalarına normallik testi uygulanmış ve değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin demografik özellikleriyle akademik başarı puanları arasındaki farklılığı incelemek için mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis Testi, ilişkiyi incelemek için spearman's rho testi uygulanmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları ve rekreasyonel aktivitelere katılım sıklıkları arasındaki ilişkiyi incelemek için spearman's rho testi uygulanmıştır. Öğrencilerin üçüncü bölümdeki imkân yeterliliği anketine verdiği cevaplardan hesaplanan puanlar yeni bir değişken oluşturmuş ve bu yeni değişken için normallik testleri uygulanmıştır. İlgili değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği görülmüştür. Bu sonuç neticesinde öğrencilerin akademik başarı puanları ile okullarındaki imkânların yeterliliği hakkındaki görüşleri arasındaki ilişkiyi incelemek için spearman's rho testi uygulanmıştır. Uygulanan istatistikî testlerde güven düzeyi $\alpha=.05$ olarak esas alınmıştır ve hipotezler $\alpha=.05$ güven düzeyinde test edilmiştir. Çalışmada kullanılan istatistikî analizler için SPSS 21 for Windows paket programı kullanılmıştır.

Bilim Kodu : 1169

Anahtar Kelimeler : Rekreasyon, Meslek Lisesi, Öğrenci, Akademik Başarı

Sayfa Adedi : 113

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. H. Dilek SEVİN

A RESEARCH TO FIND OUT THE CORRELATION BETWEEN THE VOCATIONAL
HIGH SCHOOL STUDENTS' PARTICIPATION LEVELS TO RECREATIONAL
ACTIVITIES AND THEIR ACADEMIC ACHIEVEMENT, TOKAT PROVINCE

SAMPLE

(Master's Thesis)

Levent ÖZİL

GAZİ UNIVERSITY

SOCIAL SCIENCES INSTITUTE

November 2016

ABSTRACT

The purpose of this study is to be seen the reflections of the recreation concept on vocational high school students and to investigate whether there is an impact on their academic achievement by examining the impact on the academic achievement of the students level of participation in recreational activities. The method of the research is descriptive. The aim of descriptive research is describe the problem, the situations about the problem, variables and the correlations between variables and investigate and reveal an existing case. The population of the research is 363 senior students from 40 vocational high schools from Tokat province. The data collection technique of the research is questionnaire. The questionnaire consists of 4 sections; the first section is demographic variables, the second section contains academic achievement evaluation scale, the third part contains school opportunities of recreational activities likert scale and the fourth part includes frequency scale of participation to recreational activities. The data acquired in the research are subjected to statistical analyses. In these analyses, frequency distributions regarding the social economic questions in the first part of the questionnaire which aim to gather information about the students in the research range are used. In the later parts, the correlation and discrepancy between the success grade from each lesson and demographic features is investigated. Normality test is applied to the students' grade point average and it is observed that variables don't come from normal distribution. Mann Whitney U and Kruskal-Wallis tests are applied to investigate the discrepancy and Spearman's Rho test is applied to investigate the relation between the demographic features of students and academic achievement scores. Spearman's Rho test is applied to investigate the relation between the academic achievements of students and the frequency of participation to the recreational activities. The scores gathered from the answers of the students in the third part, the sufficiency of opportunities questionnaire, make up a new variable and normality tests are applied to this new variable. It is seen that related variables don't come from normal distribution. As a result, Spearman's Rho test is applied to investigate the relation between the students' academic achievement scores and their opinions about the efficiency of opportunities of their schools. Confidence level of the statistical test is accepted as $\alpha=.05$ and hypotheses are tested according to $\alpha=.05$ confidence level. SPSS 21 for Windows packaged software is used for the statistical analyses in the research.

Science Code : 1169

Keywords : Recreation, Vocational High School, Academic Achievement

Pages : 113

Thesis Supervisor : Assistant Professor Doctor H. Dilek Sevin

TEŐEKKÖR

Çalıőmalarım boyunca çok değerli, nitelikli, çok yönlü yardım ve katkılarıyla beni yönlendiren, çok kıymetli tecrübelerinden faydalandığım danışmanım Yrd. Doç. Dr.H. Dilek SEVİN'e, hiçbir zaman yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Doç.Dr. Yasin BOYLU'ya, bünyesinde çalıştığım geniş vizyonlarıyla bana çok şey katan Tokat İl Milli Eğitim Müdürü Levent YAZICI ve Şube Müdürü Murat AÇAR'a, mesai arkadaşlarım Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Birimi çalışanlarına, sabrı ve manevi desteğiyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan eşim Nurten ÖZİL'e teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR.....	xiv
1. GİRİŞ.....	1
2. ZAMAN, BOŞ ZAMAN, REKREASYON VE AKADEMİK BAŞARI KAVRAMLARI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Zaman Kavramı.....	5
2.2. Zamanı Kullanım Bölümleri	9
2.3. Zaman ve Sosyal Sınıf	12
2.4. Zaman ve Kültür	13
2.5. Boş Zaman Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	14
2.5.1. Boş Zaman Etkinliklerinin Sınıflandırılması.....	17
2.5.2. Boş Zaman Planlaması ve İyileştirilmesi	18
2.5.3. Boş Zaman Etkinliklerine Duyulan Gereksinim	21
2.5.4. Boş Zaman Değerlendirmenin Yararları	22
2.5.4.1. Fiziksel Yararları	23
2.5.4.2. Psikolojik Yararları.....	24
2.5.4.3. Toplumsal Yararları.....	24
2.6. Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar.....	25
2.7. Boş Zaman Değerlendirme Kuramları	26
2.7.1. Telafi Kuramı	27

	Sayfa
2.7.2. Benzerlik Kuramı	27
2.7.3. Çevre Etkileşim Kuramı	28
2.7.4. Fırsat Kuramı.....	28
2.7.5. Aristocu Teori.....	29
2.7.6. Kendini Geliştirme Teorisi	29
2.7.7. Sonuç Ya Da Boş Zamanın Geleceği	29
2.8. Rekreasyon İle İlgili Genel Bilgiler	30
2.8.1. Rekreasyon Kavramı ve Tanımı.....	31
2.8.2. Rekreasyonun Temel Özellikleri.....	32
2.8.3. Rekreasyonun Sınıflandırılması	34
2.8.4. Rekreasyon ve Verimlilik.....	36
2.8.5. Rekreasyon ve Toplum.....	37
2.8.6. Rekreasyon Felsefesi	37
2.8.7. Rekreasyon Teorileri	37
2.8.7.1. İhtiyaçlara Hizmet Eden Rekreasyon;.....	38
2.8.7.2. Boş Zaman Değerlendirme Aracı Olarak Rekreasyon.....	38
2.8.7.3. Bireye ve Topluma Bir Değer Olarak Rekreasyon	38
2.8.7.4. Yeniden Yaratma Olarak Rekreasyon.....	38
2.8.8. Rekreasyon ve Sosyallik.....	39
2.8.9. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımda Kişisel ve Ailevi Etkiler	39
2.8.10. Ev dışında Sosyal Rekreasyon.....	41
2.8.11. Okul ve Rekreasyon	42
2.8.12. Gençlerin Rekreasyon Eğilimleri	43
2.8.13. Rekreasyona Duyulan İhtiyaçların Nedenleri	44
2.8.13.1. Fiziksel İhtiyaçlar	45
2.8.13.2. Sosyal İhtiyaçlar	45

Sayfa

2.8.13.3. Psikolojik İhtiyaçlar	45
2.9. Akademik Başarı Kavramı İle İlgili Genel Bilgiler	46
2.9.1. Akademik Başarı Tanımı.....	46
2.9.2. Akademik Başarı Unsurları	47
2.9.3. Akademik Başarıda Ölçme Değerlendirme.....	48
2.9.4. Akademik Başarı Göstergeleri	49
3. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM	51
3.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Tanımı ve Amacı.....	51
3.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi	52
3.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin Türkiye’de Gelişimi	52
3.4. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları	56
3.5. Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi)	57
3.6. Mesleki ve Teknik Orta Öğretimde Yeni Yaklaşımlar	60
3.7. Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim Programları	66
3.8. Mesleki ve Teknik Eğitimde Yönetim Sistemi	66
3.9. Tokat İlinde Mesleki Eğitim	68
3.10. Eğitim Kurumlarında Rekreasyon.....	71
4. MATERYAL VE YÖNTEM	73
4.1. Araştırmanın Amacı	73
4.2. Araştırmanın Önemi	73
4.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	74
4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	75
4.5. Araştırmanın Yöntemi.....	75
4.6. Veri Toplama Yöntemi	75
4.7. Araştırmada Evren ve Örneklem.....	76
4.8. Verilerin Analizi.....	78

	Sayfa
5. BULGULAR VEYORUM.....	81
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	93
KAYNAKÇA.....	99
EKLER.....	109
EK-1. Anket Formu	110
EK-2. İzin Onayı.....	112
ÖZGEÇMİŞ	113

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. Mesleki ve teknik ortaöğretim okulları.....	57
Çizelge 3.2. Tokat mesleki eğitim kurumları öğrenci sayıları.....	69
Çizelge 4.1. $\alpha = 0.05$ için örneklem büyüklükleri	77
Çizelge 4.2. İlçelerden seçilecek örnek sayısının bulunmasına ilişkin hesaplama tablosu	78
Çizelge 4.3. Ankkete kullanılacak anket için pilot çalışma sonrası uygulanan geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonuçları.....	78
Çizelge 5.1. Geçerlilik ve güvenilirlik.....	81
Çizelge 5.2. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımı	81
Çizelge 5.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılığı için mann-whitney u testi	82
Çizelge 5.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının ikamet yeri değişkenine göre farklılığı için mann-whitney u testi	82
Çizelge 5.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılığı için kruskal-wallis testi	83
Çizelge 5.6. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının haftalık harçlık değişkenine göre farklılığı için kruskal-wallis testi.....	83
Çizelge 5.7. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının okul türüdeğişkenine göre farklılığı için kruskal-wallis testi	84
Çizelge 5.8. Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük ders çalışma süreleri ile akademik başarı puanları arasındaki ilişki için spearman's rho testi.....	84
Çizelge 5.9. Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreasyonel aktivitelere katılım frekansları ve sıklıkları	85
Çizelge 5.10. Araştırmaya katılan öğrencilerin haftalık boş saat süreleri ile rekreasyonel aktivitelere haftada ayrılan zaman arasındaki ilişki için spearman's rho testi.....	86
Çizelge 5.11. Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik dersi başarı puan ortalaması ile rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi	87

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.12. Araştırmaya katılan öğrencilerin edebiyat dersi başarı puan ortalaması ile rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi	88
Çizelge 5.13. Araştırmaya katılan öğrencilerin ingilizce dersi başarı puan ortalaması ile rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi	89
Çizelge 5.14. Araştırmaya katılan öğrencilerin tarih dersi başarı puan ortalaması ile rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi	90
Çizelge 5.15. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanı ile okullarındaki imkan yeterlilikleri düşünceleri arasındaki ilişki	91

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Zamanın kullanım bölümleri	10
Şekil 2.2. Boş zaman kavramına ilişkin yaklaşımlar	15
Şekil 2.3. Boş zaman aktivitelerinin psikolojik sınıflandırması	46
Şekil 3.1. Türkiye nüfus projeksiyonu (2013-2075).....	55
Şekil 3.2. İstihdamın sektörel dağılımı (%)	55
Şekil 3.3. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin GSYH' ye oranı (%).....	67
Şekil 3.4. Kaynak: Millî Eğitim istatistikleri	68

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

ANOVA

Varyans Analizi

F

Frekans

KMO

Örneklem Yeterliliğini Ölçümü

TDK

Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Birey yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı, ve olumsuz çevresel etmenler sebebiyle kötü yönde etkilenen bedenini ve ruh sağlığını düzeltmek, korumak ve bu olumlu hali sürdürmek zorundadır. Rekreasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir. Kişisel yönden; fiziki sağlık gelişiminin yaratılması, ruh sağlığı kazandırılması, insanı sosyalleştirmesi, yaratıcılık, kişisel beceri ve yeteneğini geliştirmesi, çalışma başarısı ve iş verimine etkisi, ekonomik hareketlilik, insanı mutlu etmesi, toplumsal yönden ise; toplumsal dayanışma ve bütünleşmeyi sağlaması ve demokratik toplum yaratılması, rekreasyona duyulan ihtiyacın nedenlerinden bazılarını oluşturmaktadır (Karaküçük, 2001:103).

Ülkemizde 1980’li yıllardan beri toplumsal hayatın farklı alanlarında oldukça sık kullanılan rekreasyon kavramı; “bireyin çalışma ve diğer faaliyetlerinin dışında kalan boş zamanlarında, zevk ve doyum elde etmek, eğlenmek, dinlenmek, toplumsal ve bireysel açılardan gelişmek amacıyla; kültürel, sportif, sanatsal aktivitelerden herhangi birine katılması” anlamına gelmektedir (Çetinbaş, 2010:1). Günümüzde insanlar hayatlarının yaklaşık dörtte birini rekreasyon faaliyetlerinde geçirmektedir. Rekreasyon sağlıklı ve engelli olan her yaşta ve beceri seviyesinde serbest zaman aktivitelerine katılan bireyleri kapsamakta ve sağlıklı yaşama eğilimlerine bağlı olarak, eğitim düzeyi yüksek olan ülkelerde, önemli bir talep görmektedir. Bu nedenle yurtdışında rekreasyona yönelik önemli sayıda lisans ve lisansüstü programlar bulunmakta ve rekreasyon ile ilgili eğitim ve araştırma etkinlikleri uzun yıllardır üniversitelerde yürütülmektedir. Eğitim kurumlarındaki programların temelini oluşturan ana faktörlerin içinde genel olarak sağlık, spor, boş zaman etkinlikleri, psikoloji, sosyoloji, bilimleriyle ilgili rekreatif faaliyetlerin bulunduğu görülebilir. Boş zaman olumlu kullanılırsa kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa bunalım, verimsizlik, mutsuzluk gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır” (Balcı, 2003:158). Özellikle bireylerin sağlıklı yaşama istekleri onları hem fiziksel hem de mental olarak rahatlatmalarına fırsat tanıyan rekreasyon faaliyetlerine yöneltmektedir. Bu nedenle Dünya’da rekreasyona yönelik bilimsel çalışmaların rekreasyon terapisi (terapötik rekreasyon), sportif rekreasyon (iç mekan ve dış mekan rekreasyonu-velnes, fitnes), ticari ve ticari olmayan rekreasyon (rekreasyon işletmeleri ve kar amacı gütmeyen kamusal rekreasyon alanları), sağlık turizmi ve medikal turizm (kaplıca, kür, masaj ve hidroterapi) gibi alanlarda çeşitlendiği ve bu alanlara olan ilginin arttığı görülmektedir.

Son 10 yılda ülkemizde de rekreasyon, önceleri Rekreasyon ve Spor daha sonraları ise Rekreasyon şeklinde olmak üzere eğitim ve sınırlı olsa da araştırma etkinliklerine konu olmaya başlamıştır. Gerçek hayatın provası niteliği taşıyan okul, çocukları birçok yönden, ömür boyu sahnelenecek bir oyuna hazırlar aslında.

Okulların birincil amacı eğitim öğretim olarak gözüksede eğitimcilerin ve etkinliklerin sağladığı eğitimsel, sosyal katkılar çocukların birey olma yönünde attıkları ilk adımları içerir. Hayat oyununun farklı sahnelerine katkısı olacak provalar ise okulda gerçekleştirilen etkinliklerle tanımlanır.

Bir çocuğun sosyalleşme süreci, etrafında kendinden başka insanların olduğunu fark ettiği anda başlasa da esas süreç, çocuğun yaşlılarıyla iletişim kurduğu, paylaşımlarda bulunduğu okul dönemiyle gerçekleşir. Okula başladığı ilk günlerde çocukların hep birlikte katıldıkları sosyal etkinlikler, onların öncelikli olarak, grup içinde birey olarak var olma durumlarına katkıda bulunur. Drama, tiyatro, seramik gibi sanatsal yaratıcılığın ön planda olduğu çalışmalarda çocuk sahip olduğu potansiyeli ön plana çıkarabilir. Erken yaşlarda başlanan bu tür çalışmalar, bireyin yaratıcılık, üretkenlik, alternatif üretme, esnek ve pratik olma, gibi özelliklerine de katkıda bulunmaktadır. Günümüzde rekreatif faaliyetler beden eğitimi spor vb bireylerin değişik beklentilerine yanıt verebilmek için ilgi alanını genişleterek toplumsal sorunların çözümünde güçlü bir eğitim aracı olarak işlev görmeye başlamıştır (Çelik, 2011:115-121).

Rekreasyon etkinliklerine spor ve fiziksel etkinlikler olarak bakıldığında ekipman ve spor yapacak alanların niteliği ortaya çıkmaktadır (Torkildsen, 1991:242). Rekreatif etkinlikler, sundukları konudan (drama, tiyatro, spor kulüp çalışmaları vs.) bağımsız olarak çocuğun hayatına farklı şekillerde farklı dönemlerde katkıda bulunurlar (Köse, 2013:336-353).

- Grup içinde paylaşımı destekler;
- Çocuğun kendini algılamasına olumlu yönde katkıda bulunur.
- Çocuğun kendi potansiyeli hakkında fikir sahibi olmasını sağlar.
- Birey olma, inisiyatif alma, karar verme, plan yapma gibi becerileri destekler.
- Çocuğun yaşı büyüdükçe de, etkinliklerde oluşan alt kültürlerde kendi kimliğine ait bilgilerin sağlamasını yapmaya katkıda bulunur.

Çocuğun gelişiminde, ders dışı rekreasyon etkinlikleri, ders içi faaliyetler kadar önemlidir. Bu tür etkinlikler, öğrencilerin formal öğretim süreci içerisinde öğrendiklerini pekiştiren, bu öğrenmelerin yaşama ilişkili olduğunu gösteren ve kuramsal öğrenmelerin uygulamaya konulmasını sağlayan etkinliklerdir. Ders dışı etkinlikleri, formal öğretim etkinliklerinden ayrı veya bağımsız düşünmek olanaklı değildir. Burada en önemli koşul, ders dışı etkinliklerin kontrollü, programlı ve planlı bir şekilde yapılmasıdır. Çağımızda çocukların ders dışı zamanları anne-baba, öğretmenler veya yetişkinler tarafından kontrol edilmezse, çocukların olumsuz davranışlara yönelmeleri çok kolay gözükmetedir. Okullarda çocukların ders dışı zamanlarını kontrollü bir şekilde, kendilerine fayda sağlayacak biçimde geçirmelerinin en mantıklı yollarından birisi, ders dışı etkinliklerdir. (Köse, 2013:336-353). Planlama ve yönetim çalışmalarını yapan eğitim uzmanları kendi tercihleri ve mesleki bilgileri ile değil kullanıcıların özelliklerini ve tercihlerini iyi bilerek ancak başarılı olabilirler. Özellikle eğitim kurumlarındaki rekreasyonel alanların oluşturulması ve yönetimi konularında sorumlu olan yönetimlerin bu konuda bilgilendirilmeleri gerekmektedir. Rekreatif etkinlikler, insanın her yaş dönemindeki yaratıcı ve buluşçu gücünün ortaya çıkmasına ve bu gücün geliştirilmesine yardımcı olur. Buluşçu ve yaratıcı olmak her insanın içinde saklı olan ve her insanda belli bir seviyede var olan bir yetenektir. Rekreasyonun esas amaçlarından birisi insanın mutluluğunu sağlamaktır. Serbest zaman aktiviteleri isteğe bağlı zamanlarda gerçekleştirilen aktivitelerdir. Bu isteğe bağlı zaman kişilerin yapacağı ve yapmak istediği aktiviteleri serbestçe seçtiği zamanı ifade eder. Bu aktiviteler ihtiyari olarak kişiyi tatmin eden, mutlu eden kendi kendisini ödüllendiren aktivitelerdir. Günümüzde mutlu, sağlıklı ve çağdaş bir birey, yerel bölgesine fayda sağlayan kişi olarak ele alınabilir. Bu birey rekreatif faaliyetlere katılarak, günlük rutin yaşantısına renk katmakta ve yaşantısını canlandırarak zenginleştirmektedir. Böylece öğrencilerimizin yerel ve bölgesel anlamda iyi ve mutlu yetişme fırsatı bulacak pozitif enerjilerini ülkelerine faydalı olmak için kullanacaklardır. Tokat İl Müdürlüğü tarafından 2013-2016 yılında yürütülen rota projesi kapsamında yapılan istatistiklerde ilimizde toplam mesleki eğitim öğrenci sayısı 14.747'dir. Bu sayının 1932 si 11-20 gün devamsızlık yapmış durumdadır. 2015-2016 devamsızlıktan kalan öğrenci sayısı 450'dir. Diğer orta öğretimlerde bu sayı 45'tir. Diğer kurumlarımızla beraber devamsızlıktan kalan öğrencilerin il genelinde dağılımı mesleki eğitim öğrencisi %70.42, ortaöğretim %7.4, din öğretimi 22.54'tür. Disiplin cezaları ve suça karışma oranlarında mesleki eğitim, diğer ortaöğretimlerden % 20 daha fazladır. Rekreasyon, kişiyi hayata bağlayan dinlendirici, eğlendirici, meşgul edici etkinliklerdir. Ayrıca, sigara alkol gibi zararlı alışkanlıklardan

uzak durma, daima aktif yaşam tarzını benimseme, aile ve toplum ile uyum içinde olma gibi değerleri de kazandıran etkinliklerdir.

Ailede başlayan bu alışkanlıklar, okul çağında gelişir. Bu sebeple serbest zamanını doğru kullanma konusunda; kişilerin, ailelerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin bilinçli olması ve bu eğitimi alan rekreasyon liderlerinin daha çok kitlelere ulaşabilmesi için uygulama alanlarının artırılması gerekmektedir. Mesleki ve Teknik Eğitime bağlı kurumlarımızda öğrenim gören öğrencilerin ders yüklerinin fazla olması staj çalışmaları ve rekreasyon içeren derslerinin azlığı öğrencilerin farklı kötü alışkanlıklara yönelmesine ve ders başarılarının düşmesine sebep olmaktadır. Ülkemizde mesleki eğitimde öğrencilerimize etkin bir rekreasyon planı hazırlanması bu planın araştırılması ve uygulanması gerekmektedir. Rekreasyon; aile, eğitim, din, hukuk, ekonomi gibi diğer toplumsal kurumlardan birisi olup, evrensel, zorunlu ve önemlidir. Dinlenme, eğlenme ve zevk alma gibi insan yaşamında önemli olan bu kurumun içeriğini genellikle bilgilenme, sanat etkinlikleri ve hobisel davranışlar oluşturmaktadır. Kendi içinde dinlenme, uyuma, eğlenme, oyun oynama, spor yapma, zevk duyma ise bilgilenme ve sanatsal etkinliklerde bulunma gibi alt kurumsallaşmaları kapsarken birer kültürleme olarak karşımıza çıkar. Çağdaş eğitimde amaç; tek tip insanın yaratılması değil birey odaklı bir yapıda eğitimin verilmesidir.

2. ZAMAN, BOŞ ZAMAN, REKREASYON VE AKADEMİK BAŞARI KAVRAMLARI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

2.1. Zaman Kavramı

Günümüz çağdaş insanının çok fazla bağlandığını gördüğümüz zaman kavramının, hiçbir yazar ya da bilim adamı kesin bir tanımını yapamamıştır (Baltaş, 1987:17). Türk Dil Kurumu zamanı: “Olayların ardışıklığını görerek aklımızda yarattığımız ve olayların bundan sonra da içinde olup gideceklerini düşündüğümüz, başı ve sonu olmayan soyut kavram” şeklinde tanımlar (Tdk, 1982). Schreiber'e göre zaman, yaşadığımız hayatın koşullarına uygun olarak gelişir, alışkanlıklarımıza ve eğilimlerimize göre boyut kazanır. Bu yüzden de toplumsal koşullar, zamanın anlaşılması ve kullanılmasını belirlediği gibi bireye bu yönde baskı yapar (Aytaç, 1991:38). İnsan hayatı tekrarı olmayan, az veya çok süreli, başlangıç ve bitişi belli ve saat dilimleriyle ölçülebilen bir süreçtir. Bu süreç her insan için eşit olmasa bile her insan için sunulmuş ortak bir paydadır.

Sosyolojik, psikolojik, fiziksel ve felsefi bakış açılarıyla ele alınabilen zaman, kimilerine göre de bir kaynaktır. Kullanılmaya hazır olması nedeniyle bir kaynak niteliği taşıdığı doğrudur. Ancak, ödünç alınıp verilememesi, biriktirilememesi ve arttırılamaması gibi sebeplerle diğer kaynaklardan farklı bir nitelik taşımaktadır. Sadece harcanabilir. Diğer kaynaklarda olduğu gibi zaman da boşa harcanabilir ya da etkili bir şekilde değerlendirilebilir (Aslan, 1994; Eroğlu ve Bayrak, 1994; Süzer, 1997).

Pek çok kişi zamana bir kaynak olarak bakar. Zaman, kullanmak amacıyla hazır bulunabildiğine ya da yardımcı olması için alınabildiğine göre, gerçekten de bir kaynaktır. Ancak, zaman diğer kaynaklar gibi değildir, ödünç verilemez, çoğaltılamaz, biriktirilemez, üretilemez veya değiştirilemez, sadece harcanır. İnsan zamanı etkili bir biçimde değerlendirilebilir ya da boşa harcayabilir. İnsan zamanı nasıl verimli kullanacağına karar verebilir. İnsanın zamana yönelik tutumu, zamanın serbest bir kaynak olmasından da kaynaklanmaktadır. İnsan genel olarak, bir çaba sarf etmeden elde ettiği ve fazla değeri olmayan şeylere pek önem vermez. Zaman, kullanımında serbest ve herkese eşit olarak dağıtılmış tek kaynak olduğundan, bu anlayış doğrultusunda genellikle boşa harcanmaktadır. Zaman eğer satın alınabilen, zor elde edilebilen, kıt bir kaynak olsaydı,

muhtemelen bir çok insan onu şu anda olduğundan daha farklı biçimde harcaması muhtemeldir (Süzer 1997: 10).

Edison, "zaman insanın sahip olduğu yegâne sermayedir" der. İstesek de istemesek de kullansak da kullanmasak da her an eriyip biten, tükenen bir sermayedir ve bu sermayenin tükendikten sonra telafisi olanaksızdır. Bu sermayeyi akıllıca kullanabilmek, hangi alanda olursa olsun başarılı olmanın ilk şartıdır. Bireyin telafisi imkânsız olan zamanı akıllıca kullanabilmesi, zamana dair plan ve program yapmasını gerektirmektedir. Neyi yapıp neyi yapmayacağını bilen, hedef ve amaçlarını tespit eden kişi, ayrıntılarla zaman kaybetmeden her işin üstesinden rahatlıkla gelecek ve bunun neticesinde başarılı olacaktır (Bayraktar, 2003).

Addington'a (2001: 132-133) göre zaman, bir nesnenin uzaydaki bir noktadan başka bir noktaya geçtiği aralığı ifade eder. İnsanların sonsuzluk ölçüsü olan zamanı anlamak için zamanın uzaya bağlı olduğunu anlamak bilmek gerekir. Zaman ve uzay kavramları yakından ilişkilidir. Biri diğerinin göreceli değerine bağlıdır. Uzay ölçüdür. Zaman uzay sayesinde ölçülebilmektedir. Hawking (2008: 32) de bu fikri destekleyerek zamanın uzaydan tümüyle başka ve bağımsız olmadığını, ikisinin uzay zaman denilen nesneyi oluşturmak için birleştiğini kabul etmek zorunda olduğumuzu belirtir.

İnsan zihni zamanın varlığını ilk algıladığından bu yana, kavramı açıklamak için çok çaba sarf etmiştir. Gerek birey gerekse toplum bakımından ifade ettiği önem, zamanı yüzyıllar boyunca insan hayatının en önemli sorunsallarından biri haline getirmiştir. Geçmişte ve günümüzde olduğu gibi gelecekte de bu önem anlamını ve etkisini devam ettirecektir (Doğan, 2000:45). "Varlığı, evreni ve insanı anlamak için zamanı anlamak ve kavramak zorunludur" (Çüçen, 1996:73-79). Ancak bilim dünyasının zaman kavramını tam olarak açıklayan bir tanım ortaya koyduğu da söylenemez. Bilim insanlarından önce de toplumlar zamanın baskısını hissetmiş ve anlamlandırmaya çalışmışlardır.

Zamanın Üç Türünden Bahsedilebilir:

- a. Var olmakla ya da biyolojik olarak canlı kalmakla ilgili zaman, fiziksel ihtiyaçların karşılanması; yemek yeme, uyuma ve vücut temizliği gibi işler açısından kullanılan zaman,

- b. Geçimle ilgili zaman; insanın hayatını devam ettirebilmesi için şart olan şeylerin alınabilmesi amacıyla, yapılması gereken çalışmanın gerçekleştirildiği zaman,
- c. Boş zaman ise; oyun- boş zaman aktiviteleri ve dinlenmek maksadıyla kullanılan zamandır (Tezcan 1994:82).

Uzunoğlu (1992) den aktaran Karaküçük (2008), zamanını iyi kullanabilen bir bireyi şöyle anlatmaktadır:

- Her an ne yapacağını ve zamanını faydalı biçimde nasıl kullanacağını bilir. Hatasını, eksikliklerini, karakterinin hangi kötü yola düşünceye saptırma elverişli olduğunu iyi öğrenmiştir,
- Hayatında yaşadığı her olaydan gerekli dersi çıkararak tecrübelerini zenginleştirir,
- Kişi kendi hayatını ve kişiliğini yaşar,
- Birçok şeyi unutmayacak şekilde ek hafıza sistemine sahip olduğundan, hafızasındaki bütün anlamsız sebeplerin yerini anlamlı sorular alır,
- Ulaşmak istediği hedeflere göre her an zamanını, nerelerde kullanması gerektiği hakkında yeterince kendini hazırlar, planlar böylece verimli olur ve mutlu olabilmek için boş zaman ilgilerine ve hobilerine zaman ayırabilir.(Karaküçük,2008:87-88).

Zamanın kullanımına yönelik değer ve tutumlar kültürden kültüre değişkenlik göstermektedir. Amerika'da ve Japonya'da pek çok insan zamanın kıt bir kaynak olduğunun bilincindedir. Oysa ülkemizde, birçok insanın henüz zaman kaynağının kıt bir kaynak olduğunun farkına varamadığı görülmektedir. Ülkemizde insanların boş zamanlarını daha çok kafe vb yerlerde geçirmesi bu kapsamda iyi bir örnektir. Bu açıdan gelişmiş ülkelerin zaman kullanımı konusunda bilinçlenmiş ülkeler olduğunu görebiliriz. Zaman kullanımı, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki önemli farklılıklar ortaya koymaktadır(Süzer, 1997:54).

Boş zamanlar, yaşamımızın hayat enerjisi olmaktadır. İşimizden ayrı, kendi kendine gerçekleşen ve kendi kendini tanımlama için elverişli durumu sağlar. Boş zamanın önemli bölümü içinde rekreasyon ve rekreatif aktiviteler beraber veya ayrı olarak içerde veya dışarıdaki bazı rekreasyon çeşitleri içine katılırız. Boş zaman miktarının artması, aktif veya pasif şekilde gerçekleşebilir. Deneme yapmak istediğimiz yeni bir hareket biçimi seçer,

rekreatif eylemler içinde gerçekleştirmek için uygun zaman periyodu ararız. (Küçük, 2015:10).

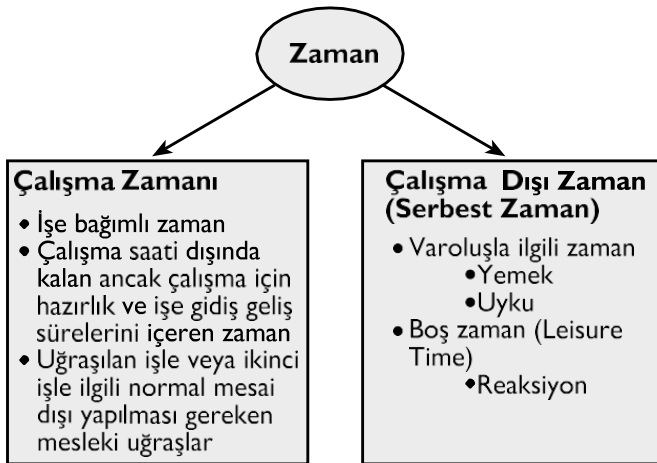
Serbest zaman faaliyeti ise , insanın; mesleki, ailevi ve toplumsal görevlerini yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle yapabileceği; dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum hayatına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır. Serbest zaman, süre olarak bireyden bireye farklılık göstermekle birlikte, kısıtlı bir süre dilimi olduğu için planlanması ve etkili bir şekilde kullanılması büyük önem taşımaktadır. Etkili ve verimli serbest zaman faaliyetleri yaşayabilmek için insanların serbest zaman eğitimine ihtiyaçları vardır. Serbest zaman eğitimi, kişinin yaşamının zenginleştirilmesi, ilgilerinin ortaya çıkarılması, becerilerinin geliştirilmesi kadar, bir yaşam şeklinide içine almaktadır. Serbest zaman eğitimi yaşam için eğitimle aynı tutulmalı ve bireyleri, zamanlarını kullanmaya hazırlayan bir süreç olarak düşünülmelidir. Bu süreçte kişi, kişisel bir doyum sağlamalı ve tüm öz gelişmelerine katkıda bulunmalıdır. Yirminci yüzyılda birçok etken serbest zaman eğitimini amaç ve işlevsel bakımdan değişime zorlamıştır. İnsan hakları, bilim ve teknolojik alandaki gelişmeler ve toplumun sosyoekonomik statüsündeki farklılıklar eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış ve geleneksel eğitime baskı yaparak serbest zaman eğitimini kişinin yararına değişmeye zorlamıştır. Zamanın etkili ve verimli kullanılabilmesi bir eğitim problemi olarak, okul ve ailenin sorumluluğundadır. Zamanın yanlış ve verimsiz kullanımından meydana gelen rahatsızlıklar kişiyi ve bütün toplumu etkilemektedir (Şen, 2013:14). Serbest zaman aktivitelerinin niteliğini açıklayan Uluslararası Serbest Zamanları İnceleme Grubu şu tanımlı yapmaktadır: “Serbest zaman faaliyeti, kişinin; mesleki, ailevi ve toplumsal ödevleri yerine getirdikten sonra özgür iradesiyle girişebileceği; dinlenme, eğlenme, bilgi veya becerilerini geliştirme, toplum yaşamına gönüllü olarak katılma gibi bir dizi uğraşlardır. Bir başka söylemle serbest zaman, kişinin çalışma saatleri dışında, uykuda geçen zamandan kalan ve kişinin istediği gibi kullanacağı zamandır. Sosyolojik, psikolojik, fiziksel ve felsefi bakış yönleriyle ele alınabilen zaman, kimilerine göre de bir kaynaktır. Kullanılmaya hazır bulunması nedeniyle bir kaynak niteliği taşıdığı doğrudur. Ancak, ödünç alınıp verilememesi, biriktirilememesi ve arttırılamaması gibi sebeplerle diğer kaynaklardan farklı bir özellik taşımaktadır. Sadece kaybedilebilir ya da etkili bir şekilde değerlendirilebilir(Aslan, 1994). İnsanların zamanla ilgili alanlarının çeşitlilik göstermesi gibi, zamana yönelik algı ve tutumlar kültürden kültüre de farklılık göstermektedir. Eroğlu ve Bayrak (1994), bu farklılığın bir taraftan bu kültürlerin bugüne ve geleceğe dönük tutumlarına diğer taraftan

da, işi zamanında bitirme, dakik olma, planlı çalışma, hız ve ritim anlayışına, ulaştığı teknolojinin düzeyine ve toplumun karmaşıklığına göre farklı bir anlam ve önem kazandığını belirtmektedirler. Süzer de (1997) konuyla ilgili olarak, Amerika'da ve Japonya'da birçok insanın zamanın kıt bir kaynak olduğunun farkında olduğunu, fakat Türkiye'de zamana bakış açısı irdelendiğinde, birçok insanın henüz bu kaynağın kıt bir kaynak olduğunun farkına tam olarak varamadıklarını ileri sürmekte, her gün dolup taşan kırathaneleri ve oyun salonlarını da buna bir örnek ve kanıt olarak göstermektedir. Zaman, çok önemli bir kaynaktır ve bireysel, toplumsal gelişime katkı sağlamak amacıyla kullanılması, plansız harcanmaması ve çok iyi değerlendirilmesi gereken bir kaynaktır. Kişilerin zamanı etkili biçimde kullanabilmesi topluma büyük bir kazanç sağlayabilir. Tezcan (1994), zamanın üç farklı türünden söz etmektedir. Bunlar; var olmakla ilgili olan zaman, geçimle ilgili zaman ve serbest zamandır. Var olmakla ilgili zaman; beslenme, uyuma, temizlenme vb yaşamını idame ettirmek amacıyla kullanılan zamandır. Geçimle ilgili zaman, standart yaşamak için gereken çalışmanın gerçekleştiği zamandır. Serbest zaman da; eğlence, boş zaman aktiviteleri ve dinlenmek için kullanılan zamandır.

2.2. Zamanı Kullanım Bölümleri

Dünyada tüm insanlara eşit ve demokratik olarak verilmiş tek şey zamandır (Balta Ş, 2010: 278). Hayata yeni gelen her insan eşit zaman sermayesine sahiptir. Herkes için bir gün 24 saat, bir yıl da 365 gündür. Fakat insanların zamana karşı yarışında başarılı olanlar, yalnızca zamanı en verimli şekilde planlayıp düzenleyerek kullanabilenlerdir. Çünkü akıp gitmekte olan zaman sermayesi tükenmektedir. Bu sermayeyi doğru kullanmasını bilmek başarının ilk şartıdır (Ertuğrul, 2005: 72). Zamanın profesyonelce kullanımı, çağımız insanının elde etmesi gereken en önemli temel becerilerden biridir. Akıp gitmesine engel olamadığımız zamanı nasıl kullanacağımıza karar verebilir, çok etkili bir biçimde değerlendirilebilir veya boşa harcayabiliriz (Mackenzie, 1985/1985: 14). Hangi meslekte olursa olsun kişilerin başarılı olmalarında zaman anlayışlarının, zamanı kullanma biçim ve alışkanlıklarının, bakış açılarının önemi büyüktür. Bu nedenle bütün kuşakların zaman konusunda belirli bir eğitimden geçerek hayatın her anını verimli bir şekilde kullanmayı öğrenmeleri gerekmektedir. Bireylerin başarısı aynı zamanda ait oldukları toplumların başarısı anlamına da gelmektedir. Dolayısıyla insanlarına zaman kullanımı ekseninde doğru ve bilinçli bir yaklaşım verebilen toplumlar bu konuyu ihmal eden toplumlara nazaran daha ileri durumdadırlar (Doğan, 2000: 440). Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini,

ülke vatandaşlarının gelişmişlik seviyeleri belirler. Hedeflerine göre ne zaman ne yapacağını bilerek hareket eden, bu kapsamda çalışmalarında daha verimli sonuçlara ulaşan, zorunlu olarak yaptığı eylemlere, kendine, ailesine ve boş zaman ilgilerine yeterince zaman ayırmayı bilen kişilerden oluşan toplumlar, elbette daha başarılı olacaklardır. “Bireyin zamanını iyi kullanabilmesi, ona beden ve ruh sağlığı açısından katkıda bulunacağı gibi daha üretken verimli ve başarılı olmasını da sağlar” (Yetim, 2005: 186). Yapılan iş veya etkinliğin yararlı neticelerinin yanı sıra insanların özel yaşamlarının ve sosyal ilişkilerinin de sağlıklı gelişimi söz konusudur. Çalışmanın yanında dinlenmeye, eğlenmeye ve sosyal gruplara katılmaya zaman ayırabilen insanlar, daha mutlu ve daha başarılı olacak ve bu durumlarını iş ve aile hayatlarına da yansıtacaklardır. Bunun sonucunda ise hem birey hem de toplum kazançlı çıkacaktır. Zaman bir eylemin içinde geçtiği, geçmekte olduğu ya da geçeceği süredir yani kısaca iki hareket arasındaki süre olarak tanımlayabiliriz. Görelilik ve kuantum varsayımlarına göre zaman ile uzay birbirleriyle direkt ilişkili ve bağlantılıdır. Zaman insanoğlu tarafından var edilmiş veya oluşturulmamıştır. İnsanlar sadece zamanı disipline edebilir ve zamanı kullanım şekline göre aşamalara ayırabilir. Bu parçalanmışlık bir kargaşa değil tam aksine zamanı daha iyi kullanabileceğimiz bir disiplin şekline getirir. Bazı bireyler işlerinden kalan günlük, haftalık, aylık, yıllık boş zamanlara sahipken bazı bireyler geçimlerini sağlayacak benlik duygusunu öne çıkarıp kişiliklerini sağlamlaştıracak bir işe sahip olmadıklarından yani işsiz olmalarından dolayı geniş bir boş zamana sahiptirler. Az gelişmiş halkların en önemli problemlerinden birisi olan işsizlik boş zaman konusunda da önemli bir sorun olarak görülmektedir (Gülbahçe,1996:35).

Şekil 2.1. Zamanın kullanım bölümleri

Kaynak: (Karaküçük, 1999)

Karaküçük (2008:87-88) 'ün Meyer ve diğerlerinden aktardığına göre zamanın kullanım dilimlerini şu şekildedir:

Zaman iki parçaya ayrılmaktadır. Bunlar;

Çalışma (İş) Zamanı

- İşe bağımlı zaman,
- Çalışma saati dışında kalan ancak çalışma için hazırlık ve işe gidiş geliş sürelerini içeren zaman,
- Uğraşılan işle veya ikinci işle ilgili normal mesai dışı yapılması gereken mesleki uğraşlar.

Çalışma Dışı Zaman

- Yemek
- Varoluşla ilgili zaman
- Uyku
- Vücut bakımı
- Boş Zaman
- Dinlenme
- Rekreasyon

Zamanın kullanımı bakımından bilinçlenmiş kişiler zamanlarını daha tasarruflu daha planlı daha disipline edilmiş biçimde kullanarak yaşayabilirler. Bu da zamanın kullanımı açısından bilinçlenmiş kişilerde farkındalık yaratır. Hangi zaman diliminde neyi yapacağını planlayıp programlayan birey hedeflerine daha çabuk ulaşır. Serbest zaman bireyin hem kendisi hem de başkaları için tüm zorunluluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğraşacağı zamandır. İş yaşamının dışındaki zamandır. (Tezcan, 1982:82) Örnek olarak ise eğitim öğretim hayatına devam eden bir öğrencinin ilköğretim okuluna devam etmesi zorunlu davranış, ödev yapma olgusunu kısmen zorunlu davranış olarak tanımlarken, bir hobi kursuna gitmesi ise bir serbest zaman faaliyeti olarak belirtmiştir. (Hazar, 1999:15).

2.3. Zaman ve Sosyal Sınıf

Günümüzde evrensel bir insan olma kavramı olarak kabul edilen 'boş zaman' yüzyılımızın başında insanlar bakımından bir tembellik ve savurganlık olarak nitelendirilmekteydi. Toplumdaki değişimlere paralel olarak boş zamanlarda ve kullanılmasında çok yönlü değişimler yaşanmıştır (Sağcan, 1986:35). Sınıf ayrımı gözetilen ortaçağ toplumlarından itibaren boş zamanların soylular için var olduğu zamanlarda çok çeşitli spor sanat ve eğlence türleriyle ilgilendikleri ve bunu kendileri açısından bir hakediş, halk için ise boş zamanların söz konusu bile olmadığı bilinmektedir. Soyluların boş zaman hakkına karşın, halk kesiminin bu hakkı olmaması çalışma saatlerinin çok uzun olması, pazar günleri yapılan tatillerin, özellikle spor yaparak değerlendirilmesinin kilise ve dini liderler tarafından yasaklanmış olması o zaman ki (18'inci yüzyıl başları) insanların boş zaman kullanma zamanlarının ve haklarının olmadığını ortaya koymaktadır. Artık çağımızda, başta sanayileşmiş zengin ülkeler olmak üzere diğer gelişmekte olan ve geleneksel toplumlarda boş zaman bilincinin geliştiği görülmektedir. İnsanlar teknolojinin ve daha çok üretimin kendilerine sağladığı boş zaman imkânlarının artarak devam etmesini ve bu imkânlarını çok çeşitli aktivitelerle geliştirmelerini istemektedirler. Günümüz koşulları öncelikle çok yönlü gelişmiş ülke sakinlerine bu hakkı tanımaktadır (Hacıoğlu, 2003). Sanayi öncesi toplumlarda boş zaman henüz örgütlenmemiştir. Dolayısıyla iş ile ilgili faaliyetler, dinsel ve eğitimsel gibi diğer toplumsal faaliyetlerden ayrıştırılamamıştır. Aynı zamanda boş zaman faaliyetleri olarak kabul edilen sanat, dans, spor, eğlenme, mesleksel, dinsel ve diğer toplumsal faaliyetler beraber iç içedir. Bu alanda geleneksel yaşayan toplumlarda toplumsal faaliyetler ve davranışlar içerisinde gelişmiş toplumlarda olduğu gibi kesin çizgilerle çizilmiş farklılıklar yoktur. Bundan dolayı iş ile iş dışında kalan boş zaman iç içe bir görünüm kazanmıştır. Bu bakımdan toplumların boş zamanları ön plana çıkmamaktadır (Dumazedier, 1990:10-38).

Geçmiş zamanlarda insanların boş zamanı ile çalışma zamanının sınırları net belli değildi. Serbest çalışan bir insanın da o dönemlerde boş zaman çizgilerinin belli olduğu söylenememektedir. Artık günümüzde bireyler boş zamanlarının farkına vararak ve bu zamanlarını en verimli şekilde kullanmak istemektedirler. 1700 yıllarında insan emeği ve faktörüne en çok ihtiyaç duyulduğu, insanların çok fazla çalıştıkları dönemlerde ancak "zorunlu gereksinim"lerini karşılayacak kadar zamanlarının olduğu düşünüldüğünde

günümüzde insanların önceki zamanlara göre çok daha fazla kullanabilecekleri ve kendilerine ayırabilecekleri özel zamanlarının olduğu görülmektedir (Kapani, 1991:147)

2.4. Zaman ve Kültür

Kültür; dünyada insanlık hayatın başlangıcından bugüne kadar insanoğlu tarafından üretilmiş olan her şeydir (Yetim, 2000:48). Kültür bir toplumun üretkenliği ile yeteri kadar tanımlanamaz, tam aksine etkinliği üzerine etki etme yetkinliğinin ilişkileri ile tanımlanmalıdır (Sayın,1987:11). Bir başka söylemle kültür, bir toplumun üyeleri arasında paylaşılan devredilen ve bir değişim süreci içinde bulunan öğrenilmiş davranış kalıpları ile bu kalıpların (İnanç, değer, tavır ve maddesel öğeleri kapsayan) ürünlerinin oluşturduğu bir hayat biçimidir. Birey, toplum yapısı ve kültür birbirinden ayrılmayan karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen bir üçgen oluşturur(Aslan,1994:57). İnsan içersinde yaşadığı doğal çevrenin etkisi altında kalır. Toplum-doğa ilişkileri ve bunların kişiye yansınması, kişiliğin ilk çizgilerini ortaya çıkarır. Kişiliğin gelişmesini etkileyen faktörler arasında arkadaşlık ilişkileri, çalışılan ve öğrenim yapılan çevrenin nitelik ve nicelik açısından özellikleri, boş zamanlarını değerlendirme açısından başta gelir (Köknel, 1985:22) Birey çevredeki kültürel unsurların baskınlığı ile toplumsallaşırken tabiatın kapsadıklarının ilerisinde bazı özellikler kazanmakta ve kazanılmış veya öğrenilmiş özellikleri yansıtan toplumsal davranışlar göstermeye başlamaktadır. Kültür, bilimsel bir kavram olarak, bir toplumu meydana getiren bireylerin, kendi aralarındaki, kendileri ile toplum arasındaki, ayrıca toplumlar arasındaki ilişkileri düzenler. İnsan, eğer belirli bir tarzda davranmıyorsa, belirli bir kültürün sahibi olmasındandır. İnsanın her tavır ve hareketi, davranışı biçimi kültürün bir fonksiyonudur (Yetim, 2000:50-130). Bilindiği gibi; Boş zaman, dinlenme, kültürel, sportif, turizm, sanatsal yönden insana bir çok fayda sağlamakta, insanların dinlenme ve eğlenme gereksinimleri hoş zamanların değerlendirilmesiyle karşılanarak, onların hayata bağlan güçlenmiş ve mutlu kılınmış olur. Boş zamanlarını iyi değerlendiren kişi sağlıklı bir kişilik geliştirmiş olur. Bos zaman değerlendirme faaliyetlerine katılımda; kişinin bu faaliyete ayıracağı zaman, yapılan meslek, yaşadığı çevre ve bu çevrede var olan imkanlar, ailesinin ve kendisinin sosyo-ekonomik düzeyi, yaşı, cinsiyeti, kişilik özellikleri, arkadaş çevresi, bulunduğu çevrenin kültürü, gelenek ve görenekleri etkilidir. Kadının, erkeğin, gencin, yaşlının, öğrencinin, serbest meslek sahibinin, kamu görevlisinin, üniversite hocasının hem bos zaman olarak niteleyebilecekleri zaman olanağı ya da sınırı, hem de bos

zamanlarını değerlendirmedeki ilgi alanları birbirinden çok farklıdır (Gokce aktaran: Saygın, 1999: 21).

2.5. Boş Zaman Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Eski tarih kayıtları arasında insanların boş zamanlarında müzik, resim ve çeşitli spor faaliyetlerini kullandığı görülmektedir. Ayrıca ilkel kavimlerin yaşantısında da pek zengin bir boş zaman organizasyonu olduğu belirlenmiştir. Yontma taş devrinde mağaraların duvarlarına çeşitli hayvan ve insan resimleri yapan insanlar, algılamaları ve bunların neticesinde duygularını aksettirme olanağını boş zaman uğraşları içinde şekillendirmişlerdir. On dokuzuncu yüzyıla kadar boş zaman değerlendirme uğraşları yeterli zamanı parası ve dinlenme hakkı olan insanlarla sınırlı kalmıştır. O zamanlar sınırlı sayıda insanın ayrıcalığı olan bu etkinlikler şimdi çoğunluk için bir hak durumundadır ve tabii bu hakkın kullanımı serbesttir. Boş zamanları iki tarafı keskin kılıca benzetmek mümkündür. Olumlu kullanılırsa kişisel ve toplumsal gelişim, olumsuz kullanılırsa, bunalım başıbozukluk gibi problemler ortaya çıkarabilir (Karaküçük ve Aslan, 1997:19). Sanayi devrimi ile ihtiyaç duyulmaya başlamış ve günümüze dek gelişerek gelmiş boş zamanı değerlendirme gerçeği her geçen gün önemini ve ihtiyacını artırmakta toplumların geleceğini ve gelişmelerini önemli ölçüde etkilemektedir. Boş zaman kavramı olarak gelişmiş sanayi toplumlarının yapısal bir özelliğini oluşturmaktadır (Güler, 1978:30-42). Sadece insan yaşamı için değil, tüm canlılar açısından büyük önem taşıyan zaman kavramıyla ilgili pek çok sayıda tanımlama yapılmakta ve zaman çok çeşitli eksenlerden ele alınmaktadır. Bu tanımlar incelendiğinde, yazarların birçoğunun zaman olgusunu sosyolojik, psikolojik, fiziksel ve felsefi açıdan irdeledikleri görülebilir (Gül, 2008:50-58). Boş zaman kavramı, genellikle işten geriye kalan zaman olarak tanımlanmaktadır. Bu açıdan boş zaman olgusunun ilk ortaya çıkışı, insanların yerleşik hayata geçip düzenli iş hayatlarına sahip olmalarına dayandırılmaktadır. Boş zaman kavramının gelişim süreci literatürde endüstriyel dönem öncesi ve sonrası olarak adlandırılarak, iki aşamalı olarak incelenmektedir. (Bull, Hoose ve Wheat, 2003:62). Endüstriyel dönem öncesinde boş zamanın ilk başta ortaya çıkışı, insanların göçebe yaşamlarından yerleşik düzene geçmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Yerleşik düzende temel ekonomik aktivitenin tarım olması dolayısıyla iş hayatı tarım faaliyetleri çerçevesinde şekillenmiş ve boş zaman olgusu da tarımsal çalışmalar dışı zamanlar olarak görülmüştür. Bu dönemde belirli işleri kendi arasında paylaşan bireylerin, insan olarak kendi payına düşen kısmını yerine

getirdikten sonra kişi boş zamana, yani serbest zamana kavuştuğu görülmüştür (Ken, 2006). Antik Yunan döneminde ise boş zaman daha çok aristokratların sahip olduğu bir ayrıcalıktı. Vücut ve zihnin geliştirilmesine çok önem veren Yunanlı filozoflar ve soylular boş zamanlarını sanat, bilgi ve güzelliklerle geçirmeyi ayrıca, fiziksel ve sosyal olarak gelişmeye harcamışlardır. Antik tiyatrolar, heykeller, olimpiyatlar gibi spor etkinlikleri bahsedilen dönemin boş zaman değerlendirme faaliyetleri olarak ortaya çıkmaktadır (Bull, Hoose ve Wheet, 2003:60-70). Boş zaman kavramı, seçme şansımız bulunan, yaratıcı, hoş giden, memnuniyet içeren ve kişisel doyumunu artıran faaliyetlere katılımı teşvik eden insan hayatının özel bir alanıdır. Aktivite kavramının çoğunlukla fiziksel, buna ek olarak entelektüel, sosyal, estetik ve ruhsal özellikteki öğelerinin çok yönlü formlarını kapsamaktadır. Boş zaman zorlama duygumuzun en az olduğu, kendi istek ve arzularımızın belirlediği çerçevede kullandığımız, isteğe bağlı zaman dilimidir. Bu zaman dilimi bireyin kendi belirleyeceği aktiviteleri yapma hakkının olduğu kadar bu aktivitelerden doğan sonuçları kabullenmekle yükümlüdür. Horner ve Swarbrooke (2005)'un boş zaman kavramına ilişkin kategorik bir düzenleme yaptığı görülmektedir.

Şekil 2.2'de (Argan, 2007:14). tarafından uyarlanıp geliştirilen boş zaman kavramına ait yaklaşımlar gösterilmektedir.

<p>1. Zaman olarak boş zaman</p> <ul style="list-style-type: none"> • Boş zaman, bir bireyin para karşılığı çalışmadığı zamandır. • Boş zaman, bir bireyin diğer aktivitelerden sonra sahip olduğu artakalan zamandır. • Boş zaman, bir bireyin karar ve seçimine göre harcama yaptığı zamandır.
<p>2. Aktivite olarak boş zaman</p> <ul style="list-style-type: none"> • Boş zaman, zaruri ihtiyaçları gerektirmeyen yoğun veya nispeten pasif aktivite türleri ile meşgul olma fırsatıdır. • Boş zaman, pasif, duygusal, aktif ve yaratıcı ilgilenimden oluşan dört düzey üzerinde yapılan aktivitelerdir. • Boş zaman, pasif, duygusal, aktif ve yaratıcı ilgilenimden oluşan dört düzey üzerinde yapılan aktivitelerdir.
<p>3. Ruh hali olarak boş zaman</p> <ul style="list-style-type: none"> • Boş zaman, sakin düşünceye dalma durumudur. • Boş zaman, rahatlatıcı düşünmeyi ortaya koyan ruh halidir. • Boş zaman, bir bireyin zorunlu gerekliliklerinden sıyrıldığı bir ruh halidir.
<p>4. Bütünsel yayılımcı kavram olarak boş zaman</p> <ul style="list-style-type: none"> • Boş zaman, bütünsel olarak dinlenme, eğlenme ve kişisel gelişimle ilgilidir. • Boş zaman, kültürle bağlantılı zihinsel ve ruhsal bir tutumdur.

Şekil 2.2. Boş zaman kavramına ilişkin yaklaşımlar

Kaynak: Horner ve Swarbrooke, 2005: 22; Akt. Argan, 2007: 14

Kısaca boş zaman; dar anlamda iş ile alakalı ve hayatı idame ettirme sorumluluklarından veya diğer görevlerden ayrı serbest kullanılan zaman olarak tarif edilmiştir. Geniş anlamda ise, birçok kültürel ve kamu hizmeti kapsamı içindeki hobiler ve meşguliyetler dizisine katılım suretiyle, benlik geliştirmek için serbestçe kullanım hakkı ve fırsatları olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyiş ile boş zaman yaratıcı ve manevi değerlerin bir kaynağı olarak da görülebilmektedir (Hacıoğlu, 2003:28). Antik Roma döneminde ise boş zaman değerlendirme faaliyetleri siyasal amaçlarla kullanılan bir araç biçimine dönüşmüştür. Bu dönemde boş zaman faaliyetleri halka açık genel bir yapı olarak gerçekleştirilmektedir. Roma imparatorları boş zaman faaliyetlerini halkı eğlendirerek yatıştırarak ve böylece kendi hükümdarlıklarını korumak için bir politik araç olarak kullanmışlardır (Bull, Hoose ve Wheet, 2003:60-63). Orta Çağda ise Katolik Kilisesi'nin tembellik ve israf olarak gördüğü boş zaman gerçeği yerini tamamen tanrıya adamaya ve çalışmaya bırakmıştır. İnsanların sanat, müzik, dans gibi boş zaman faaliyetlerinde bulunması pagan öğeler taşıdığı için yasaklanmıştır. İnsanlar Katolik Kilisesi'nden uzaklaşıp Protestanlığa yönelmeleri ile boş zaman faaliyetlerinde yeniden artış ivmeleri yaşanmıştır (Chick, 1984:623-636). Luther'ın dinsel yorumu etrafında şekillenen Puriten iş etiği de bu zamanda aylaklığı, hedonizmi, harcamayı günah ve boş vakti başıboşluk, israf dönemi olarak nitelendirmiştir. Bu dönemde de boş zaman toplumsal olarak kabul edilmeyen bir olguya dönüşmüştür (Shivers ve Deisle, 1997.47-53). Endüstriyel Dönem sonrasında boş zaman çok farklı biçimlerde algılanan bir olguya dönüşmüştür. Başlangıcı İngiltere'de Sanayi Devrimi ile başlayan bu zamanda Taylorist yaklaşımın boş zaman kavramını şekillendirdiği gözlenmektedir. Taylorist anlayışla iş hayatı giderek kuralcı, eşgüdümlü, metodik ve baskıcı bir niteliğe kavuşmaktadır. Bu anlayışlar sayesinde çalışmadan kazanç sağlayan, kar elde eden çıkar grupları ve patronlar kitlesel çalışmayı örgütleyerek toplumu bir çalışma kampına dönüştürmüşlerdir. Uzun mücadeleler ve sendikal hareketler neticesinde işçilerin durumunda görece iyileşmeler olmuştur. Bu kapsamda tarihsel olarak ilk defa boş zaman net bir anlama kavuşmuş ve iş ve iş-dışı olmak üzere ikili bir sosyal alan oluşmuştur (Junio ve diğerleri, 2000:69-72). Bugünkü zamanda örgütlü boş zaman faaliyetlerinin gelişimi ise 1. Dünya Savaşı'ndan sonra 1929 yılından itibaren ortaya çıkan ve "Great Depression" adıyla anılan ekonomik darboğaza dayandırılmıştır. Pek çok aile üzerinde trajik etkileri olan Büyük Buhran'dan sonra, Amerika hem insanlara iş imkanı sağlamak, hem de insanlara moral kazandırmak için rekreasyon merkezleri ve boş zaman değerlendirme hizmetleri geliştirmeye başlamıştır. Ülke çapında bu faaliyetler sonucunda organize bir şekilde boş zaman hizmetleri sunan

işletmeler çoğalmaya başlamıştır. Bu nedenle boş zaman hareketinde 1929 Ekonomik Krizi'nin çok yönlü rolü ve dönüm noktası olduğu söylenebilir (Currel, 2010:48).

2.5.1. Boş Zaman Etkinliklerinin Sınıflandırılması

Tüm ülkelerde boş zamanları etkileyen bir takım etmenler vardır. Bu etmenler, daha çok sanayileşmiş toplumlarda söz konusu olmakta birlikte, sanayileşmekte olan ülkeler için de önemini arttırmaktadır (Tezcan, 1994:82). Günlük yaşantımız içinde, çalışma ve diğer etkinliklerimizin sıkıcı ve kendini tekrarlayan aktivitelere dönüşmesi, boş zaman değerlendirme etkinliklerini hayatımızın önemli bir parçası ve bir yenilenme aracı hâline getirmiştir (Yetiş, 2008:45). Aktiviteleri gruplara, yapılış amaçlarına veya yapılış mekanlarına göre değişik şekilde sınıflayabiliriz. Ancak en yaygın olarak kullanılan sınıflama biçimi sürelerine göre sınıflandırmadır (Karaküçük, 1997:22-28).

Sürelerine göre boş zaman türleri ikiye ayrılır;

1. Uzun Süreli Boş Zamanlar

- Çocukluk dönemi boş zamanları
- Yıllık izin boş zamanları
- Emeklilik dönemi boş zamanları

2. Kısa Süreli Boş Zamanları

- İş bitimi boş zamanları
- Hafta sonları veya haftalık izin günleri
- Kısa süreli tatiller.

Yukarıda maddelediğimiz boş zaman türlerini dahada açarak etkinlik bazında irdeleyecek olursak; Boş zaman etkinlikleri Ellis' e göre ise iki grupta toplanabilmektedir.

1. Dinlendirici, rahatlatıcı aktiviteler

- Arkadaşlık ilişkileri
- Ziyaretler gerçekleştirmek

- TV izleme
- Kitap okumak
- Müzik dinlemek

2. Kişinin kendisini ifade etmesine yardımcı olan aktiviteler

- Spor ve oyunlar
- Sanat ve aktiviteler (Elis, 1987:385-287).

2.5.2. Boş Zaman Planlaması ve İyileştirilmesi

Boş zaman da zaman gibi bir kaynaktır. Zamanın herkese eşit verilmiş bir kaynak olmasına karşın, boş zaman konusunda aynı durum söz konusu değildir. Boş zaman, her sınırlı kaynakta olduğu gibi, insanlar arasında da eşit dağılım göstermemektedir (Aslan, 1994:75).

Kişinin sahip olduğu boş zaman miktarı, onun yaşı, bir iş sahibi olup olmaması ve hatta işinin niteliklerine göre çeşitlilik ve farklılık gösterebilmektedir. Çalışma yaşamına etkin olarak dahil olan nüfus içinde yer almayan çocuk yaştaki kişiler, yaşlı kişiler ve okul sistemi içerisinde yer alan öğrenciler diğerlerine oranla daha fazla boş zamana sahiptirler.

Boş zamanları değerlendirmenin yararları ve bireylerin bu yararları yaşayarak öğrenmesi sonucunda, kişilerin boş zaman faaliyetlerine katılımlarının çeşitli amaçlar taşıyabileceği kolayca anlaşılabilir. Kişiler bu etkinliklere dinlenmek, eğlenmek, kişiliklerini geliştirmek, bilgi, beceri ve yaratıcılıklarını arttırmak, kendilerine okul, iş ya da ev dışında zaman geçirebilecekleri sosyal zeminler oluşturmak gibi çeşitli amaçlarla katılabilirler. Bireyler bu şekilde yaşamlarına farklı bir renk kattıkları duygusunu hisseder ve mutlu olurlar (Gökalp, 2007).

Kişilerin sahip olduğu boş zaman miktarının toplumdan topluma, bireyden bireye değişmesi hatta bu ekseninde yaş, meslek grubu gibi değişkenlerin rol oynaması, boş zaman etkinliklerinin toplumdan topluma, hatta aynı toplum içindeki bireyler arasında farklılık göstermesi kaçınılmazdır.

Bu etkinlikler aynı kişi için dahi zaman içerisinde değişebilmektedir. Kişiler katılacakları boş zaman etkinliklerini sosyo- ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin, yaşlarının,

ailedeki ve toplumdaki konumlarının kendilerine izin verdiği ekseninde belirlemek durumunda kalmaktadırlar. Bu etkinlikleri seçerken bireysel istek, ihtiyaç ve zevkleri onlara yön verir (Gül, 2008:18).

Gökmen ve diğerleri (1985) de, boş zaman etkinliklerine katılımında; kişinin ayıracağı zaman, çalıştığı, yaşadığı çevre ve bu çevrede sahip olduğu olanaklar, ailesinin ve kendisinin sosyo-ekonomik düzeyi, yaşı, cinsiyeti, kendi kişilik özellikleri, arkadaş çevresi, bulunduğu çevrenin kültürel kazanımları , gelenek ve görenekleri gibi faktörlerin etkili olduğunu ifade etmiştir. Zamanı doğru kullanmayı bilmek insan karakterinin altyapısını meydana getiren temel değerlerden biridir. Başarılı bir iş adamı veya bir profesyonel gibi zamanı kullanmak herkesin hedefi olmalıdır. Bu aynı zamanda modern bilgi toplumunun insanı için de gerekli olan bir özelliktir. Çeşitli ihtiyaç grupları açısından dengeli ve yeterli zaman ayırabilen kişi, hayatını daha mutlu yaşama inisiyatifini de eline almış olur. Ancak bunun için karşılaşılan ilk engel bireyin kendi alışkanlıkları ve davranışlarıdır. Çünkü insan genellikle kendisini tüm yönleriyle tanımaz ve zamanı nasıl verimli kullanacağı hakkında yeterince düşünmez. Bir anlamda kendini zamanın akışına bırakır (Taşmektepgil, 1995:45). Zamanı iyi kullanmak için öncelikle kişi kendisini iyi tanımalıdır. Yani yapacaklarının, hedeflerinin, amaçlarının neler olduğunu, amaçlarının yaşama ve işe yönelik boyutlarının neler olabileceğini iyi bilmelidir (Baltaş, 1987:241-244). Kişinin hayatını daha verimli kılabilmesi, zaman kullanımındaki dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda olduğu gibi ülkemizde de, zaman anlayışının çok iyi anlaşılıp, özümsemediği bir gerçektir. Zaman yetersizliği mazeret gösterilerek sosyal ve sportif etkinliklere katılımın az olduğu ülkemizde, kahvehane, cafe ve bar gibi yerlerde büyük kalabalıklar görmek mümkündür. Burada karşımıza çıkan temel sorun zamanı planlayarak, olumlu bir biçimde değerlendirebilme eksikliğidir. Serbest zamanı değerlendirme anlayışı ve alışkanlığının, insanımızda bilinçli bir açıdan gelişme göstermesi, ülkemizin her alanda hızla kalkınmasına ve gelişmesine de vesile olacaktır (Karaküçük, 1997:4). Gelişmiş ülkelerin zaman kullanımı konusunda bilinçlenmiş ülkeler olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum, gelişmiş ve gelişmemiş ülkeler arasındaki en önemli değişkenlerden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Descartes, toplumların ileri ya da geri zekalı diye ayıramayacağını, ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin ve zenginliklerinin zamanı planlı ve programlı ayrıca çok yönlü kullanarak çalışmalarından kaynaklandığını ileri sürmektedir (Köktaş, 2004:22).

Zamanı iyi kullanabilen bir insan;

- Ne yapacağını ve zamanını nasıl daha faydalı biçimde kullanacağını bilir.
- Kişiliğinin olumsuz ve zayıf yönlerini anlayabilir.
- Yaşadığı her olaydan gereken dersi alarak tecrübelerini zenginleştirir.
- Kendi hayatını yaşar.
- Hafızasını sürekli yenilediğinden, hafızasında gereksiz bilgi bulundurmaz.
- Ulaşmak istediği hedeflere göre kendini hazırlayarak daha verimli olur.
- Daha mutlu olabilmek için serbest zamanlarında ilgilerine ve hobilerine daha çok zaman ayırabilir (Tezcan, 1993:8).

Zamanını iyi düzenleyemeyen kişilerdeki başlıca özellikler de şunlardır:

- Acelecilik,
- Hoşa gitmeyen seçenekler arasında devamlı bir bocalama,
- Serbest zamanların yararsız faaliyetlerle gevşek ve yorgun geçirilmesi,
- İşlerin zamanında bitirilmemesi,
- Dinlenmek ve kişisel ilişkiler zaman yetersizliği,
- Ayrıntılar veya yapılacak işlerin altında ezilme duygusu ve zamanın büyük bir bölümünde istenilmeyen şeylerin yapılması (Hacıoğlu ve Gökdeniz, 2003:25-28).

Bu sebeplerle, insan zamanı iyi planlamak ve kullanmak durumundadır. Çünkü zaman yenilenemeyen, devredilemeyen, ikame edilemeyen, tasarruf edilemeyen, duruduralamayan ödünç alınamayan, kiralanamayan, satın alınamayan, çoğaltılamayan, para gibi toplanamayan, hammadde gibi depolanamayan sadece kullanılan ve kaybedilen bir kavramdır (Karaküçük, 1999:80-82).

Zamanı iyi kullanabilmek, bireyin kendisine, çalışma hayatına, sosyal hayatına, dinlenme ve eğlenmesine, ihtiyaçlarının karşılanmasına ayırdığı zaman birimleri içerisinde dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Bir Alman düşünürün söylediği gibi "sıradan bir insan zamanı nasıl bitireceğini düşünür, akıllı bir insan ise nasıl kullanacağını" sözü, zamanın önemi ve değerlendirilmesi gerektiği konusunda önemli bir örnektir (Karaküçük, 1997:22-28).

2.5.3. Boş Zaman Etkinliklerine Duyulan Gereksinim

Günümüzde evrensel bir insan olma hakkı olarak görülen ‘boş zaman’ daha yüzyılımızın başında insanlar için bir tembellek ve savurganlık olarak nitelendirilmekte idi. Toplumdaki değişmelere bakarak boş zamanlarda ve onun kullanılmasında çeşitli değişimler yaşanmıştır. İnsanların dinlenme ve eğlenme ihtiyaçları boş zamanların değerlendirilmesiyle karşılanarak, onların hayatla bağları güçlenmiş ve mutlu kılınmış olur. Boş zamanlarını iyi değerlendiren kişi sağlıklı ve mutlu bir kişilik geliştirmiş olur. Toplumdaki bireylerde çeşitli duyumlara yol açar (Tezcan, 1982:10-43).

- a. Başarma Zevki: Boş zamanlarda yaptığı elde ettiği kazanım bireyde bir şeyi başarma zevkini yaşatır. Çocuğun kumda oynarken yaptığı bir kale, kitap okumanın kazandırdığı huzur , ressamın yaptığı resim, müzisyenin bestelediği bir yapıt gibi.
- b. Arkadaşlık, Dostluk Kurma: Boş zamanı değerlendirme biçimleri, grupsal nitelikte olursa birlikte olma, arkadaşlık ve işbirliği imkanları sağlar.
- c. Macera (Yeni deneyimler edinme arzusu) : Özellikle gençlerin yeni bilgiler edinmesi, yeni deneyimler kazanması onu yetişkin yaşama hazırlar. Himalaya Dağlarına tırmanan, uzayı keşfeden insanların çabaları bu arzudandır.
- d. Başarı Duygusu: Bir çok insan iş hayatında elde edemediği başarıyı boş zaman etkinlikleriyle elde etmiştir. Özellikle yarışma niteliğindeki sportif oyunlarda olduğu gibi.
- e. Fiziksel Sağlamlık: Çocuğun oyunu sürekli fiziksel eylemi ile karakterize edilir. Boş zaman faaliyetleri çocuğun motor gelişimi ve daha iyi koordinasyonu için fırsat sağlar.
- f. Zihinsel Güçleri Kullanma: Bazı insanlara da zihinsel etkinliklere yol açtığı için bu tür faaliyetlere katılır. Bu husus form, münazara, tartışma, satranç, tabiattaki incelemeler gibi etkinlikler.
- g. Duygusal Deneyim: Etkinlik katılan bireye duygusal bir cevap verir. Bir şampiyonluk mücadelesi, bir dedektif romanı okuyan kimse, kayak yapan bir sporcu, paraşütle atlayan bir sporcu duygusal cevapların güzel örnekleridir.
- h. Güzellikten Hoşlanma: Evrensel güzellik sevgisi bu etkinliklerde ifadesini bulur. Manzaraların güzelliği, bahçeler, el sanatları, mimari güzellikler, şiir, sahne dekorundaki güzellikler vs. gibi.

- i. Hizmet Duygusu: Birey katıldığı etkinliklerde aynı zamanda bir de hizmet vermektedir. Grup liderinin oyun alanlarına yetiştirdiği çocukların geliştiğini görmesi ona büyük bir haz verir. Lider de bundan dolayı bir doyuma ulaşmış olur.
- j. Dinlenme: Boş zaman etkinlikleriyle birey aynı zamanda dinlenir.

Heyecanlı ve sıkıntılı geçen bir çalışma gününün ardından yapılan herhangi bir etkinlik insanı dinlendirecek yeni bir güne daha iyi başlamasını sağlar. (Kırkpınar, 2004:23).

2.5.4. Boş Zaman Değerlendirmenin Yararları

Boş zaman değerlendirilmesinin kişiye sağladığı yararları sıralayacak olursak:

- Fiziksel sağlık kazandırması.
- Ruh sağlığı kazandırması.
- İnsanı sosyalleştirmesi.
- Kişisel beceri ve yeteneğin gelişmesini sağlaması.
- Yaratıcı gücü geliştirmesi.
- Çalışma başarısı ve iş verimini arttırması.
- İnsanı mutlu etmesi vb sayılabilir.

Boş zamanların olumlu etkinliklerle değerlendirilmesinin bireye sağlayacağı birçok yarara ek olarak kişiyi zararlı alışkanlıklardan koruması bu etkinliklerin diğer yararı olarak görülebilir. Günümüzde birçok kişi için çok kıt bir zaman dilimi halinde olan boş zamanın değerlendirilmesinin bu denli önemli hale gelmesi “boş zaman eğitimi” kavramını da beraberinde getirmiştir. Çünkü boş zaman, kişi için, kendine yönelmiş tehditlerden sıyrılıp akıl ve ruh sağlığını bu faktörlerin rahatsız edici etkilerinden korumasına yardımcı olan bir zaman dilimi, bir imkandır. Boş zamanın çok önemli ve boşa harcanmaması gereken bir zaman dilimi olması, bu zamanların çok yönlü ve iyi değerlendirilmesi, hatta bu konuda kişilere eğitim verilmesi zorunluluğu ortaya çıkarmaktadır. İnsanların; istekleri, beklentileri, yönelimleri, becerileri, kabiliyetleri, hobileri, sosyoekonomik durumları ve kültürleri farklılık gösterebilir. Bunun sonucu olarak serbest zamanları değerlendirme faaliyetleri toplumdan topluma farklılık gösterebileceği gibi aynı toplumun içerisinde de farklılık gösterebilir. Bununla birlikte serbest zaman faaliyetlerine katılımın çeşitli amaçları olabilir. Bireyler, başta; dinlenmek ve eğlenmek olmak üzere; istek, bilgi, beceri

ve yaratıcılıklarını artırmak, çalışma saatlerinin ve yoğunluklarının dışında zaman geçirebilecekleri sosyal ortamlar sağlamak gibi farklı amaçlarla bu tür etkinliklere katılabilirler. Sonuç olarak insanlar, bu faaliyetlere yenilenme ve mutlu olmak amacıyla katılırlar (Şen, 2013:54).

2.5.4.1. Fiziksel Yararları

Çağımızın tekdüze günlük yaşamı içerisinde insanların yaşam zorunlulukları dışında kalan zamanlarını değerlendirmeleri sağlıklı kalabilmeleri için çok önemlidir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak çalışma saatleri giderek azalmakta ve insanların kendilerini gerçekleştirmek için sahip oldukları zaman artmaktadır. Yabancı terminolojide bir hastalıktan sonra eski haline gelmek, tazelenmek, yorgunluğu giderek eski iş ve baş arısını kazanmak anlamlarına gelen rekreasyon, zamanla eğitime de girmiş ve bir anlamda insanların boş zamanlarını n değerlendirilmesini ifade etmeye başlamıştır. Rekreasyon insanın öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı bir faaliyete katılması ile monoton modern hayat ve yaşam kavgasının sıkıcı havasından sıyrılarak kendisini bulması ve kendi duygularına ortak olacak diğer insanlarla kaynaşarak zevk içinde sosyal bir kişilik kazanmasıdır. Boş zaman ve boş zaman değerlendirme aynı anlama gelmeyen iki kavram olup; boş zaman kişinin çalışmadığı, yaşam zorluklarının ve biçimsel görevlerinin dışında kalan ve kişinin kendi isteği yönünde harcayabileceği zamandır. Boş zamanı değerlendirme ise, boş zamanda yapılan etkinliklerle ilgilidir. Boş zamanları değerlendirme etkinlikleri içeriklerine ve yapıldığı mekânlara göre çok çeşitlidir. Bu etkinliklerden hangisinin tercih edileceği kişinin yapısına, cinsiyetine, eğitimine, sahip olduğu olanaklara ve yeteneklerine bağlıdır. Yapılan araştırmalar, rekreasyon amaçlı sportif faaliyetleri tercih eden insanların sayısının, diğer faaliyetlere katılanların sayılarından daha fazla olduğunu göstermektedir. Örneğin Almanya'da halkın %61'i boş zaman etkinliklerinden sporu tercih etmektedirler. Ayrıca 1987 yılında Almanya'da 6-16 yaş arasındaki 190. 000 kişi üzerinde anket yoluyla yapılan bir araştırmada gençlerin %60'ının boş zamanlarını spor yaparak geçirdikleri görülmüştür. Boş zamanlarda sportif faaliyetlere aktif katılmayı tercih etme oranının yüksek olmasındaki temel nedenler, sporun kişisel ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca sportif faaliyetlerin katılım kolaylığı, çalışma rahatlığı, her yaşın, her cinsin ve herkesin zevk ve isteklerine yanıt verebilecek tercih olanağı vardır. Sosyalleştirici, toplumsal birliği sağlayıcı, sağlık kazandırıcıdır (Kırkpınar, 2004:32).

2.5.4.2. Psikolojik Yararları

Boş zamanların değerlendirilmesinin bireye psikolojik fayda sağlaması, bu zaman diliminde yapılan etkinliklerin onu günlük sıkıntılardan büyük oranda kurtarmasından ve onu rahatlatmasından kaynaklanmaktadır. Köknel (1981), boş zamanların değerlendirilmesi probleminin ruh sağlığının tanımı ve içeriği içinde yer aldığını ve bir insanın uğraşta bulunmak ya da bulunmamak arasında seçim yapabildiği zaman olarak tanımlandığını ifade etmiştir. Çünkü boş zamanını olumlu ve yararlı etkinliklerle değerlendiremeyen kişi, kendine ve topluma zarar verebilecek şeylerle vakit geçirmekte, bu da onun ruh sağlığını yakından ilgilendirmektedir.

2.5.4.3. Toplumsal Yararları

Boş zamanların değerlendirilmesiyle, bireylerin dinlenme ve eğlenme gibi ihtiyaçları karşılanmış olur. Tezcan (1982), konuyla alakalı olarak, “yeniden yaratılma” kavramını kullanmaktadır. Boş zamanların değerlendirilmesi konusunda İngilizce kaynaklarda “recreation” (yeniden yaratılış) ifadesi kullanılmaktadır. Böyle bir ifadenin kullanılma sebebi, bireyin, bu etkinlikler yardımıyla, harcadığı enerjisini tekrar elde ederek yeniden yaratılmış gibi hissetmesi olabilir. Sonuç olarak, boş zamanların değerlendirilmesinin kişi üzerindeki olumlu etkileri topluma doğrudan veya dolaylı olarak yansıyabileceğinden, boş zaman değerlendirilmesinin toplumsal bir yönünün de olduğu varsayılır. Boş zamanla ilgili kısıtlılıklar, boş zaman etkinliklerine katılım sıklığını azaltan, katılımı tamamen engelleyen ya da süresini kısaltan ve elde edilen deneyimi ya da memnuniyeti olumsuz etkileyen unsurlardır. Bu unsurlar kişilerin boş zamanlarını boş zamanın motivasyonuna uygun olmayan bir biçimde değerlendirerek kendilerini olumsuz olarak etkilemesine neden olmaktadır. Fletcher, Nickerson ve Wright (2003), orta çocukluk dönemindeki planlanmış boş zaman aktiviteleri konulu çalışmalarında çocukların planlanmış boş zaman aktiviteleriyle, planlanmamış boş zaman aktivitelerine katılımlarına yönelik yapmış oldukları araştırma bulgularına göre, planlı aktivitelere katılan öğrencilerin katılmayan öğrencilere oranla daha fazla psikolojik gelişme ve akademik başarı gösterdikleri belirtilmektedir.

2.6. Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar

Klasik yaklaşımlardan birincisi, Marksist yaklaşımdır. Marksist yaklaşıma göre boş zaman bireylerin gelişim alanıdır ve boş zamanı bulunmayan insan kapitalist sisteminin yükünü taşır. Dumadizier da Marx'ın kişilerin boş zaman hakkını savunan ilk düşünürlerden biri olduğunu kabul eder, fakat Dumadizier'e göre boş zaman her zaman insan gelişimine katkı sağlamaz. Toplumsal yaşam içerisinde boş zaman bazen insanın aşağılanmasına, bazen de kültürel gelişimine katkı sağlar (Dumazedier, 1990:10-38). Lafargue'ın "Tembellik Hakkı" adlı eseri de boş zaman üzerine yazılmış bir manifesto niteliği taşımasından dolayı önemlidir. Lafargue insanların çalışmak için yaratılmadıklarını ve çalışmanın çılgınlık seviyelerine ulaştığını savunmaktadır. Buna karşın Lafargue tamamen çalışmanın kaldırılmasını istememektedir. Bunun yerine tüm insanların eşitlik halinde en fazla günde üç saat çalışmasını savunmaktadır. Genellikle klasik boş zamanın gelişimi, kapitalist medeniyet üzerindeki etkileri ile değerlendirilmektedir. Bu bakımdan boş zaman, çalışmanın yeniden üretimi için gerekli bir süreç ya da yaşam alanıdır (Aytaç, 2002:233). Aytaç'a (2002) göre boş zamanın çoğalmaya başlamasıyla birlikte; turizm, spor, oyun, hobiler, tüketim, dinlence ve eğlenceye dayalı endüstriyel alanlarda etkinlikleri içeren rekabet artmıştır. Bu durum kişileri ya da toplumu endüstriyel alanda hedef haline getirerek, endüstrinin koyduğu kuralların insanlar tarafından içselleştirilmesine neden olmaktadır. Bu anlamda aslında endüstri bölümlerinin bir araya gelmesinden çok daha büyük bir boş zaman endüstrisinin ortaya çıktığı söylenebilir. Aytaç, modern boş zamandaki değişim ve gelişimin etkilerini şöyle özetlemektedir:

"Modern toplumda boş zamanın değişen anlamı ve bu alanda ortaya çıkan etkinliklerin ideolojik ve ticari sömürüye yatkın doğası, boş zamanı bir yaşam hakkı olmaktan çıkarmakta bu alanın ticari/endüstriyel/siyasi ve ideolojik bir av sahası olarak görülmesini beraberinde getirmektedir." Boş zaman alanında önemli eserlerden biri olan "Of Time, Work and Leisure" isimli kitabıyla Sebastian De Grazia (1964) pek çok araştırmacı ve öğrencinin boş zaman çalışmalarına önderlik eden isimlerdendir. De Grazia'ya göre boş zaman insanların kendi iyilikleri için yaptıkları faaliyetlerdir. Örneğin kişi için alışveriş yapmak hem hobi hem de gereklilik sayılabilir. De Grazia'ya göre hobi olarak yapılan alışveriş boş zaman aktivitesidir ve bireye zevk verir. Ancak alışveriş bir gereklilikten ortaya çıkıyor ise serbest zamanda yapılan bir eylemdir ve boş zaman olarak değer kazanmaz. Kitabında boş zamanla ilgili olarak şunu söylemektedir: "Serbest zaman

çalışma zamanının zıttı olarak tanımlanmaktadır. Ancak boş zaman bu şekilde tanımlanamaz. Serbest zaman ve boş zaman iki farklı dünyada yaşarlar. Herkes serbest zamana sahip olabilir ama herkes boş zamana sahip olamaz.” Grazia’ın tanımı teoride boş zamanı değer ile tanımlayan ilk yaklaşım olarak görülebilir Bir çok boş zaman teorisini inceleyen John Neulinger (1974) ise boş zamanın tek doğru tanımının subjektif olarak yapılmış olan tanımı olduğunu belirtmektedir. Grazia’nın temel boş zaman anlayışını alarak boş zaman kavramı için iki temel taş olduğunu söylemektedir. Bunlar serbest zaman olarak boş zaman ve var oluş ya da birey olma zamanı olarak boş zamandır. Neulinger’e göre boş zaman kavramını objektif olarak, sübjektif olarak ya da psikolojik olarak tanımlanmak mümkündür. Nesnel olarak tanımlandığında boş zaman var olma ve çalışma zamanı dışında kalan zaman (residual time) olarak tanımlanır. Ancak boş zamanın var olabilmesi açısından bireyin kendi isteğinde olan ve özgürce yapabileceği faaliyetlere katılması gereklidir (Neulinger, 1974). Bu da boş zamanın hem öznel hem de psikolojik yanının olduğunu ortaya koymaktadır. Boş zamanı psikolojik unsurlarını araştıran çalışmalar bireylerin boş zamanlarındaki faaliyet tercihlerini ve bunların nedenleri üzerinde yoğunlaşmaktadır.

2.7. Boş Zaman Değerlendirme Kuramları

Boş zaman bireyin hem kendisi hem de baskaları için bütün zorunluluklardan veya bağlantılardan kurtulduğu ve kendi isteğiyle seçeceği bir faaliyetle uğracağı zamandır. Boş zaman değerlendirme esasında, her yaşta insanın önemli bir sorunudur demek mümkündür. Bunun nedeni insanların boş zamanlarında hem vücutlarını hem de zihinlerini dinlendirecek ve bireye doyum sağlayacak faaliyetleri tam olarak bilememelerinden kaynaklanmaktadır. Boş zaman değerlendirme bireyden bireye, toplumdaki topluma değişmektedir. Her birey boş zaman değerlendirme biçiminin nasıl olacağına kendisi karar verir. Ancak verilen her kararda kişinin çevresinin etkili olduğu da bir gerçektir. Bireylerin boş zamanlarını değerlendirme yolları ailelerinden ve çevrelerinden öğrendikleri ile biçim alır diyebiliriz. Boş zamanların değerlendirilmesi gerekliliği ve gerçekliği günümüzde var olan bir durumdur. Boş zamanla ilgili literatür incelendiğinde aşağıdaki verilere ulaşılmıştır.

2.7.1. Telafi Kuramı

Bu kuram bireyin boş zaman değerlendirme eğilimini, iş ve boş zaman ilişkisi ile açıklamaktadır. Telafi kuramında, meslek özelliklerinin, bireyin boş zaman davranışları üzerinde etkisi olduğu ileri sürülmektedir. Bireye düzenli olarak yaptığı işten uzaklaşabilme imkanı tanınırsa; işinin tam zıttı bir aktiviteye yöneleceği belirtilmektedir. Tekdüzelik ve sıkıntı belirdiğinde, kişi tamamen farklı bir faaliyet aramakta, bu deneyimi bulamaması halinde ise çöküntüye girmektedir (Tezcan, 1994: 63-73). W R. Burch (1969)'e göre, bireyin iş aktivitesi kesinleşmiş ve tekdüze kararlardan, işlerden oluşuyorsa birey zaman bulabildiğinde, durarak iş yapıyorsa hareketli oyunlara, kapalı yerlerde ise açık alan aktivitelere, rutin yerleşim yeri kentsel alanda ise, kırsal alanlarda gerçekleşen aktivitelere yönelmektedir (Aktaran: Kaya 2003: 56).

Bu kuram, temsilciliğini Herbert Spencer ve Fredrich von Schiller' in yaptığı "Artık Enerji Kuramı"nın bir uzantısı olarak düşünülebilir. Artık enerji kuramında; bireyin, saklayıp koruyamayacağı bir enerjiye sahip olduğu düşünülmektedir. Enerji belli bir noktaya kadar birikince saklanamaz. Her türün hayatta kalmak, yaşamak için gerekli olmayan enerjileri mevcuttur. Buna fazla veya artık enerji denilebilir. Bu artık enerji oyun yoluyla dışarı atılır ve böylece oyun bireydeki gerginliğin azaltılmasına sebep olur (Tezcan, 1994: 63-73, Brightbill ve Meyer, aktaran: Kaya 2003: 56).

2.7.2. Benzerlik Kuramı

Benzerlik kuramına göre, kişi önceden katıldığı ve geçmiş yaşantısında olumlu izler bırakan faaliyetlerin aynısını veya benzerini ileriki yıllarda gerçekleştirmesi söz konusudur. Bireyin katıldığı aktivite bitmişse de bireye bir daha şans verildiğinde tekrar aynı aktiviteye katılıp devam etmeyi seçeceği açıktır. Aktivitelere edindiği ilk izlenimler sonraki katılımları devam ettireceğini ya da ona ket vurabileceğini göstermektedir. Yeni faaliyetlere yönelme, bireyde eski aktivitenin çağrıştırdığı şeylerin sona ermesi ve güven duygusunu yitirmekle aynı anlama gelmektedir. Bu bakımdan, yeni aktivitelere katılmada duyulan belirsizlik ve endişe kişiyi, eski, bildiği faaliyetlere yönelmektedir (Bartko, 2005: 114- 115; Yoesting ve Burkhead, aktaran: Kaya 2003: 56).

2.7.3. Çevre Etkileşim Kuramı

W.R. Burch (1969)' un, araştırdığı çevre etkileşim kuramı' na göre, bireyin en yakın sosyal eksenini olan ailesi ve arkadaşlarıyla etkileşimi neticesinde oluşan toplumsallaşma düzeyi onun boş zaman değerlendirme düşüncesine etkide bulunmaktadır. Ayrıca bireyin yapılandırılmış okul dışı faaliyetlere katılımında da sosyal çevrenin (ailenin, arkadaşların, toplumun) önemli bir etkisi vardır. Aile fertleri ile başlayan sosyalleşme, bireyin boş zaman faaliyetlerine katılımı için gereken beceri, deneyim, beğeni duygusu; değer ve tutumların kazanılması ve alışkanlıkların oluşturulması için çok önemli bir noktadır ve boş zaman değerlendirme davranışının oluşumunda etkin olan faktörler içinde sosyo- kültürel, sosyo- ekonomik özellikler, demografik özellikler yer almaktadır (aktaran: Kaya 2003: 57, Morrissey, Werner- Wilson, 2005: 82). Arkadaş ortamında sağlanan değerler sahiplenme duygusunu ve kendi kimliğini bulma duygusunu geliştirir ki bunun sonucu akran grubunda geliştirilen çeşitli sosyal rollerin üyeler tarafından denenmesine yol açar. Olumsuz sonuçlar gencin sosyal bir yapının bir parçası olmadığında veya o kişi suç teşkil eden bir faaliyetin içinde bulunduğu sosyal bir ağa ait olduğunda ortaya çıkabilmektedir. Örneğin okulu aksatan bir genç suçlu bir sosyal ağın içinde ise muhtemelen hapsolme, madde kullanımı ve okulu bırakma hislerini yaşar. Risk altındaki gençlerin pozitif sosyal çevrenin ve tecrübeli yetişkinlerin yönlendirmeleri ile kendi seçtikleri yapısal okul dışı aktivitelere katılımını sağlamak, pozitif sonuçlar doğurmaktadır (Gilman, Meyers ve Perez, 2004: 33-37).

2.7.4. Fırsat Kuramı

Boş zaman değerlendirme eğiliminin yönlendirilmesinde etkin roller arasında, kişinin içinde yaşadığı yerleşim yerinin fiziki ve sosyal yapı özellikleri ile bu çevrede mevcut boş zaman değerlendirme kaynaklarının sahip olduğu özellikler açısından elde edilebilirliği ve maliyeti yer almaktadır. Fırsat kuramı boş zaman değerlendirmeyi bu nokta ile ele almaktadır. Bu kuram kapsamında bireyin boş zaman aktivitelerine katılımının gelir, eğitim ve sınıf farklılıkları bakımından değiştiği; bireyin eğitim, meslek ve gelir seviyesi arttıkça o çevrede bulunan boş zaman fırsatlarından yararlanma düzeyinin de geliştiği saptanmıştır (Dunn, 1980:115-124, aktaran: Kaya 2003: 58). Fırsatlar ulaşılabilen parkları, basketbol alanlarını, mevcut gençlik servis ağları, okul sonrası aktiviteleri vb. kapsamaktadır ve toplumun sunduğu imkanlar aktivite katılımını yordayabilmektedir. Kişiler çevrelerinde ait

olabilecekleri sağlıklı fırsatlar olmadığı takdirde, genellikle kendi alternatiflerini (genellikle daha sağlıklı olanlarını) bulurlar (Morrissey, Werner- Wilson, 2005: 77-78-89-90). Toplum için değerli olan becerileri fark etmek, öğrenmek için fırsatlar sunulduğunda, diğerleriyle iletişimde ılımlı ve destekleyici imkânlarla sahip olduklarında, çocuklar gelişimsel yaklaşımdaki sonuçları çok daha iyi başarmaktadırlar. Ayrıca aktivitelerde meşguliyet, gençleri teşvik edici ve mücadelecî deneyim fırsatlarına yönelmesi gerçekleşmeye daha yatkındır. Bu bakımdan toplum kişilere sağlıklı imkânlar sunarak, olumlu gençlik gelişiminin desteklenmesine katkıda bulunması gerekmektedir (Bartko, 2005: 115-116-117).

2.7.5. Aristocu Teori

Buna göre toplumda keskin bir sınıfsal ayırım vardır. Boş zamanın tüketimi ancak belirli bir kültür ve sınıfsal üstünlükle mümkün olabilir. Aristocu yaklaşımda toplumun devamlılığı için boş zaman tüketimindeki bu sınıfsal farklılık sürdürülmelidir. Ancak bu anlayış boş zamanın özerk bir alan olarak algılamaktan uzaktır (Metin, 2013;16).

2.7.6. Kendini Geliştirme Teorisi

Bu teoriye göre boş zamanın üç büyük fonksiyonu vardır. Bunlar, rahatlama, eğlence ve kişisel gelişimdir. Dumazadier'e göre kişisel üretim yaşamak için çalışma anlamına gelmez. Kişisel üretim kişilerin içsel tatminlerini gerçekleştirmek ve istedikleri şeye ulaşmak için gerçekleştirilir. Örneğin lisede okuyan bir öğrenci meslek sahibi olmak ve yaşamını sürdürebilmek için kariyerine devam etmektedir. Ancak kariyerini kendi istediği ve kendini layık gördüğü alanda geliştirmektedir (Metin, 2013;17).

2.7.7. Sonuç Ya Da Boş Zamanın Geleceği

Boş zaman günümüze gelinceye kadar farklı değersel anlam imgeleriyle yüklü bir faaliyet alanı olarak görülmüştür. Kimi zaman, çalışmanın yeniden üretimi için gerekli sınırlı-sorumlu kullanımı olan bir alan, kimi zaman da eğlenme, dinlenme, hayattan zevk alma gibi hedonist değerlere dayalı algılandı ya da kişilerin kendilerini ifade etme, benliklerini kurma ve varoluşu yeniden ikame etme vb. amaçlara hizmet edici şekilde görüldü. Boş zamana ilişkin kuramsal yaklaşımlarda kavramın modern zamanlarla birlikte bir

anlam/içerik kayması yaşadığı, nesnel anlamı dışında farklı anlam yükleriyle kendini var kıldığı ve bu zamanın kullanımının birey dışı egemen manipülasyona ayarlı biçimde alınır satılır hale geldiğine ilişkin görüşler ağırlık taşımaktadır. Modern toplumda boş zamana ilişkin yaklaşımların bir kısmı, boş zamanı kapitalizmin sağaltımı, çalışmanın yeniden üretimi ve yaşanan yalnızlık, yabancılaşma ve psikopatolojinin giderilmesi için geçirilen bir zaman olarak görüyorlar. Boş vaktin bireysel gönenc, toplumsal özgürleşim, düşünsel derinleşmeden çok, kapitalizmin gereksindiği emek gücünü yeniden ikame etmek için ve kapitalizmin yol açtığı yorgunluğun giderilmesi için kullanıldığı savındadır (Aytaç, 2002: 257).

2.8. Rekreasyon İle İlgili Genel Bilgiler

İnsan için çok değerli bir kavram olan zaman, kullanım açısından çalışma zamanı ve çalışma dışı zaman olarak iki grupta ele alınabilir. Zamanın iyi kullanılabilmesi, insanın birçok faktöre bağlı olarak ayırdığı zaman arasında dengeyi iyi kurabilmesine bağlıdır. Bu bölümün konusu olan rekreasyon ise en basit haliyle, çalışma dışı zamanda yer alan, “boş zaman” içinde yapılan aktiviteler olarak ifade edilebilir. Bununla birlikte rekreasyon anlamı, içeriği ve kapsamı bakımından birçok aktiviteyi içine almaktadır. Yapılan araştırmalara göre bilenen tüm tarihi dönemlerde farklı şekillerde gerçekleşen rekreasyon faaliyetlerine rastlanılmaktadır. Eski çağlardan günümüze kadar uzanan bu rekreasyon faaliyetleri geçen süreçte farklı özelliklere bağlı olarak çeşitlenerek artmıştır. Planlanmış veya plansız olarak her yaştaki ve cinsteki insanın katılımına imkân veren rekreasyon faaliyetlerin en temel özelliği, insanların boş zamanlarını özgürce değerlendirmelerine imkân vermesidir. Diğer yandan rekreasyon kavramını açıklayan teoriler temel olarak rekreasyonu; ihtiyaçlara hizmet etmesi, boş zaman değerlendirme aracı ve bununla birlikte bireye ve topluma bir değer olması şeklinde açıklansa da, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi ile olan ilişkisi göz ardı edilmemelidir (Sevil ve diğerleri, 2012:3). Rekreasyon içerisinde iki etmen vardır. “İlki restorasyon yani yenilemedir. Rekreasyon kişileri bütünlüğe, sağlığa, sahip olunabilecek her türlü amaca yeniden kavuşturma niyetindedir. İkinci etmen sosyal organizasyondur. Amaçları vardır ve sosyal sonuçlar için organize edilir. Bu bağlamda rekreasyon, “serbest zamanın yaşanabileceği ve tadının çıkarılabileceği etkinlik olarak ele alınır, ayrıca sosyal amaçlar için organize edilmiş sosyal bir kurum olarak da görülür (Veal, 1992;44-48).

2.8.1. Rekreasyon Kavramı ve Tanımı

İnsanlar, çeşitli büyüklük ve zamanlarda ortaya çıkan boş zamanlarında; uzaklaşmak, dinlenmek, hava değişimi, gezme-görme, sağlık, beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda ya da aktif-pasif şekillerde, kent içinde veya kırsal alanlarda etkinliklere katılmaktadırlar. Rekreasyon, insanların boş zamanlarında yaptıkları bu etkinlikleri ifade eden bir kavramdır. Rekreasyon, yenilenme, yeniden yaratılma veya yeniden yapılanma anlamına gelen Latince recreation kelimesinden gelmektedir. Türkçe karşılığı yaygın bir şekilde boş zamanları değerlendirme olarak kullanılmaktadır. Bu ise, bireylerin ya da toplumsal kümelerin boş zamanlarında gönüllü olarak yaptıkları dinlendirici ve eğlendirici etkinlikler anlamını taşımaktadır. Modern anlamda bir sosyal kurum, bilgiler topluluğu ve profesyonel bir çalışma alanı olarak rekreasyon; işten bağımsız, kendi içinde değerli olan, kişinin pek çok önemli ihtiyacını karşılayan, dolu ve mutlu bir yaşam aracıdır (Karaküçük, 1999:25-27). Rekreasyon, anlamı, içeriği ve kapsamı bakımından birçok aktiviteyi içine almaktadır. Bunun sonucu olarak rekreasyonun birçok tanımı ve açıklamaları yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları;

Rekreasyon, binlerce şehir, ilçe ve ülkede bulunan parklar, oyun alanları, yüzme havuzları, spor alanları, halk evleri gibi yapıların ortaya çıkardığı bir olgudur (Kraus, 1998:121). Rekreasyon fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal etmenler içeren ve insanların boş zamanlarında dâhil olmayı seçtiği aktivitelerdir. Rekreasyon, insanın öz benliğine uygun ve yapmaktan zevk aldığı bir faaliyete katılması ile monotonlaşan modern hayatın ve yaşam kavgasının sıkıcı havasından sıyrılarak kendisini bulması ve kendi duygularına ortak olacak diğer insanlarla kaynaşarak zevk içinde sosyal bir kişilik kazanmasıdır (Mirzeoğlu, 2006:18). Rekreasyon, bireyin beğenisi bakımından doyurucu, ruhsal ve bedensel yenilenme amacı taşıyan, aynı zamanda bireyin sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik olanakları ile bağımlı boş zaman kullanımlarını içeren eylem ya da eylemlerdir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Açık Hava Rekreasyon Bürosu (BOR-Bureau Of Outdoor Recreation) rekreasyonu, çeşitli biçimlerde sınıflandırması yapılabilecek temel bir insan gereksinmesi, kişinin doygunluğu ve zevki için boş zamanların değerlendirilmesi şeklinde tanımlamıştır. Rekreasyon, İngilizce yaratmak, oluşturmak anlamına gelen “create” fiilinin önüne; yeniden, tekrar anlamına gelen “re” ön ekinin gelmesiyle oluşan, “rekreasyon” (recreation), çalışma ve diğer etmenler tarafından yıpranan, yorulan

bireylerin yeniden canlanmaları anlamına gelmektedir (Axelsen, 2009:330-346). Genel anlamda rekreasyon faaliyetlerini, insanların serbest zamanlarında, eğlence ve tatmin dürtüleri ile, gönüllü olarak katıldıkları faaliyetler biçiminde tanımlanabilir. Rekreasyon faaliyetleri, insanların bedensel ve ruhsal yorgunluklarını giderip onlara fiziksel, ruhsal ve yaratıcı bir güç kazandırmaktadır (Sağcan, 1986:79). Rekreasyonun tanımını daha kapsamlı olarak şu şekilde yapabiliriz: İnsanın, yoğun çalışma yükü, rutin hayat tarzı veya olumsuz çevresel etkiler nedeniyle tehlikeye giren veya olumsuz etkilenen bedeni ve ruhi sağlığını tekrar elde etmek, korumak veya devam ettirmek, aynı zamanda zevk ve haz almak amacıyla, kişisel doyum sağlayacak, tamamen çalışma ve zorunlu ihtiyaçlar için ayrılan zaman dışında kalan bağımsız ve bağlantısız boş zaman içinde, isteğe bağlı ve gönüllü olarak ferdi veya grup içinde seçerek yaptığı etkinliklere rekreasyon denir (Sevil, 2012;7).

2.8.2. Rekreasyonun Temel Özellikleri

Rekreasyonun pek çok araştırmacı tarafından kabul edilen birtakım özellikleri ön plana çıkmaktadır. Bunlar rekreasyonu diğer faaliyetlerden ve kavramlardan ayıran temel özelliklerdir. Buna göre rekreasyon faaliyetlerinin en belirgin özellikleri şunlardır; (Hacıoğlu ve diğerleri, 2003; Karaküçük, 1999; Mirzeoğlu, 2006) ;

- Rekreasyon insanların boş zamanlarını değerlendirme etkinlikleridir. İş değildir ve kar amacı taşımaz. Bir aktivitenin rekreasyon sayılabilmesi için bireyin boş zamanında, bir iş ile herhangi bir bağlantısının veya herhangi bir sorumluluğunun olmadığı bir zamanda yapıyor olması gerekmektedir.
- Rekreasyon etkinliklerinde irade kişinin kendine bırakılmalıdır. Kişinin kendi dışında, kendisi için hazırlanmış yönetmelikler ve politikalar iyi sonuçlar vermemektedir.
- Rekreasyona katılan kişiler genellikle zamanı, etkinlik türünü ve yeri hiçbir zorlamaya maruz kalmadan, serbestçe kendileri seçmelidirler. Birey kendine göre, yeni, farklı ya da kolaylıkla yapabileceği etkinliklere katılmayı tercih eder.
- Rekreasyonel etkinlikler; planlanmış olarak veya plansız olarak gerçekleştirilmekte; yetenekli veya yeteneksiz kişilerce; organize veya organize olmamış mekânlarda yapılabilmektedir. Esnektir.
- İnsanlar, rekreasyon etkinlikleriyle başarı kazanma ve kendini kanıtlama ihtiyacını gidermekte, paylaşma duygularını kazanma imkânı bulabilmekte, başkaları tarafından

takdir edilmekte, yeni deneyimler kazanmakta ve kişiliğini ifade etme imkânı bulabilmektedirler.

- Rekreasyon faaliyetleri özgürlük hissi verir.
- Etkinliklere katılma ve devam etme zorunluluğu yoktur. İnsanın en fazla yapmak istediği etkinlikler en fazla becerebildiği, yapabildiği etkinliklerdir. Bu anlayışa uygun olarak, bazı etkinliklere daha fazla mutluluk elde etme ya da daha iyi öğrenme amacıyla devam etme zorunluluğu doğabilir. Ancak bu durumda bile katılımcının isteği ön planda olmalıdır.
- Rekreasyon faaliyetleri, her yaştaki ve cinsteki insanın katılımına imkân verir.
- Rekreasyon aktivitelerine katılımda herhangi bir yaş veya cinsiyet kısıtlaması yoktur.
- Rekreasyon, bir faaliyeti gerektirir. Faaliyetler, fiziksel, zihinsel, ruhsal, toplumsal ya da bunlar içinden bazılarının kombinasyonu şeklinde olabilmektedir.
- Rekreasyon, çok çeşitli faaliyetler, alternatifler içerir. Bu faaliyetler, evde yapılabilecek faaliyetlerden çeşitli spor dallarına, tiyatrodan kır gezisine, el sanatlarından kamp yapmaya kadar uzanmaktadır. Bu etkinliklerin her birinin bireyin nazarında çekici ya da itici yönleri vardır.
- Rekreasyon, haz ve neşe sağlayan bir faaliyettir. Bu etkinliklere katılmak, bireye ani ve doğrudan bir doyum sağlar.
- Rekreasyon, evrensel olarak uygulanmaktadır. Rekreasyonel faaliyetler, bütün insanlar için ortak bir lisan oluşturmaktadır.
- Rekreasyonun her kişiye göre bir amacı vardır. Aynı faaliyet içerisinde yer alan farklı katılımcıların amaçları ve bu faaliyetten sağladıkları tatmin duygusu farklılık gösterebilir. Bazı insanlar rekreasyon faaliyetlerine katılarak yalnızlık duygularını gidermeye çalışırken, bazı insanlar ise, kalabalıktan uzaklaşmak ve zihinsel olarak dinlenme amacıyla rekreasyon faaliyetlerine katılabilirler. Rekreasyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması beklenir.
- Rekreasyon bir yandan bireyin kendisini ifade edebilmesine ve yaratıcı olabilmesine imkân sağlarken diğer yandan bireyin psikolojik, sosyal ve fiziksel yapısını, vatandaşlık duygusunu ve insani değerlerini geliştirir.
- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlere ters düşmemelidir.
- Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma veya gerçekleştirme imkânı verir.

- Rekreasyon etkinlikleri, rekreasyonistler tarafından üstlenilir. Bu etkinlikler ve uğraşlar, başkası tarafından bir başkası için yerine getirilemez.

Luetkens'e göre, rekreasyon, kişilerin çok yönlü olumlu gelişimlerini hedefler. Rekreasyon etkinlikleri, gönüllü katılımı içerir. İlgi, özgürlük ve verimlilik esastır(Luetkens, 2004:18-21). Ergin ise rekreasyonel etkinliklerin boş zamanda yapılmasının yanı sıra, organizmayı dinlendirici, düzenleyici, sağlık güç kazandırıcı, ruh ve beden sağlığı yönünden koruyucu, iyileştirici ve kişiliğin gelişmesini sağlayıcı özellikte olması da gereklidir. Etkinlikler ise; cinsiyetlere, yaşlara, yer ve olanaklara, mevsimlere göre ve yaratıcı, sportif, öğrenme, izleme, bireysel, toplulukla girilen etkinlikler olarak da ele alınmaktadır (Ergin, 1972:24-25).

2.8.3. Rekreasyonun Sınıflandırılması

Karaküçük bireylerin, rekreatif etkinliklere katılım, amaç ve beklentilerinin de yapılacak bir sınıflandırmada etkin bir faktör olacağını belirterek aşağıdaki sınıflamanın yapılması gerektiğini vurgulamaktadır (Karaküçük, 2005:76-77). Birey hangi amaç ve istek doğrultusunda bir etkinlikte yer almak istiyor ise, buna uygun bir rekreatif etkinlik çeşidinin çıkacağını görmekteyiz. Örneğin, bir sportif karşılaşma ele alındığında; bir kişi bu aktiviteye sadece "pasif"olarak yani izleyici olarak katılabilirken bir diğeri bu etkinliğe "aktif"etkinliğin doğrudan içinde yer alarak katılabilir. Basit anlamda baktığımızda rekreatif etkinlikleri katılım şekline göre "aktif" ve "pasif olarak iki kategoride ele almış olmaktadır (Anhalt, 1994:26-38). Rekreasyon kavramının anlamı ve içeriği kültürden kültüre veya bireyden bireye farklılık göstermektedir. Bu farklılığın oluşmasında toplumsal, kültürel, ekonomik ve çevresel şartlar gibi birçok unsur etkili olmaktadır (Çoruh, 2013:15). Kavramın kadar geniş içerikli olması ve farklı anlamlar içermesi, alanda çalışan pek çok araştırmacıyı, kavramın değişik yöntemler izleyerek sınıflandırılmasına yönlendirmiştir (Demir, 2003:4).

Pehlivanoğlu ise rekreasyon planlaması açısından önem taşıyan bir sınıflandırma yaparak, bunları;

- Yapısal sınıflandırma (kapalı yer ve açık hava),
- Yerel sınıflandırma (kentsel ve kırsal),

- İçeriksel sınıflandırma (aktif ve pasif),
- Zamansal sınıflandırma (günlük ve tatil “tatil rekreasyonu ise, haftalık ve yıllık”) olarak nitelendirmiştir .

Küçüktopuzlu rekreasyonu,

- Etkin rekreasyon,
- Edilgen rekreasyon,
- Ticari rekreasyon,
- Sosyal rekreasyon,
- Kırsal rekreasyon,
- Estetik rekreasyon,
- Entelektüel rekreasyon,
- Orman rekreasyonu,
- Kapalı yer rekreasyonu,
- Açık hava rekreasyonu,
- Endüstriyel rekreasyon

şeklinde sınıflandırmıştır (Küçüktopuzlu, 1991:84).

Tribe ise rekreasyonu basit anlamda üç gruba ayırarak incelemiştir:

1. Evde Yapılan Rekreatif Etkinlikler

- Müzik dinlemek
- TV veya video izlemek
- Radyo dinlemek
- Okumak
- Bahçe işleri yapmak
- Oyun oynamak
- Egzersiz
- Hobiler

2. Ev Dışında Yapılan Rekreatif Etkinlikler

- Sportif etkinliklere katılım
- Eğlenceli aktiviteleri izlemek
- Hobiler
- Çeşitli alanları ziyaret
- Bir şeyler içmek veya yemek
- Bahis veya kumar

3. Seyahat ve Turizm

- Herhangi bir yere seyahat
- Bir yerde konaklamak

2.8.4. Rekreasyon ve Verimlilik

Geniş anlamda verimlilik; üretim araçlarının ekonomik etkinliklerinin bir bütün olarak ölçülmesidir dar anlamda verimlilik ise üretime katılan her faktörün bir birimine düşen üretim faktör miktarının ölçülmesi ve aşamalar itibarıyla bu sayıların birbirleriyle karşılaştırılması anlamına gelmektedir. Yapılan tanımlardan verimlilik kavramının kendisiyle beraber bir ölçme unsurunu da beraberinde getirdiğini göstermektedir. Verimlilik anlamında dikkat edilmesi gereken en önemli nokta bu kavramın görelî bir nitelik taşımasıdır. Bir işgörenin, firmanın, sektörün ya da ekonominin verimliliğinden konu edilirken karşılaştırmalar yapılmaktadır. Burada önemli olan, neye, nasıl ve kime göre, ne kadar verimli olduğudur. Dolayısıyla “verimli olmak gerekir” dendiğinde anlatılmak istenen, “verimliliği yükseltme gereği” dir. İnsanın hayatını idame ettirebilmesi, ihtiyaçlarını karşılamasına bağlıdır. Beslenme, barınma gibi en temel ihtiyaçlarının dışında sağlığını korum, yeni bilgiler edinme, edinilen bilgileri gelecek kuşaklara aktarma gibi faktörlerden geriye kalan zamanlarında kültür ve sanatla uğraşma, dinlenme, eğlenme, kendi ülkesinde ve başka ülkelerde yaşayan insanlarla ilişki kurma, seyahat etme gibi gelişip çeşitlenen ihtiyaçların karşılanması ve rekreatif hareketler verimliliği artırmaktadır.

2.8.5. Rekreasyon ve Toplum

Gün geçtikçe modernleşen toplum yaşantısı bir yandan bireylerin refah düzeyini arttırırken, diğer yandan insanların yalnızlaşmalarına ve içlerine kapanmalarına neden olmaktadır. Bunun yanında yaşanan ekonomik sıkıntılar, din, dil, ırk, eğitim, kültür vb. farklıklar insanları giderek birbirinden uzaklaştırmaktadır. Oysa insan doğası gereği sosyal bir varlıktır ve insan ihtiyaçları yalnızca fizyolojik ihtiyaçlardan değil, bunun yanında sosyal ihtiyaçlardan da oluşmaktadır. Bu bağlamda, rekreasyon faaliyetleri insanların sosyalleşmelerinde büyük önem taşımaktadır. Rekreasyon faaliyetleri ile kişilerin ve grupların bir araya gelmesi toplumsal ilişkileri geliştirir, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlar. Ayrıca serbest hareket ve düşünce imkânı, dayanışma ve yardımlaşma ile demokratik bir toplumun yaratılmasını kolaylaştırır (Kocaekşi, 2012; 13).

2.8.6. Rekreasyon Felsefesi

Felsefe kelimesinden bilgelik ve bu bilgelikten yaşamımızı yönetmek için olduğu kadar sağlığımızı koruma ve tüm zanaatların yaratılması için insanın bilebildiği tüm nesnelere tam bir bilgisi anlaşılmaktadır. Felsefe bilgiyi öğrenmeyi amaçlar, bunun için ilk olarak nedenlerini sorgulamak ve yeni ilkeler aramakla işe başlar (Descartes, 1998). Descartes'e göre tüm felsefe kök, gövde ve dalları olan bir ağaç gibi kabul edersek, felsefenin kökleri fizikötesi, gövdesi fizik ve dalları diğer bilimlerdir. Ağaçlardan meyveleri nasıl kök ve gövdelerden toplanmayıp dallardan alıyorsak, felsefeden bilgiyi de en son öğrenilebilen bölümlerden sağlarız (Descartes, 1998:33-34,45). Felsefi akımlar ve rekreasyon birbirleri ile ilişkilidir ve bunun sonucunda kişinin bilgi kazanması, mutlu ve sağlıklı olması esas edinilmektedir. Felsefi amaçlar, bilimsel yaklaşım ve sonuçlara göre konuşur. Bu kapsamda rekreasyon alanında ne yapmak isteğimize karar veririz. Bu nedenle önce ne yapacağımıza karar vermemeiz gerekir. Daha sonra ise bilimin bize yol göstermesiyle nasıl yapılacağına karar vererek uygulamamız doğru olacaktır (Cowell ve Wellman, 1963:2-9).

2.8.7. Rekreasyon Teorileri

Rekreasyon teorileri; ihtiyaçlara hizmet eden rekreasyon, boş zaman değerlendirme aracı olarak rekreasyon, bireye ve topluma bir değer olarak rekreasyon ve yeniden yaratma olarak rekreasyon olmak üzere dört başlık altında toplanmaktadır.

2.8.7.1. İhtiyaçlara Hizmet Eden Rekreasyon;

Slavson, rekreasyonu ihtiyaçların giderildiği bir deneyim şeklinde tanımlamaktadır. Rekreasyon ne olursa olsun, her kişi bir ihtiyacını karşılamamanın peşindedir. Buna göre rekreasyon herhangi bir şeye duyulan özlemin giderilmesidir. Ancak bu tanım rekreasyonun ne olduğundan çok ne yaptığını tanımlamaktadır. Jack ise rekreasyonu, insanlarda oluşan hasarın tamir edilmesi ve bu hasarın yetişen nesilde oluşmasının önlenmesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımda biyolojik ihtiyaçla sosyal ihtiyacı birbirine karıştırmaktadır. Nash de rekreasyonu, bireyin içinden gelen dürtülerin ve güdülerin tatmin edilmesi olarak görmektedir. Nash aktiviteleri yaratıcı sosyal katkıların aşamalarına göre değerlendirmektedir (Torkildsen, 1999:73).

2.8.7.2. Boş Zaman Değerlendirme Aracı Olarak Rekreasyon

Genel tanımlara göre ve en çok kabul gören rekreasyon uygulamalarına göre rekreasyon, en basit tanımıyla insanların boş zamanlarında katıldıkları aktivitelerdir.

2.8.7.3. Bireye ve Topluma Bir Değer Olarak Rekreasyon

Bu görüşe göre rekreasyon, toplumun ve kişinin iyiliği için yüksek duygusal ve sosyal değerlere sahip olmayı sağlamaktadır. Bu bakış açısında toplumsal rekreasyon, sosyal birlikteliğin sağlanmasına ve devam etmesine katkı sağlamakta ve toplumsal rekreasyonun geliştirilmesi sosyal katılıma bağlıdır.

2.8.7.4. Yeniden Yaratma Olarak Rekreasyon

Bir çok teorisyen rekreasyonun sonuçlarına odaklanmıştır. Rekreasyon deneyiminin kendisinden bahsetmezler. Shivers ise oyunla rekreasyonun neredeyse aynı şey olduğunu söylemiştir. Shivers, rekreasyonun tanımını "psikolojik homeostaz" üzerine kurgulamıştır. Shivers'a göre homeostaz dengesi bozulduğunda, çevremizle kendimiz arasındaki uyumu tekrar kurabilmek için harekete geçeriz. Shivers bu dengenin rekreasyon sayesinde yeniden sağlanabileceğini düşünmektedir (Torkildsen, 1999:73-74). Rekreasyon kişinin bedensel ve ruhsal gereksinimleri sonucu ortaya çıkmıştır ve bu ihtiyaçları gidermek için gerçekleştirilen aktiviteler bütünü ifade etmektedir.

2.8.8. Rekreasyon ve Sosyallik

İnsan; ait olmak, başkalarıyla bir arada olmak, onlar tarafından kabul görmek, arkadaş olmak ve çevresini etkilemek ister. "insan bu ihtiyaçları çoğu kez, aç bir insanın gıdaya olan arzusu kadar şiddetli duyar. Tarihin her devrinde ve dünyanın her yerinde insanlar için evrensel bir ihtiyaç olan rekreasyon; yaşanan ekonomik sıkıntılar, din, dil, ırk, eğitim, kültür vb. farklılıklar nedeniyle insanların giderek birbirinden uzaklaştığı bir dönemde toplumsal ve sosyal yararlar sağlamaktadır. İnsanlar rekreasyon faaliyetleri ile kendi yapabileceklerinin, potansiyellerinin farkına varabilir, yaratıcılıklarını kullanabilir ve dolayısıyla İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nin en üst basamağında olan kendini gerçekleştirme ihtiyacını da giderebilirler (Sevil, 2012:14). Sosyal faktörler, kültürel yapı, ekonomik faktörler, aile yapısı, meslek, gelir düzeyi, yerleşim yeri, yaş ve cinsiyet gibi pek çok faktöre bağlı olarak değişen boş zamanın üç temel fonksiyonu vardır;

- Dinlenme fonksiyonu
- Eğlenme fonksiyonu
- Gelişim fonksiyonu (Karaküçük, 1999)

Orta Çağ döneminde boş zaman dinlenme ve yaratmadan daha çok yüksek sosyal sınıflar arasında sosyal bir gösterişe dönüşmüştür. Yunan felsefesinin aksine boş zaman işten uzaklaşma değil, hangi aktivite içinde bulunacağını seçme özgürlüğü olarak ele alındı (Atalay, 2004:11).

2.8.9. Rekreasyon Faaliyetlerine Katılımda Kişisel ve Ailevi Etkiler

Bireylerin rekreasyon faaliyetlerine katılımı destekleyen veya kısıtlayan bir takım faktörler vardır. Bu faktörler genel olarak şu başlıklar altında toplanmaktadır; sezonluk engeller, finansal kaynaklar ve rekreasyon alanlarının ulaşılabilir olması, cinsiyet ve sosyal sınırlama ailevi ve kişisel nedenlerdir (Sevil, 2012;21). Kentlerde yaşayan ergenlerin sanatsal etkinliklere köyde ve kasabada yaşayanlardan daha fazla katılım göstermeleri, kentlerin sanatsal aktiviteler açısından daha fazla olanaklara sahip olmasıyla açıklanabilir. Köyde yaşayanların pratik aktivitelerle daha fazla ilgilenmeleri köy yaşamının kendi gerçekliği içinde yapılan etkinliklerin yine o kişiler tarafından yapılmasının zorunlu etkinlikler olmasıyla açıklanabilir. Ailenin gelir düzeyinin artmasıyla sanatsal aktivitelere

ilginin artması normal görülebilir. Sanatsal etkinliklere katılım belli bir ekonomik destek gerektirmektedir. Bu nedenle düşük gelir düzeyindeki ergenler bu tür etkinliklere doğal olarak katılamamaktadırlar. Üst ve alt gelir düzeyindeki ergenlerin fiziksel aktivitelere daha fazla ilgi göstermesi, üst gelir grubunun bu tür aktiviteler için özel dersler alarak ilgilenmesiyle açıklanabilir (Özkes, 2011:211). Ergenlik dönemi içerisinde bulunan öğrencilerin aile tutumu, okul, akran grupları, sosyo kültürel, sosyo ekonomik yaşam şekilleri onların olumlu ve olumsuz sosyal beceriler edinmesinde önemli birer vasıtaadır. Marlowe (1986) sosyal becerileri, “kişiler arası durumlarda, kişinin kendisi dahil insanların duygu, düşünce ve davranışlarını anlama ve bu anlayışa uygun davranma yeteneği” olarak tanımlamaktadır. Sosyal becerilerin istendik yönde gelişmesi olumlu sosyalleşmeyi de beraberinde getireceği düşünülmektedir (Kırımoğlu, 2008). Rekreasyonun diğer boyutu ise gelenek, görenek ve adetler doğrultusunda uyguladığı, rekreasyon olgusu içinde yer alabilecek etkinliklerdir. Bunlar arasında; yakın komşu ziyaretleri, kahvehanede oyun ve sohbetler, piknik gezileri, kabul günleri, kır, park gezileri, hamam sefalari, sinemaya, tiyatro ve diğer sanatsal faaliyetleri sayabiliriz. Bunlardan bazıları serbest zaman etkinliği ile birlikte toplum içi bazı gelenekleri devam ettirmek açısından önemlidir. Rekreatif eğitimlerle her yastaki insanın yaşam kalitesini arttırmak, daha yaratıcı, mutlu ve sağlıklı birey ve toplum olmanın yolu, çocukluk çağından itibaren kazanılan alışkanlıklar ile vücudunu doğru kullanma doğru değerleri yaşam felsefesi olarak benimseme özelliklerini geliştirmeyi hedefler. Ayrıca, sigara alkol gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durma, daima aktif yaşam tarzını benimseme, aile ve toplum ile uyum içinde olma gibi değerlerde kazandırılmaya çalışılır. Ailede başlayan bu alışkanlıklar, okul çağında gelişir. Bu sebeple serbest zamanını doğru kullanma konusunda; kişilerin, ailelerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin bilinçli olması çok önemlidir (Zorba, 2007:52-55). Boş zamanların değerlendirilememesi faktörü geniş ölçüde eğitim yanlışlıklarına bağlıdır. Çocuklarını zamanı öldürmekle, olumlu değerlendirememekle suçlayan birçok anne-baba, kendileri de aynı şekilde davranıyorlarsa çocuğun başka türlü davranabilmesi güçtür. Zamanın değerini bilerek, boş zamanlarını dinlenme, eğlenme, spor, müzik ve kültürel etkinliklerle yapıcı bir şekilde değerlendirebilen bir anne-baba, çocuklarına iyi örnek olur. Dinlenmeyi yatıp uyumak olarak gören, devamlı televizyon-video seyretmek gibi pasif uğraşları seçen bir anne-babanın çocukları ise büyük bir olasılıkla hiçbir spor ve kültürel aktivitede yer almayan yetişkinler haline gelebilir. Kendileri zamanlarını iyi değerlendiremedikleri için bunun sıkıntısını yaşayan ve çocuklarını yaz okullarına, spor, müzik, kültürel etkinliklerde yönlendirmeye çalışan pek çok annebaba da vardır. Ancak çocukların anne-babayı taklit

etmeye ne kadar eğilimli olduklarının bilinmesinde yarar vardır. Boş zamanların verimli bir şekilde değerlendirilememesi, gençleri bir hayat amacı kazanmaktan da genellikle mahrum etmektedir. Kendilerini amaçsız bir yaşam içinde bomboş hisseden genç, zararlı alışkanlıklara kolayca kayabilmektedir. Lise ve üniversite çağındaki gençlerin psikolojik problemlerinin birbirine ne ölçüde benzediğini görmek için yapılan bir araştırmada, her iki gençlik grubunda da bir hayat amaçlarının bulunmayışının kendilerini ne kadar çok etkilediği saptanmıştır. Gençliğin en bilinçli kesimi olması gereken üniversite gençliğinde bile %35 oranında ortaya çıkan bir hayat amacının olmayışından yakınılması, boş zamanlarını değerlendirmek üzere özel ilgi ve merakların gelişmemiş olması gerek eğitimci gerekse toplum olarak çok düşünülmesi gereken bir konudur (Kasatura, 1998).

2.8.10. Ev dışında Sosyal Rekreasyon

Ev dışında gerçekleşen rekreasyon aktivitelerini iki ana başlıkta toplayabiliriz.

Bunlar:

1. Açık Alan Rekreasyonu; açık havada yapılan, arazi kullanımı olan ve doğa ile iç içe yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Açık alanlardaki hareket özgürlüğü bireyin ya da grubun doğal kaynakları en verimli şekilde kullanması ile dinamik durum içerisinde bire bir yer almasını sağlamaktadır. Katılımcılar bu aktivitelerde gruba ait olma, sinerji yaratma, beraber iş yapabilme yeteneği, ortak paylaşım, risk alma, özgüven, liderlik, çözüm odaklı strateji geliştirme vb. bireysel ya da gruba özgü oluşabilecek temel kişilik yapılanmasına özgü davranışlarının canlanması ya da daha da aktif hale gelmesini amaçlamaktadır. Balonla gezme, bungee jumping, yüzme ve milli parklarda, tabiat parklarında ve orman içi dinlenme alanlarında yapılan faaliyetler açık alan rekreasyonuna örnek olarak verilebilir.
2. Kapalı Alan Rekreasyonu; binalarda ya da üzeri bir çeşit çatı sistemi ile kapatılmış mekânlarda yapılan rekreasyonel aktivitelerdir. Açık alan rekreasyonu doğa ve hava koşulları ile yakından ilgili iken, kapalı alan rekreasyonunda bu koşulların pek bir önemi yoktur. Bu ise, kapalı alan rekreasyon faaliyetlerinin istenilen zamanlarda yapılabilmesine olanak tanımaktadır. Kapalı yüzme havuzunda akşamları yüzmek, kapalı bir mekân da satranç oynamak, evde televizyon seyretmek, bilgisayar oyunu

oynamak, kapalı spor salonunda basketbol oynamak, bir fitness salonunda ağırlık çalışmak, sinema salonunda film seyretmek vb. aktivitelerdir (Sevil, 2012:16).

2.8.11. Okul ve Rekreasyon

Öğrencilerin öğrenmek için bulunduğu ortamda mutlu olması gerektiği savunulur ve sosyal etkinliklere eğitim kurumlarında büyük önem verilmelidir. Öğrencilerin etkileşimi daha fazla faaliyetlere katılmaları mutlu olmalarını sağlayacak unsurlardır. Eğitim kurumları dinlenme ve boş zaman aktivitelerini değerlendirecek merkezlerin olması ve yüksek katılım sağlanması öğrencileri okula bağlayıcı okul devamsızlıklarını artırıcı ve öğrencileri okulda tutma oranlarını yükseltici faaliyetlerdir (Knepp, 2011:82-85). Önceki çalışmalar göstermektedirki öğrencilere sağlanan kampus rekreasyon imkanları olmayanlara göre öğrenciyi tutma ve olumlu davranışlar kazandırma konusunda yüksek bir gösterge olduğu görülmektedir (Belch, Gebel ve Mass, 2001:14-22). Hayataatılacak son sınıf öğrencileri stres yüksek seviyelerini yaşamaktadır. Bu stresin zararlı etkileri ancak güçlü bir sosyal etkinlikler zinciri ile azaltılabilir. Okulların kültürel ve çok fonksiyonlu rekreasyon alanlarına ihtiyaçları gün geçtikçe artmaktadır.

Birçok psikiyatrist, rekreasyonu dengenin ve mutluluğun yakalanmasında etkili bir unsur olarak görmüşlerdir (Ağaoğlu, 2002). Ülkemizde çeşitli kuşakların, boş zamanlarını değerlendirme yönünden bir eğitimden geçmedikleri için boş zamanlarını edilgen ve yararsız bir biçimde değerlendirdikleri bir gerçektir. Eğitim politikamızda eksikliği görülen ciddi bir biçimde ele alınıp uygulanmayan ve çocuk, genç, yetişkin gibi çeşitli yaş gruplarının bir gereksinimi olan bu konu, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkeler için bir sorun haline gelmiştir (Tezcan, 1993:82). Okulun varoluş amaçlarından biri de öğrenciyi sosyal yönden geliştirmektir. Böyle bir amacın gerçekleştirilebilmesi için fiziksel ortam da dâhil olmak üzere okulun tüm öğeleri ile birlikte çağdaş bir yapıya kavuşturulması gerekir. Örneğin Kulaksızoğlu'na (1998) göre sosyal kulüpler aracılığı ile öğrencilere yeni alanlar tanıtılabilir. Çocuk ve gençlerin okul ve iş zamanları dışındaki özgür zamanlarını değerlendirebilecekleri uygun yerlere de gerek olduğu ancak bu tip yerlerin eksikliği ve fırsat eşitsizlikleri, I. Ulusal Çocuk Kongresinde ve Ulusal Çocuk Forumu'nda, çocuklar tarafından saptanıp sonuç bildirgelerine konmuştur (Büküşoğlu ve Bayturan, 2005:173-177). Gençlerin boş zamanlarını değerlendirecek yerlerin olmaması onların ruhsal ve bedensel gelişmelerini olumsuz yönde etkileyebilecek ortamlara

kaymasına yol açabilir. Kötü ortamda bulunmaları veya yanlış arkadaşlıklar kurmaları sonucunda uyuşturucu ve diğer zararlı maddeleri kullanan, şiddete eğilim duyan çocuk ve gençlerin sayısı verilere göre her yıl artmaktadır (Yetiş, 2008:2). MEB'in 2008 tarihli yönetmeliğine göre, etkinliklerin amacı, ilköğretim ve ortaöğretimde ders programlarının yanında öğrencide kendine güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları ve becerileri oluşturmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmalarınıyla ilgili iş ve işlemleri düzenlemektir. Sosyal etkinlik, öğrenci kulübü ve toplum çalışmalarını; öğrenci kulübü ise öğrencilerin öğrenimleri boyunca bilimsel, sosyal kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda okul içi ve dışı etkinliklerde bulunmalarını sağlamak için oluşturulan grubu ifade eder (Resmi Gazete, 2008, 26804, Madde1-4). Bu etkinliklerin, katılımcılık, planlılık, süreklilik, üretkenlik, gönüllülük ve işbirliği ilkeleriyle yürütülmesi gerektiği de yönetmelikte ayrıca ifade edilmektedir.

2.8.12. Gençlerin Rekreasyon Eğilimleri

Tarihsel olarak incelendiğinde her toplumun yapmakta olduğu rutin işlerin dışına çıkarak, değişik aktivitelerle kendi yaratıcılıklarını ve enerjilerini farklı alanlarda kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. İlkel insanların doğayla baş edebilme mücadelesi sırasında mağara duvarlarına resim çizebilecek zaman bulması bu düşüncenin en basit örneğidir. Kılbaş'a göre her toplumun kültüründe biraz boş zaman; ve boş zaman etkinlikleri için biraz zaman vardır. Endüstri devriminin gerçekleşmesi ile birlikte çalışma yaşamındaki değişimler, insan yaşamının daha planlı hale gelmesine ve çalışma dışı zamanın daha belirgin bir hale gelmesine neden olmuştur (Aslan, 2005:19). Toplumun her bireyi gibi ergenler de boş zamana ve boş zaman içinde aktivite göstermeye ihtiyaç duymaktadır. Fiziksel, sosyal ve psikolojik değişimlerin büyük bir hız kazandığı ergenlik döneminde arkadaşlarla birlikte olma, bir arkadaş grubuna ait olma tercih edilmektedir. Akran ilişkilerinin önem kazandığı bu dönemde boş zaman aktiviteleri''yeni becerilerin edinilmesi, sosyal ilişkilerin ortaya çıkması, ve ergenlik döneminde yeni kimliklerin oluşmasını sağladığı için gelişimsel olarak önemli'' görülmektedir (Trainor, Delfabbro, Anderson, Winefield, 2009:1). Ayrıca toplumsal ilişkiler kişinin kendini sağlıklı hissetmesi için de gerekli görülmektedir. Yapılan bir araştırmada gençlerin sağlık problemlerinin sosyal ilişkileri ile ilgili olduğu, sosyal ilişkileri iyi olmayan ergenlerin sağlık problemlerinden daha fazla yakındıkları bulunmuştur (Lafman ve Östberg, 2006:611-623). Ülkemizde ergenlerin boş zaman

sürelerinin ne kadar olduğuna ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Avrupa’da bu konuyla ilgili bir çalışmada Avrupalı ergenlerin (14-24 yaş) günde 3-6 saat arası boş zamanları olduğu, artan yaşla birlikte bu zamanın azaldığı bulunmuştur (Flammer ve Schaffner, 2003). Benzer veriler Amerikalı ergenlerin 7.5-8 saat boş zamanları olduğunu göstermektedir (Larson ve Seepersad, 2003:53-64). Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye her açıdan gelişme çabası içerisinde olup, çocuk ve gençlerin eğitimine de o oranda önem vermektedir. Örgütlü eğitim programı içerisinde olan ortaöğretim öğrencilerinin genel eğitim içerisinde merakları doğrultusunda boş zaman faaliyetlerine yönlendirilmeleri bir taraftan öğretimin daha kolay ve kalıcı olmasına yarar sağlarken diğer taraftan da eğitimi zevkli hale getirmektedir. Yine, alışkanlık haline getirilmiş olan boş zaman etkinlikleri, gençlerin bu birçok yönden faydalı faaliyetler aracılığıyla kendilerini kötü alışkanlıklardan koruyarak ülkesine yararlı ve üretken insanlar olmasını sağlayacaktır. Öğrencilerin boş zamanlarını olumlu kullanmaya dönük eğitim ancak, bu konuda gerekli tesis, araç-gereç ve yetişmiş uzman öğretmenler aracılığıyla olabilecektir. Ancak, okullarımızın genel durumuna bakıldığında sportif, kültürel, sanatsal ve el becerilerine yönelik olanakların az olduğu görülebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ders dışı etkinliklere en az dersler kadar önemli görülmektedir. Boş zamanları merakları doğrultusunda yararlı faaliyetlere katılarak geçirmeyi öğrenmemiş veya öğretilmemiş gençlerin kötü alışkanlıklar kazanma 3 ihtimali daha yüksektir. Örneğin “Türkiye’de Ergen Profili 2008” araştırmasının bulgularına göre, bağımlılık yapan maddeleri en az bir kere kullanan ergenlerin oranları sigara için %24,7, alkol için %13,9, esrar için %1,9, bali-tiner %0,6 ve ekstazi için %0,5’dir. Her gün sigara içenlerin oranı %15,3’tür. Bağımlılık yapan maddeleri kullanmaya başlama yaş ortalaması sigara için 13,49, bali-tiner için 14,08, alkol için 14,27, ekstazi için 15,40 ve esrar için 14,87’dir. Türkiye gençliğinde madde bağımlılığı konulu başka bir çalışmada, 41 ilde 355 madde bağımlısı genç ile tarama çalışması yapılmıştır.

2.8.13. Rekreyasyona Duyulan İhtiyaçların Nedenleri

Rekreasyonel ihtiyaçlar, insan davranışlarına temel olabilecek tek bir neden veya faktöre bağlı kalmaksızın birçok nedenden dolayı analiz gerektirmektedir. Rekreyasyona duyulan ihtiyaç, rekreasyon faaliyetlerinin kişisel ve toplumsal olarak sağladığı faydalardan ileri gelmektedir (Karaküçük, 2005:10-13). Her ne kadar insanların boş zaman etkinliklerine katılım amaçlarının, beklentilerinin, doyum düzeylerinin ve aktivite seçimlerinin bireysel

faktörlere göre değiştiği kabul edilse de, bireylerin rekreatif etkinliklere katılımında ön plana çıkan önemli güdüsel faktörlerin ne olduğunu belirlemek amacı ile yapılan çalışmalar genel anlamda benzer sonuçlar ortaya koyduğu anlaşılmıştır (Gürbüz, 2007;1-15).

2.8.13.1. Fiziksel İhtiyaçlar

Teknolojik gelişmelere paralel olarak artan makineleşme ve masa başı işler insanların günlük faaliyetlerindeki hareketliliği ve günlük enerji tüketimini azaltmıştır. Bu hareketsizlik birçok fizyolojik hastalığı da beraberinde getirmektedir. Bunlardan kurtulmanın en etkili yolu fiziksel aktivitelere yönelmektir. Rekreasyon faaliyetleri içerisinde yer alan ve özellikle aktif rekreasyon sınıfında yer alan faaliyetler fiziksel aktiviteyi arttırmaktadır (Çoruh, 2013:18).

2.8.13.2. Sosyal İhtiyaçlar

Gün geçtikçe modernleşen toplum yaşantısı bir yandan bireylerin refah düzeyini arttırırken, diğer yandan insanların yalnızlaşmalarına ve içlerine kapanmalarına neden olmaktadır. Bunun yanında yaşanan ekonomik sıkıntılar, din, dil, ırk, eğitim, kültür vb. farklıklar insanları giderek birbirinden uzaklaştırmaktadır. Oysa insan doğası gereği sosyal bir varlıktır ve insan ihtiyaçları yalnızca fizyolojik ihtiyaçlardan değil, bunun yanında sosyal ihtiyaçlardan da oluşmaktadır. Bu bağlamda, rekreasyon faaliyetleri insanların sosyalleşmelerinde büyük önem taşımaktadır. Rekreasyon faaliyetleri ile kişilerin ve grupların bir araya gelmesi sosyal ilişkileri geliştirir, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlar. Ayrıca serbest hareket ve düşünce imkânı, dayanışma ve yardımlaşma ile demokratik bir toplumun yaratılmasını kolaylaştırır.

2.8.13.3. Psikolojik İhtiyaçlar

Sağlık denilince genelde ilk akla gelen beden sağlığıdır. Oysa sağlık bir bütündür ve ruh sağlığı da en az beden sağlığı kadar önemlidir. Ancak günümüz toplumunda aile, okul ve iş hayatındaki sorunlar ve yoğun stres insanların sinir sistemini bozarak ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bu olumsuz etkilerden uzaklaşmak için insanlar farklı bir ortam içerisine girip moral kazanmak isterler. Bunun için en iyi yol ise rekreasyon

faaliyetlerine katılmaktır. Rekreasyon faaliyetlerinin çeşitlilik göstermesi, değişik ve pozitif psikolojik sonuçlar doğurur (Küçük, 2015:41).

Grup halinde yapılan rekreasyon faaliyetleri bireye dışa dönük kişilik geliştirme imkânı verir. Sosyalleşme sağlar (Küçük, 2015:41-42).

Psikolojik ihtiyaçlar	Uygun boş zaman aktiviteleri
Gerginliği gidermek	El sanatları, müzik, heykel, edebiyat gibi yaratıcı aktiviteler
Güvenlik duygusu	Antika, pul, madeni para biriktirmeye yönelik aktiviteler
Zihinsel uyarım	Gezi, spor, okuma gibi bilgi ve beceri kazanımı
Agresif dürtüleri gidermek	Futbol, tenis gibi yarışmaya dayalı sporlar
Aşağılanma ve böbürlenme duygularından Uzaklaşma	Dans, dağ yürüyüşü, kayak gibi yarışmaya dayalı olmayan spor ve oyunlar
Duygusal ilgilenim	Atletizm müsabakaları, film gibi izlemeye dayalı aktiviteler
Sosyal ilgilenim	Kulüp ya da organizasyon katılımı gibi gönüllülük esasına dayanan ve bir grup katılımı gerektiren aktiviteler

Şekil 2.3. Boş zaman aktivitelerinin psikolojik sınıflandırması

Kaynak: Leitner ve Leitner, 2004: 99.

2.9. Akademik Başarı Kavramı İle İlgili Genel Bilgiler

Genel bir çerçeveden bakıldığında okulların temel görev ve sorumluluğu, öğrencilerin akademik ve sosyal yönden gelişmelerini sağlamaktır. Örneğin, Sarı'ya (2006) göre okullar, çocukların sadece akademik gelişmelerinden değil, sosyal gelişimlerinden de sorumlu olan kurumlardır. Bu nedenle çocuklara sunulacak eğitim ortamlarının hem akademik hem de sosyal gelişimlerini desteklemesi gerekir. Bu bağlamda, okullarda öğrencilere sunulan ortamların, kendilerini güvende ve mutlu hissetmelerine ne ölçüde elverişli olduğu, sosyal ve psikolojik gelişimlerini, dolayısıyla da akademik gelişimlerini en iyi şekilde destekleyecek ortamların nasıl sağlanabileceği, bunda rol oynayan değişkenlerin neler olduğu vb. Türk eğitim sistemi açısından acil olarak ele alınması gereken konular arasındadır.

2.9.1. Akademik Başarı Tanımı

Her ne kadar “başarı” ve “akademik başarı” terimleri farklı kavramlar gibi görünse de, eğitimle ilgili alan yazın dikkatle irdelendiğinde bu iki terimin içi içe geçmiş olduğu ve çoğunlukla “başarı” teriminin akademik başarıyı da kapsar nitelikte kullanıldığı görülmektedir. MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (2013) 106. maddesine göre ilkokullarda öğrencilerden beklenen davranışlar altında yer alan “öğrencilerden okula ve

derslere düzenli devam etmeleri ve başarılı olmaları beklenir” ifadesinde de başarı ve akademik başarı arasında bir ayrım yapılmadığı ve başarı kelimesinin akademik başarı anlamında kullanıldığı açıkça görülmektedir. Buna paralel olarak “akademik başarı” teriminin ilgili alan yazında da farklı ifadelerle tanımlandığı durumlar olabilmektedir. Örneğin, okul başarısı (Olçay ve Döş, 2009), ve okuldaki başarı (Güleç ve Alkış, 2003). Bu nedenle, eğitim araştırmalarında “başarı” ve “akademik başarı” terimlerini ayrı ayrı ele alıp değerlendirmek oldukça güçtür. Bir başka ifadeyle bu iki terim, birbirlerinden ayrı düşünülemez hale gelmiştir. Güleç ve Alkış’a (2003) göre, başarı okul ortamlarında belirli bir ders ya da akademik programlardan bireyin ne derece yararlandığının bir ölçüsü ya da göstergesidir. Okuldaki başarı ise akademik bir programdaki derslerden öğrencinin aldığı notların ya da puanlarının ortalaması olarak tanımlanabilir. Demirtaş ve Çınar’a (2004) göre ise başarı, istenen sonuca ulaşma, güdülen amaca erişme, isteneni elde etme olarak tanımlanabilir. Öğrenci başarısı, “Öğrencinin bulunduğu okul, sınıf ve derse göre belirlenmiş sonuçlara ulaşmada göstermiş olduğu ilerleme” olarak, başarısızlığı da, “Öğrencinin gerçek yeteneği ile okuldaki başarısı arasında görülen farklılık olarak” tarif edilebilir. Eğitim açısından düşündüğümüzde başarı; program hedefleriyle tutarlı davranışlar bütünü ve genellikle okulda okutulan derslerde geliştirilen ve öğretmenlerce takdir edilen notlarla, test puanlarıyla ya da her ikisi ile belirlenen beceriler veya kazanılan bilgilerin ifadesi olan “Akademik Başarı” kastedilmektedir.

2.9.2. Akademik Başarı Unsurları

“Eğitim ve öğretim faaliyetleri; içinde pek çok unsuru barındıran çok kompleks bir süreçtir. Bu nedenle öğrenci başarısını ya da başarısızlığını basit bir kaç nedene indirgemek mümkün değildir” (Ergün, Özdemir, Çorlu ve Savran, 2004:362). Öğrenci başarısızlıklarının pek çok sebebi olabilir. Fiziksel yetersizlikler, öğrenmeye hazır olmama, zihinsel, bilişsel, duygusal ve sosyal açılardan olgunlaşmamış olma, yanlış çalışma alışkanlıkları, geçmişte yaşanan başarısızlıklar, kendine güvenmeme, sosyal becerilerin ve iletişim becerilerinin gelişmemiş olması... vb. negatif durumların bir veya birkaçının bir araya gelmesi öğrenci başarısını olumsuz yönde etkiler. Belli bir dersten öğrencilerin akademik başarılarının farklılaşması, belli bir ölçüde öğrencilerin öğrenme güdüsü (motivasyon), ya da öğretim hizmetinin niteliği (öğretim kurumunda öğrenciye sunulan hizmetler, öğrenme modelleri vb.) ile açıklanabilir. (Ergün, Özdemir, Çorlu ve Savran, 2004:362). Okul başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri de önceki öğrenmelerdir.

Öğrencinin derse başlamadan önce, bu dersin gerektirdiği ön şartlara sahip olup olmaması da öğrenci başarısının açıklanmasında önemli yer tutmaktadır (Ergün, Özdemir, Çorlu ve Savran, 2004:362). Bloom'un okulda öğrenme kuramına göre, öğrenci yeni bir üniteye belli bir özgeçmişle başlar. Özgeçmiş, öğrencinin öğrenme ünitesiyle etkileşimini ve öğrenmeyi etkilemektedir. Bu özgeçmişte, genel giriş nitelikleri ile bilişsel ve duyuşsal giriş davranışları öğrenmeyi ve dolayısıyla başarıyı etkileyen unsur olarak ele alınmaktadır (Bloom, 1979:29). Gökalp'e (2006) göre ise, okul başarısına etki eden faktörler şu şekilde sıralanabilir; duygusal faktörler, benlik algısı, motivasyon, zihinsel faktörler, sınav kaygısı, cinsiyet, ebeveyn tutumları, kardeş tutumları, okul-öğretmen faktörü, ders çalışma yöntemi. Özer ve Burgaz (2002) ise, öğrencilerin okuldaki başarısını etkileyen değişkenleri, okul içi ve okul dışı faktörler olmak üzere iki ana başlık altında toplamaktadır. Okul içi faktörler arasında; eğitim programlarının niteliği, okul yöneticilerinin ve eğitim uzmanlarının yeterlilikleri, sınıf düzeyi, dersin türü ve niteliği, eğitim araçlarının niceliği-niteliği ve benzerleri yer almaktadır. Okul dışı faktörler arasında ise; öğrencilerin televizyon seyretme alışkanlıkları, evdeki bilgisayar kullanımı, ailenin sosyo-ekonomik durumu, temel demografik özellikler, çocuğun içinde yer aldığı akran grubunun değer ve normları ve benzerleridir. Bu faktörler, başarıyı etkileyen çok sayıda değişkeni içinde barındırırlar. Bu faktörlerden, ailenin nitelikleri, bir başka deyişle ana babanın ekonomik ve kültürel düzeyi; çocuğun yeteneğini, ilgilerini ve eğitime karşı tutumunu, dolayısıyla okuldaki başarısını ve uyumunu etkileyen en önemli etkenlerden birisi olarak kabul edilmektedir (Arıcı, 2007:151-168). İlgili alan yazındaki kuramsal ve uygulamaya dayalı araştırmalara göre, ailesi genellikle orta sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilerin ailesi alt sosyo-ekonomik düzeyde olan öğrencilere göre daha başarılıdır. Bunun da ötesinde, aileler okul süreçlerine katıldığında (ailelerin sosyo- ekonomik durum, etnik durum ve eğitim düzeyine bağlı olmaksızın) öğrenciler daha çok başarılı olabilmektedirler (Şişman, 2002:5).

2.9.3. Akademik Başarıda Ölçme Değerlendirme

Eğitimin gerekçesi, istenilen davranışları geliştirmek, kusurlu davranışları düzeltmek olabileceği gibi; istenmedik davranışları yok etmek de olabilmektedir. İstenilen nitelikte davranış değişikliği eğitim başarısına işaret ederken, beklenen değişimin gerçekleşmemesi de eğitimde başarısızlığın göstergesidir (Turgut, 1997:1). Uygulanan eğitimin başarısı üzerine yorum yapmak, eğitimin başarısız olması durumunda

başarısızlığın gerekçelerini belirleyerek gerekli düzenlemeleri yapmak, eğitimin başarılı olması durumunda ise hangi öğrenciler için başarılı olduğunu belirlemek amacıyla ölçme ve değerlendirmeye ihtiyaç vardır. Uygulanan eğitimin başarılı ya da başarısız oluşu üzerine yorum yapmak, ölçme ve değerlendirme uygulamalarıyla mümkündür.

Değerlendirme için ölçme ne kadar önem taşıyorsa, değerlendirmenin yapılmadığı bir ölçme de tek başına bir anlam teşkil etmez tıpkı bir yüzü bulunmayan madeni para gibi. Böylesine önemli iki kavramı birbirinden ayıran nedir? Ölçme, herhangi bir niteliğin gözlenmesi ve gözlem sonuçlarının sayılarla ya da başka sembollerle ifade edilmesi olarak tanımlanırken; değerlendirme ise ölçme sonuçlarının bir ölçüte vurularak ölçülen nitelik hakkında bir değer yargısına varılma süreci olarak tanımlanmaktadır (Özçelik, 1992; Turgut, 1997; Baykul, 2000; Tekin, 2009). Eğitim kararlarının isabetli oluşu, yapılan ölçme değerlendirme faaliyetlerinin etkinliğinin göstergesidir.

2.9.4. Akademik Başarı Göstergeleri

Eğitim öğretim sürecinde belirlenen hedeflere ulaşılmışsa başarılı olunmuş, ulaşılmamışsa başarısız olunmuş kabul edilir. Öğrencilerin öğrenme düzeyini belirleyen sınavlar aslında başarıyı da belirlemektedir. Başarı, okul ortamında belirli bir ders ya da akademik programlardan, bireyin ne derece yararlandığının bir ölçüsü ya da göstergesidir. Okuldaki başarı ise bir akademik programdaki derslerden öğrencinin aldığı notların ya da puanlarının ortalaması olarak düşünülebilir (Özgüven, 1998:80). Dolayısıyla eğitim öğretim süreci içerisinde yapılan sınavlardan alınan notların ortalamaları akademik başarının bir ölçüsüdür. Okullarda bir yıl boyunca kazandırılması hedeflenen kazanımlar, uygulanacak eğitim öğretim faaliyetleri, yapılacak değerlendirme sınavlarının tarihi ve içereceği kazanımlar senenin başında her ders için zümre öğretmenleri tarafından hazırlanan yıllık planda belirtilir. Aynı derslerde, aynı sınıf seviyesinde derse giren öğretmenlerin kullandıkları plan ortaktır. Bu doğrultuda planda belirtilen zamana uygun olarak, belirlenen kazanımlar, derslerde öğrencilere çeşitli eğitim öğretim faaliyetleri yolu ile kazandırılır ve bu kazanımlar çerçevesinde değerlendirme sınavları yapılır. Sınavlarda alınan notlar başarı veya başarısızlık olarak değerlendirilir.

3. MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM

3.1. Mesleki ve Teknik Eğitimin Tanımı ve Amacı

21.yy bilginin bir sermaye olarak görüldüğü ve insan kaynaklarıyla bilgiyi elinde tutan toplumların gelecek yüzyıllarda hakim olması kaçınılmazdır. Mal sektörü, hizmet sektörü ve enformasyon sektörlerinde çalışacak ve bu sektörleri canlı tutacak olan insan kaynağına bütün ülkeler yatırım yapmak zorundadır. Bu insan kaynağını ayakta tutacak eğitim kurumu mesleki eğitimidir (Yörük ve diğerleri, 2002:299-312). Bir ülkenin kalkınmışlık düzeyini belirlemede kullanılan en önemli ölçütlerdenbiri, o ülkenin sahip olduğu insan kaynaklarının niteliğidir (Türk Sanayici ve İşadamları Derneği, 1999). Bu doğrultuda, değişen koşullara uyum sağlayabilen, sorun giderebilen, çevresi ile iyi iletişim kurabilen, takım çalışması yapabilen, mesleğinin gerektirdiği temel bilgi ve becerilere sahip, yetişmiş mesleki ve teknik insangücü, kalkınmanın itici gücüdür (Yağcızeybek, 2006). Birey bu etkinliğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeterliklerini belirli bir eğitim sürecinden geçerek edinir. Bu eğitim sürecinin bir boyutunu genel eğitim, bir boyutunu da mesleki ve teknik eğitim oluşturur. Alkan, Doğan ve Sezgin (1998)'e göre, mesleki ve teknik eğitim, bireysel ve toplumsal yaşam için zorunlu olan belirli bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve uygulama yeteneklerini kazandırarak bireyi zihinsel, duygusal, sosyal, ekonomik ve kişisel yönleriyle dengeli biçimde geliştirme sürecidir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi mesleki ve teknik eğitim birey, meslek ve eğitim boyutlarının dengeli olarak bir araya getirilmesinden oluşmuş bir eğitim sürecidir. Bu işlevi ile mesleki ve teknik eğitim yetiştirdiği insan gücünün nitelikleri ile ülkenin endüstriyel ve ekonomik kalkınmasını büyük ölçüde etkileme gücüne sahiptir. Bu nedenle gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri içerisinde orta ve yükseköğretim düzeyinde mesleki ve teknik eğitime özel bir önem verilmekte; gelişmekte olan ülkelerde de daha güçlü bir ekonomi ve daha hızlı bir toplumsal kalkınma için mesleki ve teknik eğitimin geliştirilmesine çaba gösterilmektedir. Bilindiği üzere, son yıllarda bütün dünyada mesleki ve teknik eğitim, ülkelerin bir numaralı meselesi hâline gelmiştir. Ülkemizde de yaklaşık 20 yıldır, konu yetkililerin gündeminde yer almasına rağmen, gerek nicelik, gerekse nitelik açısından mesleki teknik eğitimdeki aksamalar devam ede gelmektedir. Anlam olarak mesleki eğitim, kişilere belirli bir meslekle ilgili bilgi ve beceri kazandırma, kişinin iş alışkanlıklarını ve tutumlarını olgunlaştırma, kişilerin fiziksel yeteneklerini, düşünce ve davranış özelliklerini geliştirme sürecine verilen bir isimdir.

3.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Önemi

Mesleki eğitim, kişilere belirli bir meslekle ilgili olarak güncel bilgi ve becerileri kazandırma, kişinin iş alışkanlıklarını ve tutumlarını olgunlaştırma, yine kişilerin fiziksel, düşünsel ve davranışsal yeteneklerini geliştirme sürecine verilen bir isimdir. İnsan gücü piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün işletmelerle iş birliği yapılarak yetiştirilmesi, mesleki ve teknik eğitim sistemi bütünlüğü içerisinde desteklenerek geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması gerekmektedir. Mesleki ve teknik öğretim; kalkınmanın hızlandırılması, istihdamın artırılması ve ülkenin rekabet gücünün yükseltilmesi yönünden kritik öneme sahiptir. Bu önemin, toplumun her kesimine kavratılması gerekmektedir. Teknolojik çağa uyum sağlayabilmek için, ülkemizde de mesleki ve teknik eğitime gereken özenin gösterilmesine ihtiyaç vardır (Sezgin,1999:195-196). Ülkemizin sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişmesini sağlayabilmesi, küresel rekabette yerini alabilmesi, eğitime ayrılan kaynakları daha verimli ve etkin kullanabilmesi için temel dayanak noktası eğitim sisteminin tüm süreçlerinin kaliteye dayalı hale getirilmesidir. Türkiye'nin nitelikli insan gücü ihtiyacı düşünüldüğünde, mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılmasına yönelik olarak geliştirilecek stratejiler ve politikalar büyük önem kazanmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki baş döndürücü gelişmelerin etkisi bütün sektörlerde ve hayatın her alanında hissedilmekle birlikte değişimin en çok etkilediği alanların başında eğitim gelmektedir. Hızla değişen bilgi, teknoloji, üretim yöntemleri ile iş hayatındaki gelişmelere paralel olarak dinamik bir yapı sergileyen mesleki ve teknik eğitimin önemi tüm dünyada giderek artmaktadır. Bu dinamik yapı; sürekli kendini yenileyen bir eğitim sistemini, teknolojik altyapı yatırımlarının güçlendirilmesini, dünyadaki gelişmelerin yakından takip edilmesini ve özel sektörle yakın bir iş birliğini gerekli kılmaktadır.

3.3. Mesleki ve Teknik Eğitimin Türkiye’de Gelişimi

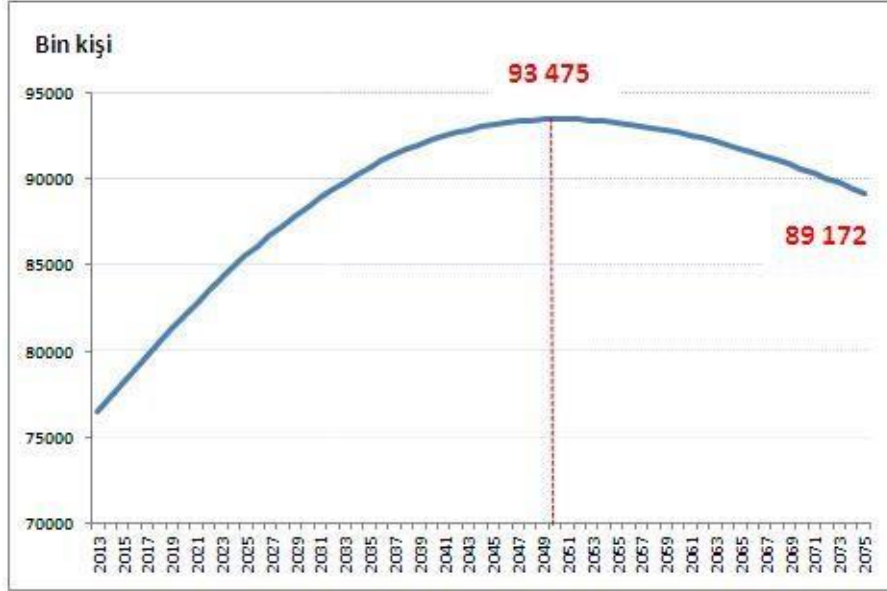
Ülkemizde mesleki ve teknik eğitime ilişkin strateji ve politikalar genelde üst “strateji belgeleriyle” belirlenmiştir. Bunlar; Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007- 2013), 60. Hükümet Programı Eylem Planı (2008- 2012), MEB Şura Kararları, MEB Çalışma Programı, Orta Vadeli Program (2008- 2010), Hükümetin 2008 yılı programı, Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (2006- 2010), AB Müktesebatına Uyum Programı ve Vizyon 2023 belgeleridir. Teknolojik gelişmelerin toplumların; ekonomik, politik ve

kültürel yapılarında açtığı hızlı, sürekli ve çok yönlü değişme süreci, gelişmişlik düzeyleri ne olursa olsun hemen her ülkede toplum yaşamını derinden etkilemektedir. Sanayileşme, kalkınmanın en önemli unsurlarından biridir. Bu sebeple, ülkemizde hizmet ve üretim alanlarında teknolojik gelişmelere uyumlu, mesleki ve teknik bilgi ve becerilerle donatılmış insan kaynağına ihtiyaç artmaktadır. Bu ihtiyacı karşılamak için, çağdaş teknoloji metotlarını bilen, yorumlayan, kullanan, geliştiren ve yeniliklere uyum sağlayan vasıflı insan gücünün yetiştirilmesi amacıyla mesleki ve teknik eğitim okullarına ihtiyaç vardır. Türkiye, devasa bir işsiz ordusu ile işgücü yoğunluğu yüksek, sanayi sektörlerinden kolaylıkla vazgeçecek bir ülke değildir. Zaten mevcut sanayinin konumu da bunu gerekli kılmaktadır. Ancak bu şartlar altında devam eden bir ülkenin sanayinin ikinci derecede kalmaya mahkûm olacağını da gözden kaçırmamak gerekir. Türkiye’de işsizlik ve hantal sanayi olduğu sürece, devletin ekonomideki ağırlığının bir süre daha devam edeceği anlaşılmaktadır. Aslında günümüz dünyası bakımından fazlaca bir stratejik önemi kalmayan hantal sanayi tesislerinin özelleştirilmesine klasik devletçi kesim tarafından şimdiye kadar engel olunması bunu göstermektedir (Yörük ve diğerleri, 2002:299-312). Mesleki ve teknik ortaöğretimde beklenen başarının gelmemesinin nedeni fiziksel altyapının artan talebi karşılayamamasıdır. Koç Holding’in hazırlamış olduğu ‘Mesleki ve Teknik Eğitimde Güncellenmiş Durum Analizi’ne göre (2012); 2010-2011 öğretim yılı itibarıyla, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğretmen başına 18, derslik başına ise 38 öğrenci düşmektedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısındaki keskin artış, 2009 yılında ortaöğretim için sadece 1.720 sınıf yapılmasıyla açıklanabilir. Oysa ki, Eğitim İzleme Raporu 2008’de de belirtildiği gibi, ortaöğretimde okullaşma % 90’a çıktığında derslik başına düşen öğrenci sayısının her ilde en çok 30 olması için 75-80 bin dersliğe gereksinim duyulmaktadır. Ayrıca, önümüzdeki üç yıl içinde genel liselerin bir kısmının Anadolu lisesine, geri kalanının imam hatip liseleri dahil olmak üzere mesleki ve teknik liselere dönüştürülecek olması, üniversiteye girişte katsayı uygulamasındaki değişiklikler ve dolayısıyla mesleki ve teknik ortaöğretime artan talep, derslik başına düşen öğrenci sayısını daha da yukarıya çekecektir. Bu durum öğrenme ve öğretme süreçlerinin olumsuz biçimde etkilenmesine neden olabilir. Ayrıca mesleki ve teknik ortaöğretime bitirenlere verilen sınavsız Meslek Yüksek Okullara geçiş hakkının özellikle Meslek Yüksek Okullarındaki öğrenci artışına sebep olması ve öğrenci artışının bu kurumlardaki alt yapı, fiziki mekân, donanım ve öğretim elemanı ihtiyaçları sorunlarını da ortaya çıkarması Meslek Yüksek Okullarındaki eğitimin kalitesi üzerine mesleki ve eğitim alanında ilgili çevrelerin tartışma konusu olmuştur. Türkiye’de ilk mesleki-teknik yüksek öğretim

kurumu 1937 yılında kurulmuştur ve 1941 yılında da mezun vermiştir. Günümüze bakıldığında 13.11.2009 tarih ve 27405 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2009/15546 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bazı yükseköğretim kurumları bünyesinde bulunan teknik eğitim fakülteleri, mesleki eğitim fakülteleri, mesleki ve teknik eğitim fakülteleri, ticaret ve turizm eğitim fakülteleri ile Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesinin kapatılmasına ve aynı yükseköğretim kurumlarına bağlı olarak yeni fakülteler kurulmasına karar verilmiştir. Bu kararname ile 21 teknik eğitim fakültesi kapatılarak yerine teknoloji fakültesi kurulmuştur. Mesleki ve teknik eğitim okullarının yaygınlaştırılması için çok yönlü tedbirlerin alınmasına ihtiyaç vardır. Yaygınlaştırma tek başına amaç olmamalı, yaygınlaştırma politikası “eğitim kalitesini sağlama” politikasıyla birlikte düşünülmelidir. Mesleki ve teknik eğitim okullarının yaygınlaştırılması için öncelikle il özel idarelerine görev düşmektedir. Orta öğretim kurumu açarken il özel idarelerinin ağırlığı mesleki ve teknik okullarına vermesi önem taşımaktadır. Bunun yanında özellikle büyük holdingler mesleki ve teknik eğitim kurumu açma konusunda teşvik edilmeli ve bu şekilde okul açan holdinglere okul yönetimi ve müfredatı konusunda söz sahibi olmaları sağlanmalıdır(Şencan, 2008:5). Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018) hazırlanırken Kalkınma Planları, Hükümet Programları, Mesleki ve Teknik Eğitim 2008-2012 Eylem Planı, Millî Eğitim Şûraları, AB Eğitim Müktesebatı, Vizyon 2023 Projesi, Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2010-2014), Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2009-2013), Türkiye Sanayi Strateji Belgesi (2011-2014), İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı, Ulusal Gençlik İstihdam Eylem Planı ve Bilgi Toplumu Eylem Planı göz önünde bulundurulmuştur. Türkiye Mesleki ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi’nin hazırlık sürecinde düzenlenen çalıştay ve toplantılarda ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, meslek kuruluşlarının, sektör temsilcilerinin, işçi ve işveren sendikaları konfederasyonlarının, sivil toplum kuruluşlarının, il ve ilçe yöneticilerinin, okul ve kurum yöneticilerinin, öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır(Türkiye Mesleki Ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi Ve Eylem Planı 2014-2018).

TÜİK verilerine göre Türkiye’nin nüfusu 31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla 75.627.384’e ulaşmıştır. Şekil 3.1e bakıldığında, nüfusun 2023 yılında 84.247.088 kişi olması beklenmektedir. Bu haliyle Türkiye demografik fırsat penceresi aralığındadır. Nüfus 2050 yılına kadar artış göstererek en yüksek değerini 93.475.575 kişi ile bu yılda alacaktır. 2050

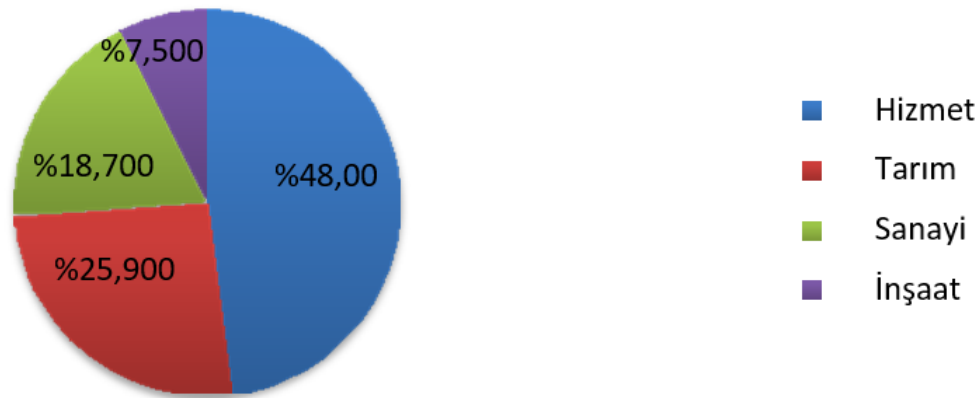
yılından itibaren azalmaya başlayan nüfusun 2075 yılında 89.172.088 kişi olması beklenmektedir.

Şekil 3.1. Türkiye nüfus projeksiyonu (2013-2075)

Kaynak: TÜİK Nüfus Projeksiyonları

Türkiye’de işgücüne katılım oranı %50,7’dir. 2012 yılı sonu itibariyle işsizlik oranı%8,8’dir. Aynı dönem içerisinde işgücüne katılım oranları erkeklerde %71,9 kadınlarda ise %30,1’dir. Aralık 2012 döneminde istihdam edilenlerde en yüksek payın hizmet, en düşük payın ise inşaat sektöründe olduğu görülmektedir.

Şekil 3.2. İstihdamın sektörel dağılımı (%)

Kaynak: TÜİK, Hane halkı İşgücü Anketi

3.4. Türkiye’de Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumları

Türkiye’de eğitim sistemi zaman içerisinde önemli değişiklikler geçirmiştir. İlk olarak beş yıl olan zorunlu eğitim süresi, 1997 yılında ilköğretim okulları kurularak 8 yıla çıkarılmıştır. 2013 yılında ise ilköğretim okulları kapatılıp yerine 4+4+4 olarak da bilinen sistem getirilerek zorunlu eğitim süresi 12 yıla çıkarılmıştır. Bu yeni eğitim sistemi üç kademedен oluşmaktadır. İlk aşama, okul öncesi eğitimden (kreşler veya anaokulları) sonra başlayan, üç aylık bir okula hazırlık programının ardından görsel ve işitsel bir müfredatla devam eden birinci dört yıllık kademeyi oluşturan ilkokullardır. İkinci aşama, seçmeli derslerin yoğunlukta olduğu ve öğrencilerin yeteneklerine göre mesleki eğilimlerine uygun alt yapıyı edinmelerine olanak sağlaması amaçlanan ikinci dört yıllık süreç olan ortaokullardır. Liselere geçiş ise sekizinci sınıfın sonunda yapılacak ve ortaokulda görülen derslerden oluşan bir sınavla olmaktadır. Ortaöğretim kurumları, Milli Eğitim Temel Kanunundaki amaç ve esaslara göre biçimlenmiştir. Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamaktadır. İlköğretim mezunu olan herkes istediği ortaöğretim kurumuna devam edebilmektedir. Okul çeşitliliği açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahip olan ortaöğretim kurumları genel ortaöğretim kurumları ve mesleki teknik ortaöğretim kurumları olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Genel ortaöğretim kurumlarını meydana getiren liselerin öğrenim süresi dört yıldır. Genel ortaöğretim okullarında alan uygulaması yapılmaktadır. Bu sistemde liseler genel olarak; meslek liseleri, genel liseler, Anadolu liseleri ve Akşam lisesi (açık öğretim lisesi) olarak devam etmektedir. Mesleki ve teknik liselerin daha da çok yaygınlaştırılması için genel liselerin Anadolu lisesine dönüştürülmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda içinde bulunduğumuz öğrenim yılında genel liseler tamamen kaldırılması ve Anadolu Lisesi ya da mesleki ve teknik liseye dönüşmesi çalışmaları yapılmaktadır. Bu değişim ile mesleki ve teknik eğitimde belli bölümlerin tamamen kaldırılması ve programların güncellenerek geliştirilmesi amaçlanmaktadır (www.meb.gov.tr, 2013) . 2012 – 2013 öğretim yılında uygulamaya geçirilen 4+4+4 eğitim sistemi ile sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitim yerine, 12 yıllık zorunlu eğitime geçilmiştir. Üç kademedен (ilkokul, ortaokul, lise) oluşan 12 yıllık eğitimin orta kademesinde, seçmeli olarak teknik dersler alınabilmektedir. Bunlar; altı ve sekizinci sınıflarda rehberlik/sosyal etkinlikler dersinde verilen ve lisede meslek seçimine hazırlayan nitelikte derslerdir. Fakat bu aşamada herhangi bir mesleki yönlendirme sözü konusu olmayacaktır. Üçüncü kademe de dört yıl süreli lise (9. 10. 11. ve 12. sınıf) olarak

düzenlenmiştir. Bu yeni sistemde de mesleki teknik eğitim son dört yıllık dönemde verilmekle birlikte meslek teknik liselerinin ilk yılında genel eğitime yakın bir program takip edilmektedir. Dokuzuncu yılda ise öğrencilerin ilk sekiz yıllık başarı ortalaması ve dokuzuncu sınıf notlarına göre bir alan seçimi yapılmaktadır(Özcan, 2014:25).

Çizelge 3.1. Mesleki ve teknik ortaöğretim okulları

Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Kız Teknik ve Meslek Lisesi	Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	Ticaret Meslek Lisesi	Sağlık Meslek Lisesi	Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi	Çok Programlı Lise
<ul style="list-style-type: none"> Anadolu Teknik Lisesi Anadolu Meslek Lisesi Teknik Lise Endüstri Meslek Lisesi Denizcilik Meslek Lisesi Denizcilik Anadolu Meslek Lisesi Tarım Meslek Lisesi Tarım Anadolu Meslek Lisesi Tapu Kadastro Meslek Lisesi 	<ul style="list-style-type: none"> Anadolu Kız Teknik Lisesi Anadolu Kız Meslek Lisesi Kız Teknik Lisesi Kız Meslek Lisesi 	<ul style="list-style-type: none"> Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi 	<ul style="list-style-type: none"> Ticaret Meslek Lisesi Anadolu Ticaret Meslek Lisesi Adalet Meslek Lisesi Anadolu İletişim Meslek Lisesi 	<ul style="list-style-type: none"> Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Sağlık Meslek Lisesi 	<ul style="list-style-type: none"> Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi 	<ul style="list-style-type: none"> Lise Programı Meslek Lisesi Programı İmam-Hatip Lisesi Programı

Kaynak: Türkiye Mesleki Ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi Ve Eylem Planı 2014-2018

3.5. Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi)

MEGEP, Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimi güçlendirmek ve bunları AB normlarına uydurmak amacıyla MEB ve AB işbirliği ile geliştirilmiş ve uygulanmış bir projedir. Bu çalışmanın amacı mesleki ve teknik eğitimi geliştirme projesini çeşitli yönleriyle değerlendirmektir. Ülkelerin kendi içsel koşulları ve elbette ki dış dünyadaki çeşitli gelişmelerle uyumlu eğitim politikaları ve stratejileri söz konusudur. Ülke geleceğine yön verecek yeni nesillerin hem ülke amaç ve değerlerine uyumlu şekilde yetişmesi hem de ülke istihdam süreçlerine etkin şekilde katılmalarının sağlanması eğitim politikaları ile yakından ilgilidir. Gelişen ve değişen dünya üzerinde, siyasi anlamda çizilen sınırlar gün geçtikçe önemini kaybederken, ekonomik anlamda küreselleşme süreci, her geçen gün önemi arttırarak ve hızla gelişmektedir. Bu gelişim ve değişim sürecinde, 21. yüzyılda hatırı sayılır ülkeler arasında yer almanın yolu, güçlü bir ekonomiye sahip olmaktan geçmektedir (Çelik, 2013:2). Bu da mesleki eğitimin kalitesinin arttırılması, kalifiye eleman yetiştirilmesi, bu doğrultuda değişen koşullara uyum sağlayabilen sorun giderebilen çevresi ile iyi iletişim kurabilen, takım çalışması yapabilen temel bilgi ve becerilere sahip, yetişmiş mesleki ve teknik insan gücü ile mümkündür. Yetişmiş mesleki

ve teknik insan gücü kalkınmanın itici gücüdür (Yağcızeybek, 2008:2-5). Avrupa Birliğinde okul tipi mesleki teknik eğitim modeli ve işletme-eğitim kurumu modeli olmak üzere iki eğitim modeli söz konusudur. Okul tipi mesleki teknik eğitim modelinde 8 veya 10 yıl süren zorunlu eğitimden sonra okul içi öğretim ve eğitimidir. Gençleri kısa yoldan iş piyasasına hazırlamak veya belirli bir başarı düzeyini tutturularını yükseköğretime yönlentmektedir. Bu model, eğitime önemli ölçüde kaynak ayıran Belçika, Fransa, İsveç ve İtalya gibi ülkelerde uygulanmaktadır. İşletme-eğitim kurumu modeli ise bazı AB ülkelerinde, ABD ve Japonya'da 8-10 yıllık zorunlu eğitim içerisinde başlatılan uygulama 8. veya 10. yıldan sonra okulda teorik ve işletmelerde uygulama şeklinde devam etmesi öngörülen bir modeldir. Almanya'da uygulanan ikili eğitimde çalışan öğrenci dört günü iş yerine, bir gün okula gitmektedir. Almanya, İsviçre, Avusturya gibi ülkelerde meslek eğitimi, çıraklık eğitimi olarak ifade edilen bu sistemin uygulandığı başlıca ülkelerdir (MEGEP, 2004:8). Mesleki ve teknik eğitim sisteminde uygulanmış olan programlarda yaşanan bazı sorunlar, mesleki ve teknik eğitim sistemini güçlendirme çalışmalarını beraber getirmiştir. Bu sorunlar, programların dar uzmanlık alanlarına yönelmiş olması, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarından mezun olanların yarısından fazlasının mezun oldukları alanda istihdam edilememesi, öğrencilerin mesleki eğitimle kazandıkları bilgi ve becerileri yaşamdaki karmaşık problemlere uygulayamamaları ve iş yaşamına aktaramamaları, programların mesleki ortaöğretimle yükseköğretime bütünleştirecek esnek yapıda olmaması, uygulanan programlarla çevre ihtiyaçlarının tutarlılık göstermemesi ve bundan dolayı istihdamı sınırlı alanlar için gereğinden fazla eleman yetiştirilmesi şeklinde özetlenebilir. Bu sorunlar mesleki ve teknik eğitim programlarının yenilenmesi gerektiğinin göstergesidir (Fer, 2000::30). Bu nedenlerden dolayı, Türkiye ekonomisinin dünyada önde gelen ekonomileri arasında yer alması amacıyla ve AB (Avrupa Birliği)' ye giriş sürecindeki uyumluluk çalışmaları doğrultusunda, iş gücü niteliğinin artırılması ve ekonomik sektörlerdeki istihdam imkânlarının artırılmasına yönelik olarak mesleki eğitimi güçlendirme çalışmaları yapılmıştır (MEBTKB, 2007). Meslekî Eğitimde yeni geliştirilen program 8 yıllık ilköğretim sonrası 4 yıl esasına göre düzenlenmiştir. Tüm genel, meslekî ve ortaöğretim kurumlarında 9. sınıfta alınacak olan dersler ortaktır. Öğrenci ilgi duyduğu ve yetenekleri doğrultusunda 9. sınıftan sonra 10. sınıfta kendini ifade edebileceği alanı seçecektir. Programın temel yapısı oluşturulurken 9. ve 10. sınıflarda ortak dersler ile alan ortak dersleri, 11. ve 12. Sınıflarda dallara özel derslerin okutulması planlanmıştır. Derslerin içerikleri belirlenirken özellikle meslek araştırmaları yapılmış olup, beklenen meslekî yeterlikler saptanmıştır ve ulusal ile uluslararası düzeyde iş gücü kapsamında

beklenen ve istenen özellikler dikkate alınmıştır.(Altın 2003:161). MEGEP Millî Eğitim Sisteminde uygulanan, yüksek bütçeli, uzun süreli, sektör ve sosyal ortaklar açısından geniş katılımın sağlandığı projelerden biridir. Bu proje çerçevesinde, özellikle mesleki ve teknik eğitim programlarının hazırlanmasında ülke çapında ve oldukça geniş kapsamlı sektör analizleri yapılmış, başta değişik sektörlerden olmak üzere ilgili birçok kurum ve kuruluşun temsilcileri çalışmaların her aşamasına aktif olarak katılmışlardır. Projenin hedefleri Türkiye’deki mesleki ve teknik eğitim konusundaki ihtiyaçlarına büyük oranda cevap verecek şekilde oluşturulmuştur (Altın, 2003:162). MEGEP’in genel amacı ülkenin sosyo-ekonomik gereksinimlerine cevap veren ve hayat boyu öğrenme ilkelerine dayalı çağdaş, esnek ve yüksek nitelikli bir mesleki eğitim sisteminin gerçekleştirilmesine destek olmaktır. Bu projede sivil toplum örgütleri ve kurumları arasındaki ilişkiler, büyük önem taşımaktadır (Özdemir, 2007:58). Bu proje kapsamında bu kurumlar sosyal ortaklar olarak ifade edilmektedir. Projenin hedefleri doğrultusunda üç adet özel amaçtan bahsedilebilir.

Bunlar;

1. “Meslekî eğitimin, ulusal gereksinimler doğrultusunda niteliğinin artırılması,
2. Meslekî eğitimle ilgili kamu yönetiminin, toplumsal ortakların ve işletmelerin kurumsal kapasitelerinin ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde güçlendirilmesi,
3. Meslekî eğitim sisteminin yerinden yönetime geçme sürecini hızlandırmaktır” (MEBTKB, 2007:12).

Projeden beklenen sonuçlar şunlardır (MEB, 2006):

1. Endüstri sektörü ve diğer sosyal ortaklarla işbirliği içinde geliştirilen ve iş piyasasının gerekliliklerini karşılamak üzere tasarlanan yeni bir mesleki eğitim standartları sistemi kurmak.
2. Doğru değerlendirme, derecelendirme ve sertifikasyon saptayan ve kararlaştırılan mesleki standartları temel alan yeni bir ulusal mesleki yeterlilik sistemi kurmak.
3. Ulusal yeterlilik sistemi tarafından geliştirilen göstergelere uygun olarak tasarlanmış olan ve hem başlangıç düzeyindeki mesleki eğitimi hem de sürekli mesleki eğitimi kapsayan yeterliğe dayalı modüler programlarını uygulamak.
4. Mikro projeler uygulayarak aşağıdan yukarıya doğru bir güçlendirme yaklaşımını benimseyen ve yenilik araçları görevi gören okullar haline getirmek.

5. Tüm aşamalarda ve program alanlarında benimsenen ulusal standartları tutarlı bir şekilde uygulayarak, kaliteyi güvence altına alan yeni bir sertifikasyon sistemi kurmak.
6. İş piyasasının yerel gerekliliklerini karşılayan ve il düzeyinde üçlü bir yapıyı temel alan yeni mesleki eğitim yönetim sistemi geliştirmek.
7. Okul idarecileri, öğretmenler ve değişimin öncülerine kaliteli eğitim sunmak için geliştirilen ve uygulanan kurumsal gelişim programları uygulamak.

Proje ile Türkiye'deki meslekî ve teknik eğitim sisteminin, AB ve gelişmiş ülkelerdeki standartlara yükseltilmesi hedeflenmektedir. Böylece iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilen, temel eğitim, genel orta öğretim ve yüksek öğretim sistemleri ile bütünlük oluşturacak şekilde, modern, esnek ve kaliteli bir meslekî eğitim sistemi oluşturulacaktır. Proje ile meslekî ve teknik eğitim sistemi her açıdan değerlendirilmekte, elde edilen veriler ışığında eğitim sisteminin, öğretim programlarının, öğretim materyallerinin ve eğitim kurumlarının geliştirilmesine yönelik olarak farklı çalışmalar yürütülmektedir (MEB, 2006).

3.6. Mesleki ve Teknik Orta Öğretimde Yeni Yaklaşımlar

Eğitim, AB üyesi tüm ülkeler için önemli gündem maddelerinden biridir. Ancak her ülkenin eğitimin yapısı birbirinden farklıdır. Avrupa Birliği'nde eğitim alanında tek bir politika bulunmamaktadır. Ama eğitim, ülkeler arasında görüş alışverişinin bulunduğu bir forum niteliğinde olduğundan üye ülkeler, eğitimin içeriği ve organizasyonu açısından özgür olup Avrupa Birliği gözetiminde işbirliği yapabilmektedirler. Avrupa Birliği' nin mesleki eğitim politikasının desteklenmesi ve üye ülkelerce alınan ortak kararın uygulanmasına ilişkin program, ülkelerarası işbirliğinin kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinmiştir. Sürekli eğitim, temel eğitim, üniversite ve endüstri işbirliği, teknolojik yeniliklerle ilgili niteliklerin yükseltilmesini ve dil öğrenimi gibi eylemleri içermektedir. 2002 Barselona Zirvesi'nde mesleki eğitim alanına diploma ve niteliklerin şeffaflığını sağlamak üzere yeni araçlar ortaya konulma çağrısı yapılmıştır. Karşılıklı güvenin arttırılması, hareketliliğin arttırılması yaşam boyu öğrenmeye erişimin kolaylaştırılması için mesleki eğitimde işbirliğinin arttırılması hedeflenmiştir. 1963 yılında Ankara Antlaşması'nın imzalanması ile başlayan Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkileri 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'yle yeni bir boyut

kazanmıştır. 1999 yılında Türkiye'nin, Avrupa Birliği'ne (AB) adaylık statüsünün onaylanmıştır. AB'nin genişleme sürecinde Türkiye, diğer aday ülkelerle ortak bir sürece girmiştir. AB'ye tam üye olabilmek için 1993 yılında kabul edilen Kopenhag Kriterlerinin (siyasi, ekonomik ve Topluluk Müktesebatının kabulü) karşılanması gerekmektedir. Bu kriterler siyasi (Aday ülke, demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesini ve korunmasını garanti eden istikrarlı bir yapıya sahip olması), ekonomik (Aday ülke, işleyen bir pazar ekonomisinin varlığının yanı sıra Birlik içindeki piyasa güçleri ve rekabet baskısına karşı koyma kapasitesine sahip olması) ve Topluluk Müktesebatının kabulü (Aday ülke, siyasi, ekonomik ve parasal birliğin amaçlarına uyma dahil olmak üzere AB mevzuatına üstlenme ve uygulama kabiliyetine sahip olması) olarak belirlenmiştir. Bundan ötürü Helsinki Zirvesi'nden sonra Türkiye'de kriterlerin karşılanmasını sağlayacak reformlar ve yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır (Anapa, 2008). Mesleki ve teknik eğitim, müzakere başlıklarından birisi olan "Eğitim ve Kültür" ortak politikası altında ele alınmaktadır. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim alanında diğer başlıklarda olduğu gibi çalışmalar yürütülmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin mesleki ve teknik eğitim alanında Birlik düzeyinde uyum sağlanabilmesine yardımcı olabilecek projelerin yürütülmesinde kullanılmak üzere AB tarafından mali yardımlarda yapılmaktadır. AB'ye katılım sürecinde "Eğitim ve Kültür" müzakere başlığı altında yürütülen mesleki ve teknik eğitim uygulamalarında yasal düzeyde uyumluluk sağlanabilmesi yolunda dikkate alınması gereken kriterler söz konusudur (Ünal, 2006:35).

Bu kriterler;

- Mesleki eğitimin gereksiniminin arttırılması,
- Avrupa ile yakın işbirliğinin kurulması,
- Yeterliliklerin tanınması ve yeterlilikler için tek bir çerçeve oluşturulması,
- Becerilerin ve yeterliliklerin farklı ülkeler arasında referans düzeyleri ile belgelendirme düzeyleri için ortak ilkelerin geliştirilmesi,
- İş piyasası gerekleri ile mesleki eğitim arasında bağlantı kurulması,
- Kalite güvencesi konusunda işbirliğinin teşvik edilmesidir.

Türkiye'nin AB mesleki eğitim ve öğretim politikasına yönelik ilk önceliği AB Mevzuatına uyumun sağlanmasıdır. Bu önceliği takiben Ulusal Ajans'ın kurulması ve Topluluk programlarına tam katılımın sağlanması planlanmıştır. Bu önceliklerin

gerçekleştirilmesinde karşılıklı olarak yapılanlar ve yapılacaklar değerlendirilmekte ve değerlendirmeler ışığında da yeni uyum planları düzenlenmektedir (Demirezen, 2006.1-27). Türkiye'deki eğitim sisteminin mevzuat ve düzenleme bakımından üye devletlerle uyumlu olduğu, fakat okullaşma oranının arttırılması ve öğretim metodlarının gözden geçirilmesi üzerinde durulmuştur. Eğitim sistemi içinde mesleki eğitimin etkinliğinin arttırılması amacıyla yeni reform düzenlemeleri (mesleki standartların ve müfredatın bütünleşmesi; sistemin kalitesinin sürekli olarak değerlendirilmesi) ve emek piyasasının ihtiyaçları ile meslek okulu mezunlarının becerileri arasında net bir bağlantı kurulması önerisinde bulunulmuştur. İnsan kaynaklarına yatırımın hem kamu hem de özel sektör tarafından öncelikli olarak ele alınması raporda yer almıştır. AB müktesebatına uyumun tamamlanmasını hedefleyen programda “iş kurma hakkı ve hizmet sunumu serbesti” başlığı altında meslek standardı hazırlama usul ve esaslarını belirleyecek yönetmelik ile 2005/36/AT sayılı Konsey Direktifi'ne uyum sağlanacağı ve böylece ulusal mesleki yeterliliklerin belirleneceği ifade edilmiştir. Belirlenen ulusal yeterliliklerin belgelendirilmesi ve bu yeterliklerin akreditasyonunun sağlanması için sınav, belgelendirme ve akreditasyon usul ve esaslarını düzenleyecek yönetmeliğin çıkartılması uygun görülmüştür. 2008-2009 döneminde mesleki yeterliliklerin karşılıklı tanınması sistemine uyum sağlanması için “Mesleki Yeterliliklerin Düzenlenmesi ve Tanınması Hakkında Kanun” öngörülmüştür. 2010-2013 dönemi için ulusal mesleki yeterliliklerin belirlenmesi ve mesleki yeterliliklerin AB mevzuatına uyumunun sağlanarak karşılıklı tanınması planlanmıştır (Demirezen, 2006:1-27). Mesleki ve teknik liseden orta öğretim sonrası öğretime sınavsız olarak geçme imkânının dogmasından itibaren orta öğretim sonrası öğretim kurumlarından mesleki eğitim ve öğretim mezunlarının sayısında belirgin düzeyde artışlar gözlenmiştir. Buna paralel olarak, orta öğretim sonrası öğretim kurumlarının sayısında ve kapasitesinde belirgin artışlar gözlenmiştir. Türkiye'de politik hedef olarak mesleki eğitim oranının arttırılması öngörülmektedir. Burada hedef %65'tir. Ancak bunun başarılabilmesi için mesleki eğitim gerçekten cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Avrupa Birliğine grime sürecindeki Türkiye Mesleki Eğitim Sistemini reforma tabi tutmak zorundadır. Bu çalışmalar yukarıda da belirtildiği gibi bir süredir devam etmektedir. Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesinin(MEGEP), temel konuları bu bağlamda ele almakta ve Türk mesleki eğitim sistemini bütünsel olarak iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Yeni yaklaşımın hedefleri; (Altın,2005).

1. Meslekî Eğitime tüm kesimlerin katılımının sağlanması ve cazibesinin artırılması
2. Tüm öğrencilerin faydalanması ve küresel olarak rekabetçi olabilmesi için yüksek kaliteye ulaşılması
3. Meslekî eğitim sistemi ile bilgi ekonomisi iş piyasası ihtiyaçları arasında köprü oluşturulması
4. Bilgi ve beceri eksikliği olan (25-64 yaş grubu) ve dezavantajlı bireylerin ihtiyaçlarının giderilmesi Milletlerarası standartlara dayalı eğitim-öğretim programları hazırlanması
5. Arza dayalı değil, arz-talep dengesini gözetilen bir Meslekî ve Teknik Eğitim Sistemi oluşturulması Millî yeterliğe dayalı (milletlerarası yeterliklerle örtüşen) bir Meslekî ve Teknik Eğitim Sistemi oluşturulması
6. İş gücü piyasası esnekliği ve çalışanların hareketliliğinin sağlanması
7. Hayat boyu eğitim için imkân sağlanması
8. Verimlilik ve performansın artırılması
9. 12 Yıllık temel eğitime geçiş için altyapı oluşturulması

Yeni Yaklaşım Çalışmaları:

Yeni yaklaşım çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmalar aşağıdaki şekilde özetlenebilir;(Altın,2005).

İş piyasası ihtiyaç analizi:

İş piyasasının istediği yeterliklerle donatılmış, yerel, bölgesel ve millî düzeyde iş gücü ihtiyaçlarını karşılayan bir iş piyasası analizi yapılmıştır. Hazırlanan anketlerde yer alan mesleklere ait iş ve işlemlerin geçerliliklerini ve programda yer alacak öncelikli işlemleri belirlemek için Türkiye genelinde 86.000 anket uygulaması yapılmıştır.

Meslek standartlarının gözden geçirilmesi:

MSK tarafından hazırlanan 250 meslek standardı ve 17 alanda belirlenmiş olan 231 mesleğe ait tanımlar, Bakanlık, sosyal ortak temsilcileri, yerli ve yabancı uzmanlar ile birlikte yeniden gözden geçirilmiştir.

Eğitim standartlarını geliştirmek:

250 meslek standardı baz alınarak Bakanlık, sosyal ortak temsilcileri ve yerli ve yabancı uzmanlar ile birlikte 17 alana ait 4 seviyede 64 mesleğin **Uluslararası Eğitim Standart Sınıflandırması (ISCED 97)** baz alınarak eğitim standartları hazırlanmıştır.

Modüler öğretim program çalışmaları:

Sektör analizleri doğrultusunda 17 alana ait 9, 10, 11 ve 12. sınıflar için modüler yapıda eğitim öğretim programları hazırlanmıştır. Öğretim programlarına bağlı olarak 9. sınıf Tanıtım Yönlendirme ve 10. sınıf alan modüllerinin yazımları ve Öğretmen kılavuzu tamamlanmıştır. Tanıtım Yönlendirme Dersinde kullanılmak üzere Mesleki Eğitim ve Öğretim Alanlarını tanıtıcı (görsel ve işitsel) 12 saatlik CD si hazırlanmış, TTK Başkanlığınca onaylanmış ve tüm 9. sınıflarda kullanılmak üzere çoğaltılarak dağıtımı yapılacaktır.

Eğiticilerin teknik eğitimleri:

Sektör analizleri ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda hazırlanan 17 alana ait program uygulamalarında yer alan eğiticilerin teknik eğitimleri yapılmaktadır.

Ulusal yeterlilik sistemini oluşturmak (UYS):

Kabul edilmiş meslek standartlarına baz alınarak, değerlendirme, not verme ve belgelendirme için uygun bir sistemin oluşturulması ve meslekî ve akademik alanlar arasında ilerleme için yolların açık olduğu bir sistem oluşturulacaktır. Bu kapsamda taslak kanun hazırlanarak Başbakanlığa sunulmuştur.

Hayat boyu öğrenme politikası oluşturmak:

Orta öğretim ve yetişkin eğitimine odaklı hayat boyu öğrenim (HBÖ) kavramının geliştirilmesi, ilkokuldan yüksek öğrenime, yaygın öğretimden hayat boyu öğrenime kadar eğitimin farklı seviyelerinin entegrasyonunun teşvik edilmesi planlanmıştır.

Toplumsal ortaklık geliştirmek:

Millî, sektörel, il, okul ve eğitim merkezi seviyesinde Mesleki Eğitim-Öğretim sisteminin farklı seviyelerinde Sosyal Ortakların karar verme gücü, danışmanlık rolü ve sorumlulukları belirlenip analiz edilmekte ve projenin her aşamasında iş birliği içinde çalışılmaktadır. Bu kapsamda 34 pilot proje ile sosyal ortak olarak anılan kurum ve kuruluşların kapasitesinin güçlendirilmesi çalışılmaktadır.

Uluslararası ortaklıklar kurmak:

Avrupa Birliğine üye ülkelerdeki mesleki eğitim kurumları ile kardeş okul çalışmaları başlatılmıştır. Mevcut MEÖ veri tabanlarına pilot kurumlar dahil edilmekte ve karşılıklı diyalog oluşturma çalışmaları devam etmektedir. Değişim için önemli unsur olan uluslar arası ortaklık kapsamında 145 okul yurtdışında bilgi, görgü ve deneyimlerini paylaşmaktadır.

Bu doğrultuda yeni yaklaşımın hedefi, eğitim yapılacak mesleğin standardına dayalı ulusal ve bölgesel bir mesleki eğitim-öğretim sistemi geliştirmektir. Yeni yaklaşım, meslek standartlarına dayalı, modüler programlarla desteklenmiş, her aşamasında değerlendirilmesi yapılan ve değerlendirme sonucunda başarılı olan bireyin bölgesel ve ulusal seviyede geçerliliği olan sertifikasyonla ödüllendirildiği, mesleki nitelikleri içeren, bir veri tabanıyla sürekli desteklenen, sistemin her aşamasında kalite garantisi sağlayan kendini sürekli yenileyen bir yapıya kavuşturulması yönünde çalışmalar yapmaktadır. Ülkemizde halen mesleki ve teknik eğitimin yeterince teşvik edilmiş durumda olmaması, kalite ve güvenilirliğinin düşüklüğü, üniversiteye girişte yaşadıkları sorunların siyasi sebeplerle çözülememesi en büyük handikabımızdır. Görünüşe göre kendi başımıza çözemeyeceğimiz ve çözmeye niyetimizin de olmadığı bu sorunu, yine Avrupa Birliği'nin istekleri doğrultusunda ele alacağız. Bu açıdan bakıldığında hangi siyasi görüş ne derse desin, kendi iç dinamiklerimizin yetmediği noktada bizi harekete geçiren temel itici güç olarak Avrupa Birliği gözükmektedir(Ünal,2006:8).

3.7. Mesleki ve Teknik Eğitimde Eğitim Programları

İş piyasasındaki arz talep dengesini gözeten ve hayat boyu öğrenmeye fırsat veren bir mesleki ve teknik eğitim sistemi geliştirmek, mesleki ve teknik eğitim sisteminin karar alma, uygulama ve izleme süreçlerine ulusal ve yerel düzeylerdeki paydaşların katılımını sağlamak, iş hayatında geçerliliği olan bir meslekle ilgili bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler yetiştirmek amacıyla mesleki ve teknik eğitimde yeterliliğe dayalı modüler öğretim programları uygulaması 2005-2006 eğitim öğretim yılında başlatılmıştır. Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında öğretimi yapılan alan ve dallara ait öğretim programları ulusal meslek standartları ve ulusal yeterlikler de dikkate alınarak sektör, üniversite ve alan uzmanları tarafından ortaklaşa hazırlanmakta ve güncellenmektedir. Mesleki ve teknik öğretim programları, ulusal ve uluslararası karşılaştırılabilirliğinin sağlanması amacı ile ISCED, FOET gibi uluslararası sınıflamalar dikkate alınarak geniş tabanlı ve dalda uzmanlaşmayı sağlayacak şekilde geliştirilmektedir. Mesleki ve teknik eğitimde uygulanan her bir öğretim programı için öğrenme sürecinin sonunda bireyin kazandığı becerilerin sınıflandığı beceri haritaları hazırlanmaktadır. Öğretim programında tanımlanan beceriler; gerekli bilginin, bilginin karmaşıklık düzeyinin, kullanılan yöntemin, materyalin ve beklenen ürün ya da hizmetin özelliklerine göre gruplandırılmaktadır. Mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında yeterliliğe dayalı modüler öğretim programları uygulandığı için öğrencilerin kendi kendine öğrenme faaliyetlerinde kullanabilecekleri bireysel öğretim materyalleri geliştirilmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumlarında 62 alan 226 dalda eğitim öğretim yapılmaktadır. Mesleki eğitim merkezlerinde 31 alan 152 dalda çıraklık eğitim programları uygulanmaktadır (Meb, 2014).

3.8. Mesleki ve Teknik Eğitimde Yönetim Sistemi

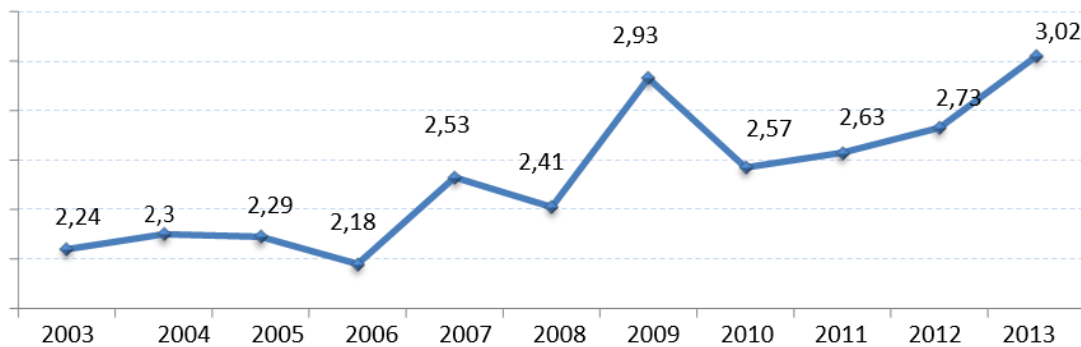
Mesleki ve teknik eğitim yaygın ve örgün eğitim kapsamında MEB'e, yükseköğretim düzeyinde ise YÖK'e bağlı olarak yürütülmektedir. Mesleki ve teknik eğitimin yasal çerçevesini; 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu, 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ve ilgili düzenleyici işlemler oluşturmaktadır. 2011 yılında yürürlüğe giren 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde

Kararname ile mesleki ve teknik eğitimin örgün eğitim kısmı Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü, yaygın eğitim kısmı ise Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Mevcut mesleki ve teknik eğitim sistemi merkeziyetçi bir yapıdadır. Öğrenci sayısı, okul sayısı, alan ve dal sayısı ile ekonomik gelişmeler ve teknolojik değişimler göz önünde bulundurulduğunda merkezi planlama ve yönetimin yeterince etkili ve verimli olmadığı görülmektedir. Mesleki eğitimin kendi içindeki karmaşıklığı ve çeşitliliği sebebi ile istihdam piyasasında çok farklı bir paydaş dağılımının olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durum paydaşların hem eğitim hem de istihdam sürecinde etkin olmalarını gerektirmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim okul ve kurumları Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine göre örgütsel bir yapı kapsamında okul ve kurum müdürünün liderliğinde müdür başyardımcısı, müdür yardımcıları, alan şefleri, atölye şefleri, laboratuvar şefleri, kurullar ve komisyonlar ile yönetilmektedir. Mesleki ve teknik eğitim büyük oranda devlet tarafından finanse edilmektedir. Bunun yanı sıra mesleki ve teknik eğitime merkezi yönetim bütçesi dışında da sağlanan kaynaklar vardır.

Bunlar:

- 3308 sayılı yasa ile sağlanan gelirler,
- Uluslararası projelerden eğitime aktarılan paylar,
- Bağışlardan ve STK'lerden elde edilen gelirler,
- Okullardaki döner sermaye işletmelerinden elde edilen gelirlerdir.

Şekil 3.3 te görüldüğü gibi; MEB'e ayrılan bütçenin GSYH'ye oranının yıllara göre en düşük %2,18 ile 2006 yılında, en yüksek ise %3,02 ile 2013 yılındadır. OECD ülkeleri 2009 yılı ortalaması ise %5,38'dir.

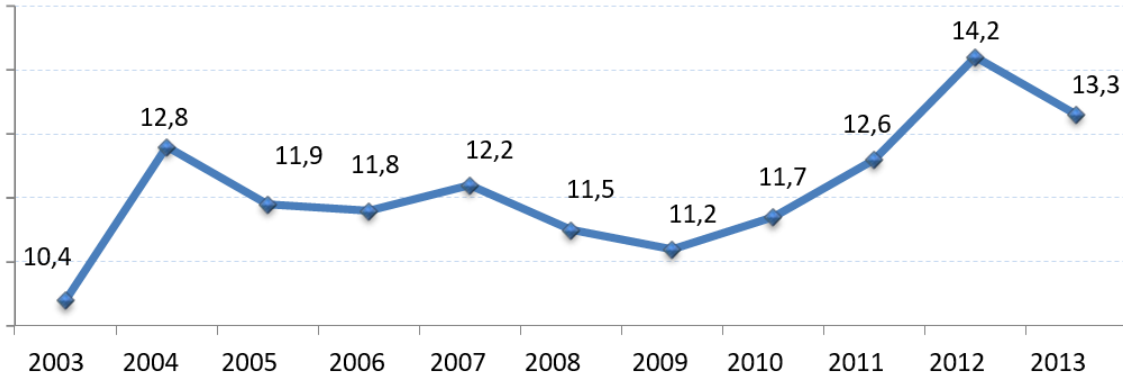

Şekil 3.3. Millî Eğitim Bakanlığı bütçesinin GSYH' ye oranı (%)

Kaynak: Millî Eğitim İstatistikleri

MEB tarafından Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne bütçeden ayrılan paylar yıllar itibariyle Grafik 3.1’da gösterilmiştir. En düşük pay %10,4 ile 2003 yılında, en yüksek pay ise %14,2 ile 2012 yılında ayrılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğüne Ayrılan Pay(%)

Şekil 3.4. Kaynak: Millî Eğitim istatistikleri

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununun 12. maddesinde “Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) açılan mesleki ve teknik eğitim okullarında öğrenim gören her bir öğrenci için, 2012-2013 eğitim öğretim yılından başlamak üzere, resmî okullarda öğrenim gören bir öğrencinin okul türüne göre Devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek üzere, her eğitim öğretim yılı için Maliye Bakanlığı ile MEB tarafından müştereken belirlenen tutarda, MEB bütçesine bu amaçla konulan ödenekten eğitim ve öğretim desteği yapılabilir.” hükmüne yer verilmiştir. Bu şekilde OSB’lerde açılmış veya açılacak okullara finansal destek sağlamak için yasal altyapı oluşturulmuş ve 2012-2013 eğitim öğretim yılında on meslek alanında uygulamaya konulmuştur.

3.9. Tokat İlinde Mesleki Eğitim

Tokat ili geneli 40 Mesleki Eğitim Kurumu 15.184 öğrencisiyle eğitim öğretime devam etmektedir. Tokat’ta heryıl yaklaşık olarak 30,000 öğrencimiz ortaöğretimde eğitim görmektedir. Bu rakamın 20,000 kadarı Mesleki eğitim görmekte ve her yıl yaklaşık olarak 5000 öğrencimiz ise mesleki eğitimden mezun olmaktadır. Mezun etmiş olduğumuz

öğrencilerin istihdam durumlarının tespiti ve yeterlilikleri hakkında elimizde herhangi bir veri bulunmamaktadır(Baloğlu ve diğerleri, 2012:15). Tokat'ta gençlerin yaklaşık dörtte birinden fazlası işsizdir ve bu oran sürekli artmaktadır. Bu durumun en önemli nedenlerinden birisi okul-sanayi işbirliğinin yetersizliği ve sistemin işleyişinde işletmelere tanınan rolün zayıflığıdır. İş dünyasının, halen büyük kısmı lise seviyesinin altında eğitimi olan mevcut işgücü profiliyle dünya ile rekabet edemeyecek olması, mesleki ve teknik eğitime verilen önemin artırılmasını ve iş dünyası ile mesleki eğitim konusunda işbirliğinin artarak devam etmesini gerektirmektedir. Tokat'ın ekonomi yapısında sanayi, tarım, hayvancılık sektörü önemli rol oynamaktadır. Başta gıda-sanayi olmak üzere, taş ve toprağa dayalı sanayi, orman ürünleri sanayi ve son yıllarda tekstil dokuma ve hazır giyim sektörü, Tokat ekonomisinin bel kemiğini oluşturmaktadır. Tuğla ve orman ürünlerini değerlendiren özel sektörler Erbaa İlçemizde faaliyette bulunarak, komşu iller ve Doğu Anadolu pazarına hâkim konumdadır. İlimizi diğer illerden ayıran başka bir özellik de ilimizin, ilçeleriyle birlikte büyümekte olmasıdır. Özellikle Erbaa, Turhal, Zile ve Niksar ilçelerimiz yurt geneli 910 ilçe arasında ilk 300 ilçe arasına girmektedir. Turizm sektöründe de Tokat'ta son yıllarda sürekli gelişmeler görülmektedir. Pazar ilçesinde otoriteler tarafından dünyanın 8. Harikası olarak nitelendirilen Pazar Balıca Mağarası, hizmete açıldığı günden beri her gün kabileler halinde yerli ve yabancı ziyaretçilerin akınına uğramaktadır. Sulusaray ve Reşadiye sıcak su kaplıcaları ile termal turizm, Reşadiye, Almus ve Niksar İlçelerinde yayla turizmi yaygınlaşarak gün geçtikçe daha da önem kazanmaktadır (tokattso.org.tr).

Çizelge 3.2. Tokat mesleki eğitim kurumları öğrenci sayıları

TOKAT İL GENELİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİ SAYISI (MAYIS 2016)

S.NO	İLÇE	OKUL ADI	SINIFLAR				TOPLAM
			9	10	11	12	
1	MERKEZ	TOKAT MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	410	290	311	337	1348
2	MERKEZ	MAHPERİ HATUN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	205	196	196	207	804
3	MERKEZ	EVLİYA ÇELEBİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	260	99	77	55	491
4	MERKEZ	YEŞİLİRMAK MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	234	231	208	204	877
5	MERKEZ	ÇAMLİBEL ÇOK PROGRALI ANADOLU LİSESİ	85	31	0	0	116
6	MERKEZ	MERKEZ İBN-İ SİNA MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	100	103	92	77	372
7	MERKEZ	ZÜBEYDE HANIM MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	193	110	72	124	499

Çizelge 3.2. (devam). Tokat mesleki eğitim kurumları öğrenci sayıları

TOKAT İL GENELİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİ SAYISI (MAYIS 2016)

S.NO	İLÇE	OKUL ADI	SINIFLAR				TOPLA M
			9	10	11	12	
8	MERKEZ	CUMHURİYET MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	200	175	99	119	593
9	ALMUS	ALMUS ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	192	109	82	126	509
10	ARTOVA	ARTOVA ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	36	25	0	0	61
11	BAŞÇİFTLİK	BAŞÇİFTLİK ŞEHİT MURAT KILINÇ ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	16	18	11	10	55
12	ERBAA	ERBAA MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	206	128	137	165	636
13	ERBAA	EREK MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	152	84	119	152	507
14	ERBAA	SEYRANTEPE MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	233	140	84	138	595
15	ERBAA	GÖKAL GÜLDERE ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	34	25	30	24	113
16	ERBAA	ABDÜLHAMİTHAN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	34	66	94	105	299
17	ERBAA	KARAYAKA ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	49	33	22	24	128
18	NİKSAR	NİKSAR MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	157	79	118	103	457
19	NİKSAR	KIRKKIZLAR MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	106	63	83	93	345
20	NİKSAR	GAZİ OSMAN PAŞA MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	95	79	84	97	355
21	NİKSAR	NİZAMEDDİN YAĞIBASAN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	68	68	63	57	256
22	PAZAR	AYŞE AK SEDA SAYAN ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	85	92	69	94	340
23	PAZAR	ÜZÜMÖREN SELÇUK ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	49	23	32	34	138
24	REŞADİYE	REŞADİYE MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	70	74	56	94	294
25	REŞADİYE	CUMHURİYET MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	42	43	26	22	133
26	REŞADİYE	SULTAN REŞAT MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	8	19	14	16	57
27	REŞADİYE	BEREKETLİ ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	0	0	7	2	9
28	REŞADİYE	BOZCALI ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	0	0	7	6	13
29	SULUSARAY	SULUSARAY ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	85	56	58	48	247
30	TURHAL	TURHAL MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	247	201	201	266	915
31	TURHAL	OSMAN GAZİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	158	105	96	149	508

Çizelge 3.2. (devam). Tokat mesleki eğitim kurumları öğrenci sayıları

TOKAT İL GENELİ MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ ÖĞRENCİ SAYISI (MAYIS 2016)

S.NO	İLÇE	OKUL ADI	SINIFLAR				TOPLAM
			9	10	11	12	
32	TURHAL	AKŞEMSEDDİN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	80	62	52	86	280
33	TURHAL	ALİ ŞEVKİ EREK ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	34	34	0	0	68
34	TURHAL	ŞEHİT YÜZBAŞI ERDAL OKUL MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	100	68	90	48	306
35	YEŞİLYURT	YEŞİLYURT ÇOK PROGRAMLI ANADOLU LİSESİ	101	95	85	105	386
36	YEŞİLYURT	YEŞİLYURT MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	99	92	60	0	251
37	ZİLE	ZİLE MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	204	173	161	164	702
38	ZİLE	NENE HATUN MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	157	96	85	123	461
39	ZİLE	DİNÇERLER MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	99	68	93	76	336
40	ZİLE	LOKMAN HEKİM MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ	90	99	90	45	324
TOPLAMLAR			4773	3552	3264	3595	15184

Kaynak: Tokat Millî Eğitim Müdürlüğü E okul modülü 01.06.2016

3.10. Eğitim Kurumlarında Rekreasyon

Eğitimin yaşam boyu devam eden bir süreç olması ve bu sürecin plan programlı düzenli bir şekilde yürütülmek istenmesi eğitimin kurumsallaşmasını ve okul sistemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Yapısal ve işlevselci bir yaklaşımla okulların sosyal, kültürel, politik ve bireysel amaçları vardır. Endüstrileşme ile birlikte eğitimin ekonomik ve teknik yönleri önemsenmiş; mesleki ve teknik eğitim sanayileşme ve kalkınmada önem kazanmıştır. Kâr amacı gütmeyen bir girişim olan eğitim ekonominin gereklerine uygun insan gücünü karşılamaya yönelmiştir (Şişman, 2010:6). Okullar modern toplumların vazgeçilmez birer kurumlarıdır. Dünyanın bir çok yerinde ortaöğretim sistemi akademik eğitim yoluyla kolej ya da üniversitelere öğrenci hazırlarken; mesleki eğitim yoluyla da öğrencilerin işgücüne katılımını kolaylaştıran bir eğitim vermektedir (Yossi ve Walter, 2000:30). Eğitimin birinci işlevi bireyleri kişisel yetenekleri doğrultusunda ve toplumun istekleri çerçevesinde yetiştirmektir (akt: Tan, 1990:561). Durkheim toplumu bir insan vücuduna benzetir. İnsan vücudundaki organların işlevselliği, birbiriyle ilişkisi ve bağımlılığı okulları da toplumsal bir uyum ve denge mekanizması olarak işlevselleştirmiştir. Bireyler eğitim yoluyla yeteneklerine göre seçilmekte belli bir konum ve statü elde etmektedir. Ekonominin gelişmesi ile birlikte bilgiye daha çok ihtiyaç duyulduğu için okullar yetişkinlerin rol ve

modellerini öğretirler (Tan, 1990:560). Eğitim ve rekreasyon kesinlikle aynı düşünülmemelidir. Eğitimin bir parçası olup rekreasyon eğitim amacı olarak kullanılabilir, bu amaç verimliliğin anahtarı olduğu gibi ayrıca kişinin fiziksel, toplumsal ve psikolojik gelişimi için bir taban oluşturur (Bülbül, 2014:3). Okuldaki ders dışı uygulamalar, sınıf içi öğretimini tamamlayan en kuvvetli etmenlerdir ve ABD, Fransa ve Belçika gibi ülkelerde bu gibi faaliyetler Bilim Kulüpleri tarafından organize edilmektedir. Bu kulüpler, öğrencilerin kişisel yetenek ve eğilimlerinin ortaya çıkması na yardım etmekte ve kendilerinin fen ve bilimsel faaliyetlere karşı ilgilerini arttırmaktadır.

ABD’de her türlü ders dışı katılımlarda önemli bir kural ;”faaliyetlere katılım için ön şart akademik başarıdır.”Bu ön şart bütün eğitim kademeleri için geçerlidir. ABD’de 1918’de hazırlanan bir rapora göre boş zamanın verimli bir şekilde değerlendirilmesine yönelik ve ikinci eğitim olarak adlandırılan rekreasyon eğitimi ön görülmüştür. Okulların fonksiyonları, zaman içerisinde büyük değişikliklere uğramış, günümüzde de bu süreç devam etmektedir. İlk dönemlerde, okulda sadece öğretmen öğrenci ilişkisi varken, zamanla matbaanın ve diğer teknik araçların (Film, radyo,TV,bilgisayar ve diğer araç gereçler) hizmete sokulması bu ilişkiyi;eğitimin tek öğesinin öğretmen olmadığını ve diğer faktörlerle de eğitimin büyük ölçüde gerçekleştiğini ortaya koymuştur.Burada,öğretmenin azalmaması,gelişen teknolojiyi emrine alarak daha da artmıştır. Okulun, değişen bu fonksiyon süreci içerisinde,rekreasyon eğitimi önemli bir yer tutmaktadır.

Okullar genel olarak rekreasyon konusunda sorumluluklar aşağıdaki gibi belirtilmektedir. Okullar, genç öğrencilerin eğitiminde zevk alabilecekleri, resim, müzik, beden eğitimi, sanat gibi rekreatif yolları eğitimin hizmetine sokarak zevkli bir eğitim verirler.

1. Okullar, eğitim ve rekreasyon arasındaki ilişkiyi maksimum düzeyde tutarlar.
2. Okullar, eğitimin programıyla, rekreasyon programlarını birlikte geliştirirler.
3. Okullar,çevre insanlarında imkanlarını rekreasyon alanına teşvik ederler.
4. Okullar, rekreasyonun yararlarını çevre insanlarına anlatabilirler.

Okullar, beden eğitimi, resim, müzik gibi derslerin de içinde yer aldığı öğretim programlarında, aynı zamanda öğrencilere rekreasyon eğitimi sunmaları dışında; esas rekreasyon eğitimini, ders dışı rekreatif etkinlik programlarını hayata geçirerek vermektedirler.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, araştırmanın hipotezleri, araştırmanın varsayımları ,kapsam ve sınırlılıkları, evreni ve örnekleme, veri toplama yöntemi, evren ve örneklem, verilerin analizine yer verilmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı

Mesleki Eğitimde öğrencilerin boş zamanlarında rekreasyonel faaliyetlere katılımlarının, akademik başarılarını nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla bu araştırma yapılmıştır. Bu temel amacın yanı sıra çalışmayla birlikte Mesleki ve Teknik Eğitimde öğrenim gören öğrencilerin rekreatif tercihlerini tespit etmektir. Bu amaçlar doğrultusunda, Tokat ilinde Mesleki ve Teknik Eğitim öğrencilerinin rekreasyon faaliyetlere katılım düzeyleri, sıklıkları, tercihleri ve bu faaliyetlerin akademik başarı durumlarına olumlu veya olumsuz etkileri tartışılmıştır.

4.2. Araştırmanın Önemi

Ülkelerin özellikle sosyal hayatlarında, gelişmişlik derecelerine paralel olarak gittikçe önemi artan Rekreasyon, çeşitli ülkelerde ya aynı isim altında ya da eğlence, sanat, kültürel faaliyetler ile birlikte beden eğitimi sporda, çeşitli branşların ve aktivitelerin oluşturduğu serbest zamanların bileşenleri ile ifade edilmektedir. Rekreatif eğilimler her yaştaki insanın yaşam kalitesini arttırmak, daha yaratıcı, mutlu ve sağlıklı birey ve toplum olmanın yolu, çocukluk çağından itibaren kazanılan alışkanlıklar ile vücudunu doğru kullanma doğru değerleri yaşam felsefesi olarak benimseme özelliklerini geliştirmeyi hedefler. Okul, ders, mesleki eğitimde staj, sınav, ve uyku düzeni arasında kaybolan ve bunlarla başa çıkmaktan yorulan öğrenciler; spor, sanat, sinema ve müzik gibi birçok dala yönlendirilerek performans artışı sağlanabilmektedir. Okul başarısına etki eden faktörler arasındaki en olumlusu rekreasyon aktiviteleridir. Sosyallik her bireyin ihtiyaç duyduğu yaşama sevincini arttıran ve motivasyonunu yükselten ihtiyaçlardır. Sosyal aktiviteler ve rekreasyon sayesinde öğrenciler; ders ve sınav maratonundan bir süreliğine de olsa uzaklaşarak kendilerini iyi hissedecektir. Küçük yaşlarda başlayan eğitimin en zorlayıcı kısımları arasında yer alan ödevler ve sınavlar nedeniyle öğrenciler kendilerini bazen

umutsuzluk içerisinde bulabilir. Bu nedenle ilgi alanlarının belirlenmesi sosyal aktivite programlarına katılması en doğru motivasyon yollarındandır.

Bu sebeple serbest zamanını doğru kullanma konusunda; kişilerin, ailelerin, eğitimcilerin ve yöneticilerin bilinçli olması gerekir. Bu çalışmada çıkacak sonuçlar rekreasyon ve akademik başarı arasındaki ilişkiyi ortaya koyacaktır. Literatür incelendiğinde mesleki eğitim alanında yapılmamış bir çalışma olmasından dolayı alandaki eksikliği giderme ve başka çalışmalara ışık tutma noktasında önem arz etmektedir.

4.3. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotezler;

H1: Meslek Lisesi Öğrencilerinin rekreasyonel Etkinliklere katılım sıklığı ile başarı düzeyleri arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır.

H1.1. Öğrencilerin Rekreasyon aktivitelerine katılım düzeyi arttıkça, akademik başarı düzeyleri artar.

H1.2. Öğrencilerin cinsiyetleri ile rekreasyon aktivitelerine katılım düzeyi arasında fark vardır.

H1.3. Öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi ile rekreasyon aktivitelerine katılım düzeyleri arasında fark vardır.

H1.4. Öğrencilerin akademik başarıları düzeyleri ile katıldıkları rekreasyon aktivitelerine arasında fark vardır.

H1.5. Öğrencilerin meslek alanlarına göre rekreasyon aktivite tercihleri arasında fark vardır.

H1.6. Öğrencilerin meslek alanlarına göre rekreasyonel faaliyet süreleri arasında fark vardır.

H1.7. Okulun sosyal ve kültürel faaliyetlerinin yeterliliği ile öğrencinin akademik başarısı arasında bir ilişki vardır (Anova).

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Tokat ili merkez sınırları içerisindeki Mesleki ve Teknik Eğitim okullarında öğrenim gören son sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Bu konuyla ilgili örneklem büyüklüğü son sınıfta bulunan öğrencilerin durumuna göre tespit edilecektir.

Araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları ise şöyledir;

- Araştırma Tokat ili merkez sınırları içerisinde yer alan meslek okullarındaki son sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırmada uygulanacak olan anket öğrencilerin vereceği cevaplar ile sınırlıdır.

4.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma çerçevesinin düzenlenmesinde uzman görüşlerine ve literatür çalışmalarına başvurulmuştur, bununla birlikte konunun belirlenmesi ile de araştırma çerçevesi belirlenmiştir. Literatür çalışmasında geçmişteki çalışmaların yanı sıra günümüzdeki çalışmalardaki geleceğe dair öneriler dikkatlice incelenmiştir. Daha sonra, araştırma evreni seçilmiş ve söz konusu araştırma evrenine ulaşma yöntemleri belirlenmiştir. Çalışma alanının seçilmesinde mesleki eğitimde proje tabanlı çalışmalar yapan bu alanda ulusal ve uluslar arası bir çok başarıya imza atan Tokat ili seçilerek mesleki eğitimde rekreasyon faaliyetlerinin gelişmesine katkıda bulunacağı ve diğer eğitim kurumlarına yaygınlaşacağı düşüncesi etkili olmuştur. Mesleki eğitim son sınıf öğrencileri üzerinde yapılan araştırma ortaöğretimdeki kültür dersleri not ortalamaları dikkate alınarak rekreasyon faaliyetlerinin öğrencilerin akademik başarıları arasındaki ilişkiler araştırılmıştır.

4.6. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın ilk olarak literatür kısmı hazırlanmıştır. Bu amaçla bu alanda yayınlanmış yerli – yabancı, tez, kitap, bilimsel makale, haber, röportaj, söyleşi gibi kaynaklardan faydalanılmıştır. Bu kaynaklardan elde edilen veriler derlenerek araştırmanın literatür kısmı tamamlanmıştır. Araştırmanın uygulamasında veri toplama tekniği olarak nicel araştırma yöntemlerinden anket kullanılmıştır. Nicel araştırma yönteminin amacı sayısal bilgileri nitel hale getirmektir. Anket uygulaması araştırmanın nicel yöntemi olarak

yapılmıştır. Gözlenmesi kolay olmayan, yazıya dökülmesi zor, bilgisayar ortamına aktarılamayan bilgileri elde etmek amacıyla anket uygulaması kullanılmıştır (Arseven, 2001:115). Anketin ilk bölümünde farklı okul türlerinde öğrenimlerine devam eden lise öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri öğrenilmiştir. İkinci olarak öğrencilerin belirlenen 4 dersteki (Matematik,Edebiyat,İngilizce,Tarih) 9.,10.,11. ve 12. Sınıfta aldıkları notların puan ortalamaları istenmiş ve akademik başarı puan aralıkları belirlenmiştir. Üçüncü bölümde öğrencilerin öğrenimlerine devam ettikleri okulun imkânlarının yeterliliği hakkındaki görüşleri likert tipi ölçekleme yöntemiyle elde edilen 4 soruluk ölçek yardımıyla ölçülmeye çalışılmıştır. Demografik özellikler özgün olmakla birlikte rekreasyon aktivitelerinin sorgulandığı kısım Kanada'nın Alberta eyaletinde yerel hükümet tarafından yapılan "Alberta Recreation Survey (2013)" alınmış olup 225 etkinlik içerisinde bölgede uygulanabilecek etkinlikler seçilerek oluşturulmuştur.

4.7. Araştırmada Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Tokat'taki Mesleki ve Teknik Eğitim liselerinde okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Tokat, Orta Karadeniz ilinin mütavazi bir şehri olup gerek meslek lisesi sayısı, gerek bu okullarda okuyan öğrenci sayısı dikkate alındığında mesleki eğitime önem veren bu kapsamda eğitime yatırım yapmış bir ildir. Ancak, evren büyüdükçe soyutlaşmakta ve evrene ulaşmak güçleşmektedir (Karasar, 2008:110). Bilimsel araştırmalarda tespit edilen evrenin tamamına ulaşılacağı gibi, bu tespit edilmiş evren içerisinde belirli bir yöntem ile seçilebilecek örneklem aracılığıyla da tespit edilebilir (Ural, 2006:19). Evrenin tamamına ulaşabilmek mesafe ve kontrol güçlükleri ile zaman ve maliyet kısıtlaması gibi nedenler dikkate alındığında, araştırma evreninin tümüne ulaşmak bazı durumlarda mümkün olamamaktadır. Bu gibi nedenlerle araştırmada örneklem alma yoluna gidilmiştir. Cannon'dan (1994) aktaran Pelit'e (2008) göre araştırmalarda örneklem sayısının belirlenmesinde dikkat edilmesi gereken asıl unsur, esas alınan örneğin, hedef kitle olarak alınacak yığın özelliğini yansıtacak ve araştırmanın en düşük maliyetle yapılabilmesini sağlayacak nitelikte olmasıdır (Pelit, 2008).

Araştırmacılara bir kolaylık olması bakımından $\alpha = 0.05$ için $+ - 0.03$, $+ - 0.05$ ve $+ - 0.10$ örnekleme hataları için farklı evren büyüklüklerinden çekilmesi gereken örneklem büyüklükleri hesaplanarak aşağıda çizelge 4.1'de verilmiştir (Yazıcıoğlu, 2004:49-50).

Çizelge 4.1. $\alpha= 0.05$ için örneklem büyüklükleri

Evren Büyük- Lüğü	~ 0.03 örnekleme hatası (d) +			~ 0.05 örnekleme hatası +			~ 0.10 örnekleme hatası +		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:50

Yukarıdaki tablodan hesaplanan ve örnekleme alınması gereken minimum sayıların elde edilebilmesi için;

Araştırmanın evrenini Tokat il merkezinde ikamet eden 1128, Erbaa ilçesinden 612, Turhal ilçesinden 550, Zile ilçesinden 408, Niksar ilçesinden ve diğer ilçelerde ikamet eden 560 öğrenci olmak üzere toplam 3628 teknik ve meslek lisesi öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma örneklem sayısını belirlemek için tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örneklem Erbaa, Niksar, Turhal, Zile, diğer ilçeler ve il merkezi olmak üzere 6 tabakadan oluşturulmuştur. Evrendeki öğrenci sayısının %10'luk kısmı örnekleme çapı olarak alınmıştır. Tabakalardan seçilecek örnek sayısı oranlama yöntemiyle belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın örnekleme il merkezinden 113, Erbaa ilçesinden 61, Niksar ilçesinden 35, Turhal ilçesinden 55, Zile ilçesinden 41 ve diğer ilçelerden 56 öğrenci olmak üzere 361 öğrenciden oluşmuştur. Örneklem grubu üzerinde uygulanan anketlerin geri dönüşünden sonra, yapılan kontrollerde eksik ya da hatalı kodlamalar tespit edilen bazı anket formları değerlendirme dışı bırakılmış ve toplam 363 anket formu değerlendirmeye alınmıştır.

Tabakalardan çekilecek örnek sayısı $n_k = n \cdot N_k / N$ formülü kullanılarak hesaplanmıştır.

n = Örneklem Sayısı

n_k = k. tabakadan seçilecek öğrenci sayısı

N_k = k. tabakada bulunan öğrenci sayısı

N = Evrendeki toplam öğrenci sayısı

Çizelge 4.2. İlçelerden seçilecek örnek sayısının bulunmasına ilişkin hesaplama tablosu

Yerleşke	Yığın	Yüzde	Örnek Sayısı
Diğer İlçeler	560	16%	56
İl Merkezi	1128	31%	113
Erbaa İlçesi	612	17%	61
Niksar İlçesi	350	10%	35
Turhal İlçesi	550	15%	55
Zile İlçesi	408	11%	41
TOPLAM	3608	361	361

4.8. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılacak anketin geçerliliğini kontrol etmek için, Tokat Mesleki ve Teknik Anadolu Lise'sinde 12 A ve B Sınıflarında öğrenimlerini devam ettiren 37 öğrenci pilot çalışma için seçilmiştir. Araştırma anketi bu 37 öğrenciye uygulanmış ve elde edilen sonuçlar ile Anketin geçerlilik ve güvenilirliği test edilmiştir. Test işlemi için Cronbach Alpha katsayısından yararlanılmıştır.

Çizelge 4.3. Ankkete kullanılacak anket için pilot çalışma sonrası uygulanan geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonuçları

Alt Ölçek	Madde Sayısı	Alpha Katsayısı
Not Ortalaması Ölçeği	4	,859
Okulun İmkanlarının Yeterliliği Ölçeği	4	,822
Rekreasyonel Aktivite Ölçeği	90	,860

Tablo da 37 öğrenciye uygulanan araştırma anketinin geçerlilik ve güvenilirlik analizi sonuçlarını görmekteyiz. Buna göre, not ortalaması alt ölçeği için alpha katsayısı $\alpha = ,859$, okulun imkanlarının yeterliliği alt ölçeği için alpha katsayısı $\alpha = ,822$ ve rekreasyonel aktivite alt ölçeği için alpha katsayısı $\alpha = ,860$ olarak ölçülmüştür. Özdamar,K (1999)* güvenilirlik katsayısına ilişkin ölçüt değerleri aşağıda olduğu gibi ifade etmektedir.

$0.00 < \alpha < 0,40$ olduğu zaman ölçek güvenilir değildir.

$0,41 < \alpha < 0,60$ olduğu zaman ölçek düşük güvenilirliktedir.

$0,61 < \alpha < 0,80$ olduğu zaman ölçek orta düzeyde güvenilirlidir.

$0,81 < \alpha < 1,00$ olduğu zaman ölçek yüksek düzeyde güvenilirlidir.

Yukarıda verilen ölçüt değerler ışığında, Ankette kullanılacak anketin bütün alt ölçeklerinin yüksek düzeyde güvenilirlikte olduğu görölmektedir.

Araştırmanın ilk bölümünde farklı okul türlerinde öğrenimlerine devam eden lise öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri öğrenilmiştir. İkinci olarak öğrencilerin belirlenen 4 dersteki (Matematik,Edebiyat,İngilizce,Tarih) 9.,10.,11. ve 12. Sınıfta aldıkları notların puan ortalamaları istenmiş ve akademik başarı puan aralıkları belirlenmiştir. Üçüncü bölümde öğrencilerin öğrenimlerine devam ettikleri okulun imkânlarının yeterliliği hakkındaki görüşleri likert tipi ölçekleme yöntemiyle elde edilen 4 soruluk ölçek yardımıyla ölçülmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin düşüncelerini açıklamak için ölçekte yer alan sorulara verdikleri cevaplardan en düşük 4 en yüksek 20 olmak kaydıyla herbir öğrenci için yeterlilik görüş puanı hesaplanmıştır. İlgili puanın 4 e yaklaşması öğrencinin okulunun imkânlarını yetersiz gördüğü 20 ye yaklaşması okulunun imkânları yeterli gördüğünü belirtmektedir. Araştırmanın dördüncü bölümünde öğrencilerin belirlenen 43 rekreasyonel aktiviteye katılım sıklıkları araştırılmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrenciler hakkında bilgi sağlanması amacıyla anketin birinci bölümünde yer alan sosyo-ekonomik sorulara ait frekans dağılımları kullanılmıştır. Daha sonraki bölümde öğrencilerin herbir dersteki başarı puanı ile demografik özellikleri arasındaki ilişki ve farklılık incelenmiştir. Öğrencilerin ders notları ortalamalarına normallik testi uygulanmış ve değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği gözlemlenmiştir. Öğrencilerin demografik özellikleriyle akademik başarı puanları arasındaki farklılığı incelemek için mann-Whitney U testi ve Kruskal-Wallis Testi, ilişkiyi incelemek için spearman's rho testi uygulanmıştır. Öğrencilerin akademik başarıları ve rekreasyonel aktivitelere katılım sıklıkları arasındaki ilişkiyi incelemek için spearman's rho testi uygulanmıştır. Öğrencilerin üçüncü bölümdeki imkân yeterliliği anketine verdiği cevaplardan hesaplanan puanlar yeni bir değişken oluşturmuş ve bu yeni değişken için normallik testleri uygulanmıştır. İlgili değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği görölmüştür. Bu sonuç neticesinde öğrencilerin akademik başarı puanları ile okullarındaki imkânların yeterliliği hakkındaki görüşleri arasındaki ilişkiyi incelemek için spearman's rho testi uygulanmıştır. Uygulanan istatistikî testlerde güven düzeyi $\alpha=.05$ olarak esas alınmıştır ve hipotezler $\alpha=.05$ güven düzeyinde test

edilmiştir. Çalışmada kullanılan istatistikî analizler için SPSS 21 for Windows paket programı kullanılmıştır. Uygulama sürecinde yapılan istatistik ölçümlere yönelik sonuçlar tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Verilerin istatistikî açıdan analizine bulgular ve yorum bölümünde yer verilmiştir.

5. BULGULAR VEYORUM

Çizelge 5.1. Geçerlilik ve güvenilirlik

Ölçek	Madde Sayısı	Alpha Katsayısı
Okulun İmkanlarının Yeterliliği Ölçeği	4	,859
Rekreasyonel Aktivite Ölçeği	45	,864

Çizelge 5.2. de araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliklerine ilişkin uygulanan cronbach's alpha katsayısı yöntemi sonuçlarını görüyoruz.. Buna göre araştırmada kullanılan okulun imkânlarının yeterliliği ölçeği için alpha katsayısı=,859, rekreasyonel aktivite ölçeği için alpha katsayısı=,864 bulunmuştur. Elde edilen sonuçlara göre kullanılan ölçeklerin yüksek güvenilirlikte ölçüm yaptığını görüyoruz.

Çizelge 5.3. Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin frekans dağılımı

DEĞİŞKENLER	ALT KATEGORİLER	N	%	TOPLAM
Cinsiyet	Kadın	186	51,2	363
	Erkek	177	48,8	
Okul Türü	Endüstri Meslek	93	25,6	363
	Kız Meslek	49	13,5	
	Sağlık Meslek	56	15,4	
	Ticaret Meslek	67	18,5	
	İmam Hatip	86	23,7	
	Turizm Otelcilik	12	3,3	
İkamet Yeri	Şehir Merkezi	75	20,7	363
	İlçe	288	79,3	
Aile Gelir Düzeyi	500-1000	113	31,1	363
	1001-1500	133	36,6	
	1501 ve Üzeri	117	32,2	
Haftalık Harçlık	20-50	276	76,0	363
	51-75	63	17,4	
	76 ve Üzeri	24	6,6	

Araştırma kapsamına %51,2'si kadın %48,8'i erkek olmak üzere 363 meslek lise öğrencisi katılmıştır. Araştırmaya katılanların %25,6'sı Endüstri meslek, %13,5'i Kız meslek, %15,4'ü sağlık meslek, %18,5'i ticaret meslek, %23,7'si imam hatip ve %3,3'ü ticaret meslek lisesi öğrencisidir. Öğrencilerin %20,7'si şehir merkezinde, %79,3'ü ilçe merkezlerinde ikamet etmektedir. Öğrencilerin % 31,1'inin aile gelir düzeyi 500-1000 TL arası, %36,6'sının 1001-1500 TL arası ve %32,2'sinin ki 1501 TL ve daha fazladır. Öğrencilerin %76'sının haftalık harçlığı 20-50 TL arası, %17,4'ünün 51-75 TL arası ve %6,6'sının ki 76 TL ve daha fazlasıdır.

Çizelge 5.4. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının cinsiyet değişkenine göre farklılığı için mann-whitney u testi

	Cinsiyet	N	Sıra Sayısı Ortalaması	Z	p
Matematik	Erkek	186	197,42	-2,897	,004*
	Kadın	177	165,79		
Edebiyat	Erkek	186	203,22	-3,985	,000*
	Kadın	177	159,71		
İngilizce	Erkek	186	203,69	-4,073	,000*
	Kadın	177	159,20		
Tarih	Erkek	186	196,23	-2,676	,007*
	Kadın	177	167,05		

Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha başarılı olduğu gözlemlenmektedir.

Çizelge 5.5. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının ikamet yeri değişkenine göre farklılığı için mann-whitney u testi

	İkamet	N	Sıra Sayısı Ortalaması	Z	p
Matematik	Şehir Merkezi	75	192,99	-1,027	,304
	İlçe	288	179,14		
Edebiyat	Şehir Merkezi	75	199,73	-1,658	,097
	İlçe	288	177,38		
İngilizce	Şehir Merkezi	75	201,85	-1,855	,064
	İlçe	288	176,83		
Tarih	Şehir Merkezi	75	211,86	-2,795	,005*
	İlçe	288	174,22		

Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat ve ingilizce derslerinden aldıkları not ortalamalarında ikamet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur. Ancak şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tarih dersi not ortalamalarında ikamet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Tarih dersinde de şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.6. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının aile gelir düzeyi değişkenine göre farklılığı için kruskal-wallis testi

	Aile Gelir Düzeyi	N	Sıra Sayısı Ortalaması	χ^2	p
Matematik	500-1000	113	173,88	1,158	,560
	1001-1500	133	183,21		
	1501 ve üzeri	117	188,46		
Edebiyat	500-1000	113	167,42	5,738	,057
	1001-1500	133	178,82		
	1501 ve üzeri	117	199,70		
İngilizce	500-1000	113	161,20	9,105	,011*
	1001-1500	133	181,55		
	1501 ve üzeri	117	202,59		
Tarih	500-1000	113	172,82	1,967	,374
	1001-1500	133	181,05		
	1501 ve üzeri	117	191,95		

Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında aile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur. Ancak aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin İngilizce dersi not ortalamalarında aile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. İngilizce dersinde de aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmektedir.

Çizelge 5.7. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının haftalık harçlık değişkenine göre farklılığı için kruskal-wallis testi

	Harçlık	N	Sıra Sayısı Ortalaması	χ^2	p
Matematik	20-50	276	185,83	1,746	,418
	51-75	63	172,78		
	76-100	24	162,15		
Edebiyat	20-50	276	185,58	2,655	,265
	51-75	63	162,83		
	76-100	24	191,19		
İngilizce	20-50	276	183,32	3,254	,196
	51-75	63	165,76		
	76-100	24	209,48		
Tarih	20-50	276	187,77	4,194	,123
	51-75	63	158,21		
	76-100	24	178,06		

Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat, İngilizce ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında haftalık harçlıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.

Çizelge 5.8. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanlarının okul türüdeğişkenine göre farklılığı için kruskal-wallis testi

	Okul Türü	N	Sıra Sayısı Ortalaması	χ^2	p
Matematik	Endüstri Meslek	93	176,09	19,221	,002*
	Kız Meslek	49	225,88		
	Sağlık Meslek	56	173,05		
	Ticaret Meslek	67	166,04		
	İmam Hatip	86	192,93		
	Turizm Otelcilik	12	101,21		
Edebiyat	Endüstri Meslek	93	159,45	30,608	,000*
	Kız Meslek	49	200,49		
	Sağlık Meslek	56	167,90		
	Ticaret Meslek	67	158,62		
	İmam Hatip	86	229,56		
	Turizm Otelcilik	12	136,75		
İngilizce	Endüstri Meslek	93	154,33	34,667	,000*
	Kız Meslek	49	218,57		
	Sağlık Meslek	56	172,22		
	Ticaret Meslek	67	153,07		
	İmam Hatip	86	225,18		
	Turizm Otelcilik	12	144,79		
Tarih	Endüstri Meslek	93	162,13	16,610	,005*
	Kız Meslek	49	197,04		
	Sağlık Meslek	56	169,90		
	Ticaret Meslek	67	164,78		
	İmam Hatip	86	216,64		
	Turizm Otelcilik	12	178,88		

Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

Çizelge 5.9. Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük ders çalışma süreleri ile akademik başarı puanları arasındaki ilişki için spearman's rho testi

	Katsayılar	Matematik	Edebiyat	İngilizce	Tarih
Günlük Ders Çalışma Süresi	r	,389	,424	,350	,353
	p	,000*	,000*	,000*	,000*
	N	363	363	363	363
Matematik	r		,574	,491	,501
	p		,000*	,000*	,000*
	N		363	363	363
Edebiyat	r			,612	,676
	p			,000*	,000*
	N			363	363
İngilizce	r				,583
	p				,000*
	N				363

Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük ders çalışma süreleri ile matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih dersi başarı puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı aynı yönlü ve orta kuvvetli bir ilişki vardır.

Çizelge 5.10. Araştırmaya katılan öğrencilerin rekreasyonel aktivitelere katılım frekansları ve sıklıkları

REKREASYONEL AKTİVİTELER	N	%	Ortalama
Okumak (kitap, gazete, dergi vb.)	317	87%	5,48
Yazmak (şiir, roman, deneme vb.)	118	33%	3,22
Elektronik ve video oyunları oynamak	215	59%	7,14
Resim yapmak	85	23%	2,72
Bir müzik aleti çalmak	52	14%	4,63
Koleksiyonculuk	29	8%	2,03
Astronomi	14	4%	1,71
Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek	110	30%	5,45
Atıcılık yapmak	22	6%	5,36
İlgi gruplarına katılmak (dans, korolar vb.)	30	8%	2,80
Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak	55	15%	3,54
Müzelere, konserlere, sergilere gitmek	35	10%	3,25
Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak	291	80%	8,56
Tiyatro, ve sinemaya gitmek	109	30%	2,85
Piknik yapmak	137	38%	2,97
Hobi kursları	55	15%	2,85
Dışarıda yemek yemek	180	50%	3,44
Halı saha maçları	101	28%	2,57
Arabayla gezintiye çıkmak	126	35%	5,15
Kısa süreli kamp yapmak	24	7%	2,16
Doğa fotoğrafçılığı yapmak	56	15%	3,80
Televizyon ve film izlemek	290	80%	8,97
Radyo dinlemek	122	34%	6,04
Müzik dinlemek	304	84%	11,27
Avm'lere gitmek ve alışveriş yapmak	153	42%	3,12
Zevk için yemek yapmak	133	37%	4,03
Balık tutmak	62	17%	2,64
Evinde evcil hayvan bakmak	36	10%	8,44
Lunaparklar	27	7%	1,96
Monopoli, tabu vb oyunları oynamak	49	13%	3,67
Bowling, paintball, go-kart vb. oyunlar oynamak	49	13%	2,24
Savunma sanatları yapmak (kickbox, karate vb.)	17	5%	3,52
Koşmak	134	37%	3,81
Yüzmek	51	14%	2,90
Yürüyüş yapmak	187	52%	5,51
Bisiklet sürmek	104	29%	3,59
Basketbol oynamak	67	18%	1,83
Voleybol oynamak	86	24%	2,66
Futbol oynamak	95	26%	3,05
Tenis oynamak	20	6%	2,80
Hentbol oynamak	6	2%	1,83
Vücut geliştirmek	62	17%	3,69
Okçuluk	6	2%	1,83
Paintball	5	1%	1,20
Go-Kart	18	5%	1,44

Araştırmaya katılan öğrencilerin en çok yaptıkları rekreasyonel aktivite, öğrencilerin % 87'sinin yaptığı **Okumak** (kitap, gazete, dergi vb.), %84'ünün yaptığı Müzik dinlemek ve %80'inin Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak aktiviteleridir. Öğrencilerin en çok zaman ayırdığı etkinliklere baktığımızda ise haftada ortalama 11,27 saat ile en çok zaman ayrılan etkinlik müzik dinlemektir. Ardından haftada 8,97 saat ortalamayla televizyon ve film izlemek, haftalık 8,56 saat ortalamayla akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak en sık süreyle yapılan etkinlikleridir.

Çizelge 5.11. Araştırmaya katılan öğrencilerin haftalık boş saat süreleri ile rekreasyonel aktivitelere haftada ayrılan zaman arasındaki ilişki için spearman's rho testi

REKREASYONEL AKTİVİTELER	N	r	p
Okumak (kitap, gazete, dergi vb.)	317	,119	,034*
Yazmak (şiir, roman, deneme vb.)	118	,100	,279
Elektronik ve video oyunları oynamak	215	,097	,155
Resim yapmak	85	,106	,335
Bir müzik aleti çalmak	52	,066	,643
Koleksiyonculuk	29	,068	,727
Astronomi	14	-,306	,287
Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek	110	,049	,613
Atıcılık yapmak	22	,379	,082
İlgi gruplarına katılmak (dans, korolar vb.)	30	-,150	,430
Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak	55	-,015	,911
Müzelere, konserlere, sergilere gitmek	35	-,151	,385
Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak	291	,113	,054
Tiyatro, ve sinemaya gitmek	109	,058	,547
Piknik yapmak	137	,161	,060
Hobi kursları	55	,010	,944
Dışarıda yemek yemek	180	,001	,988
Halı saha maçları	101	,117	,245
Arabayla gezintiye çıkmak	126	,196	,027*
Kısa süreli kamp yapmak	24	,032	,881
Doğa fotoğrafçılığı yapmak	56	-,236	,080
Televizyon ve film izlemek	290	,218	,000*
Radyo dinlemek	122	,014	,879
Müzik dinlemek	304	,114	,047*
Avm'lere gitmek ve alışveriş yapmak	153	-,052	,524
Zevk için yemek yapmak	133	,091	,297
Balık tutmak	62	,047	,719
Evinde evcil hayvan bakmak	36	-,148	,390
Lunaparklar	27	-,115	,569
Monopoli, tabu vb oyunları oynamak	49	,135	,354
Bowling, paintball, go-kart vb. oyunlar oynamak	49	,107	,464
Savunma sanatları yapmak (kickbox, karate vb.)	17	-,297	,248
Koşmak	134	,166	,056
Yüzmek	51	-,177	,215
Yürüyüş yapmak	187	,188	,010*
Bisiklet sürmek	104	-,018	,857
Basketbol oynamak	67	,191	,121
Voleybol oynamak	86	,011	,917
Futbol oynamak	95	,115	,269
Tenis oynamak	20	,227	,336
Hentbol oynamak	6	,700	,122
Vücut geliştirmek	62	-,019	,885
Okçuluk	6	-,141	,789
Paintball	5	,791	,111
Go-Kart	18	,579	,012*

Araştırmaya katılan öğrencilerin haftalık boş saat süreleri ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), Arabayla gezintiye çıkmak, Televizyon ve film izlemek, Müzik dinlemek, Yürüyüş yapmak ve Go-Kart aktivitelere ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile go-karta ayrılan süre arasında aynı yönlü orta kuvvetli, okumak, arabayla gezintiye çıkmak, televizyon ve film izlemek, müzik dinlemek ve yürüş yapmak aktivitelere ayrılan süre arasında aynı yönlü zayıf kuvvetli bir ilişki vardır.

Çizelge 5.12. Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik dersi başarı puan ortalaması ile rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi

REKREASYONEL AKTİVİTELER	N	r	p
7	317	,158	,005*
Yazmak (şiir, roman, deneme vb.)	118	,139	,135
Elektronik ve video oyunları oynamak	215	,076	,266
Resim yapmak	85	,043	,693
Bir müzik aleti çalmak	52	-,152	,282
Koleksiyonculuk	29	-,418	,024*
Astronomi	14	-,133	,652
Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek	110	-,145	,131
Atıcılık yapmak	22	,275	,215
İlgi gruplarına katılmak (dans, korolar vb.)	30	-,102	,592
Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak	55	,135	,324
Müzelere, konserlere, sergilere gitmek	35	,339	,046*
Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak	291	-,076	,197
Tiyatro, ve sinemaya gitmek	109	,099	,305
Piknik yapmak	137	-,316	,000*
Hobi kursları	55	-,006	,965
Dışarıda yemek yemek	180	-,059	,433
Halı saha maçları	101	,196	,049*
Arabayla gezintiye çıkmak	126	-,051	,574
Kısa süreli kamp yapmak	24	-,231	,277
Doğa fotoğrafçılığı yapmak	56	,236	,080
Televizyon ve film izlemek	290	-,121	,039*
Radio dinlemek	122	,075	,413
Müzik dinlemek	304	-,118	,039*
Avm'lere gitmek ve alışveriş yapmak	153	,092	,259
Zevk için yemek yapmak	133	-,201	,020*
Balık tutmak	62	,009	,946
Evinde evcil hayvan bakmak	36	-,102	,555
Lunaparklar	27	-,237	,233
Monopoli, tabu vb oyunları oynamak	49	,005	,972
Bowling, paintball, go-kart vb. oyunlar oynamak	49	,110	,453
Savunma sanatları yapmak (kickbox, karate vb.)	17	,011	,967
Koşmak	134	,072	,405
Yüzmek	51	,186	,192
Yürüyüş yapmak	187	,014	,848
Bisiklet sürmek	104	,060	,545
Basketbol oynamak	67	-,113	,365
Voleybol oynamak	86	-,129	,238
Futbol oynamak	95	,033	,752
Tenis oynamak	20	,135	,571
Hentbol oynamak	6	,261	,617
Vücut geliştirmek	62	,070	,591
Okçuluk	6	,000	1,00
Paintball	5	,000	1,00
Go-Kart	18	-,059	,817

Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), koleksiyonculuk, piknik yapmak, halısa maçı, televizyon ve film izlemek, müzik dinlemek ve zevk için yemek yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile koleksiyonculuk ve piknik yapmak etkinliklerine katılım sürelerine ayrılan

süre arasında negatif yönlü orta kuvvetli, okumak ve halısaha maçlarına ayrılan süre arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, Televizyon ve film izlemek, müzik dinlemek ve zevk için yemek yapmak etkinliklerine süreleri ile arasında negatif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır.

Çizelge 5.13. Araştırmaya katılan öğrencilerin edebiyat dersi başarı puan ortalaması ile rekreatif aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi

REKREASYONEL AKTİVİTELER	N	r	p
Okumak (kitap, gazete, dergi vb.)	317	,203	,000*
Yazmak (şair, roman, deneme vb.)	118	,062	,507
Elektronik ve video oyunları oynamak	215	-,008	,902
Resim yapmak	85	-,018	,868
Bir müzik aleti çalmak	52	-,126	,372
Koleksiyonculuk	29	-,579	,001*
Astronomi	14	-,009	,975
Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek	110	-,174	,069
Atıcılık yapmak	22	,286	,197
İlgi gruplarına katılmak (dans, korolar vb.)	30	,117	,539
Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak	55	-,105	,445
Müzelere, konserlere, sergilere gitmek	35	,308	,072
Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak	291	-,061	,302
Tiyatro, ve sinemaya gitmek	109	-,016	,866
Piknik yapmak	137	-,198	,020*
Hobi kursları	55	-,130	,343
Dışarıda yemek yemek	180	,003	,964
Halı saha maçları	101	,150	,135
Arabayla gezintiye çıkmak	126	-,049	,589
Kısa süreli kamp yapmak	24	-,119	,581
Doğa fotoğrafçılığı yapmak	56	-,172	,206
Televizyon ve film izlemek	290	-,011	,852
Radyo dinlemek	122	-,007	,941
Müzik dinlemek	304	-,015	,796
Avm'lere gitmek ve alışveriş yapmak	153	,192	,018*
Zevk için yemek yapmak	133	-,019	,829
Balık tutmak	62	-,026	,840
Evinde evcil hayvan bakmak	36	-,138	,424
Lunaparklar	27	-,231	,247
Monopoli, tabu vb oyunları oynamak	49	-,199	,169
Bowling, paintball, go-kart vb. oyunlar oynamak	49	,100	,493
Savunma sanatları yapmak (kickbox, karate vb.)	17	,285	,268
Koşmak	134	,033	,705
Yüzmek	51	,127	,375
Yürüyüş yapmak	187	-,053	,475
Bisiklet sürmek	104	-,108	,276
Basketbol oynamak	67	-,067	,589
Voleybol oynamak	86	-,073	,506
Futbol oynamak	95	,021	,838
Tenis oynamak	20	,229	,331
Hentbol oynamak	6	-,052	,922
Vücut geliştirmek	62	-,010	,938
Okçuluk	6	-,139	,793
Paintball	5	,181	,770
Go-Kart	18	,353	,151

Araştırmaya katılan öğrencilerin edebiyat dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), koleksiyonculuk, piknik yapmak ve avmlere gitmek ve alışveriş yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile okumak ve avmlere gitmek ve alışveriş yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, piknik yapmak aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü zayıf kuvvetli, koleksiyonculuk aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır.

Çizelge 5.14 Araştırmaya katılan öğrencilerin İngilizce dersi başarı puan ortalaması ile rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için Spearman's rho testi

REKREASYONEL AKTİVİTELER	N	r	P
Okumak (kitap, gazete, dergi vb.)	317	,187	,001*
Yazmak (şiir, roman, deneme vb.)	118	,040	,665
Elektronik ve video oyunları oynamak	215	,108	,115
Resim yapmak	85	,011	,922
Bir müzik aleti çalmak	52	-,210	,135
Koleksiyonculuk	29	-,186	,335
Astronomi	14	,545	,044*
Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek	110	-,179	,062
Atıcılık yapmak	22	,089	,694
İlgi gruplarına katılmak (dans, korolar vb.)	30	-,201	,286
Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak	55	,105	,447
Müzelere, konserlere, sergilere gitmek	35	,124	,478
Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak	291	-,049	,406
Tiyatro, ve sinemaya gitmek	109	-,071	,462
Piknik yapmak	137	-,067	,439
Hobi kursları	55	-,122	,374
Dışarıda yemek yemek	180	,005	,950
Halı saha maçları	101	,165	,099
Arabayla gezintiye çıkmak	126	-,024	,788
Kısa süreli kamp yapmak	24	-,195	,361
Doğa fotoğrafçılığı yapmak	56	,039	,773
Televizyon ve film izlemek	290	-,055	,347
Radyo dinlemek	122	,022	,814
Müzik dinlemek	304	-,059	,308
Avmlere gitmek ve alışveriş yapmak	153	,188	,020*
Zevk için yemek yapmak	133	-,008	,925
Balık tutmak	62	,022	,868
Evinde evcil hayvan bakmak	36	-,182	,287
Lunaparklar	27	-,386	,047*
Monopoli, tabu vb oyunları oynamak	49	-,009	,954
Bowling, paintball, go-kart vb. oyunlar oynamak	49	,103	,481
Savunma sanatları yapmak (kickbox, karate vb.)	17	,184	,480
Koşmak	134	,135	,120
Yüzmek	51	,077	,591
Yürüyüş yapmak	187	-,012	,866
Bisiklet sürmek	104	,107	,282
Basketbol oynamak	67	,067	,591
Voleybol oynamak	86	-,109	,319
Futbol oynamak	95	,140	,175
Tenis oynamak	20	,068	,775
Hentbol oynamak	6	,051	,923
Vücut geliştirmek	62	-,045	,729
Okçuluk	6	-,266	,611
Paintball	5	,725	,165
Go-Kart	18	,191	,447

Araştırmaya katılan öğrencilerin İngilizce dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), astronomi, avmlere gitmek ve alışveriş yapmak ve lunaparklara gitmek aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile okumak ve avmlere gitmek ve alışveriş yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, lunaparka gitmek aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü orta kuvvetli, astronomi aktivitesine ayrılan süre arasında aynı yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır.

Çizelge 5.15. Araştırmaya katılan öğrencilerin tarih dersi başarı puan ortalaması ile rekreatif aktivitelere ayırdıkları süreler arasındaki ilişki için spearman's rho testi

REKREASYONEL AKTİVİTELER	N	r	P
Okumak (kitap, gazete, dergi vb.)	317	,188	,001*
Yazmak (şiir, roman, deneme vb.)	118	,038	,680
Elektronik ve video oyunları oynamak	215	,110	,108
Resim yapmak	85	,155	,156
Bir müzik aleti çalmak	52	-,149	,290
Koleksiyonculuk	29	-,413	,026*
Astronomi	14	-,088	,765
Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek	110	-,102	,291
Atıcılık yapmak	22	,390	,073
İlgi gruplarına katılmak (dans, korolar vb.)	30	-,127	,503
Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak	55	,174	,204
Müzelere, konserlere, sergilere gitmek	35	,178	,306
Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak	291	-,060	,311
Tiyatro, ve sinemaya gitmek	109	,028	,771
Piknik yapmak	137	-,211	,013*
Hobi kursları	55	-,157	,252
Dışarıda yemek yemek	180	-,030	,684
Halı saha maçları	101	,092	,360
Arabayla gezintiye çıkmak	126	-,071	,430
Kısa süreli kamp yapmak	24	-,182	,395
Doğa fotoğrafçılığı yapmak	56	-,049	,722
Televizyon ve film izlemek	290	-,049	,403
Radyo dinlemek	122	-,007	,941
Müzik dinlemek	304	,017	,773
Avm'lere gitmek ve alışveriş yapmak	153	,181	,025*
Zevk için yemek yapmak	133	,001	,991
Balık tutmak	62	,175	,175
Evinde evcil hayvan bakmak	36	-,094	,584
Lunaparklar	27	-,074	,712
Monopoli, tabu vb oyunları oynamak	49	-,020	,893
Bowling, paintball, go-kart vb. oyunlar oynamak	49	,263	,068
Savunma sanatları yapmak (kickbox, karate vb.)	17	,265	,304
Koşmak	134	,202	,019*
Yüzme	51	,337	,016*
Yürüyüş yapmak	187	,016	,829
Bisiklet sürmek	104	-,012	,900
Basketbol oynamak	67	-,014	,912
Voleybol oynamak	86	-,042	,699
Futbol oynamak	95	,144	,164
Tenis oynamak	20	,170	,475
Hentbol oynamak	6	,470	,347
Vücut geliştirmek	62	,103	,427
Okçuluk	6	,696	,125
Paintball	5	,000	1,00
Go-Kart	18	,473	,047*

Araştırmaya katılan öğrencilerin tarih dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), koleksiyonculuk, piknik yapmak, avmlere gitmek ve alışveriş yapmak, koşmak ve yüzmek aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile okumak, avmlere gitmek ve alışveriş yapmak ve koşmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, koleksiyonculuk aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü orta kuvvetli, piknik yapmak aktivitesine ayrılan süre ile arasında negatif yönlü düşük kuvvetli, go-kart ve yüzmek aktivitelerine katılım süresi ile aynı yönlü orta kuvvetli ilişki vardır.

Çizelge 5.16. Araştırmaya katılan öğrencilerin akademik başarı puanı ile okullarındaki imkan yeterlilikleri düşünceleri arasındaki ilişki

	Katsayılar	Matematik	Edebiyat	İngilizce	Tarih
Okul İmkan Puanı	r	,028	,057	,125	-,033
	p	,591	,282	,017*	,535
	N	363	363	363	363
Matematik	r		,574	,491	,501
	p		,000*	,000*	,000*
	N		363	363	363
Edebiyat	r			,612	,676
	p			,000*	,000*
	N			363	363
İngilizce	r				,583
	p				,000*
	N				363

Araştırmaya katılan öğrencilerin okullarının imkânlarının yeterliliği hakkındaki düşünceleri ile matematik, edebiyat ve tarih derslerindeki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Okulun imkân yeterliliği düşüncesi ile ingilizce dersi puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Tokat ilinde meslek liselerinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin ders dışı zamanlarında rekreasyon etkinliklerine katılım sıklıkları ile akademik başarı düzeyleri arasındaki etkiyi inceleyen bu çalışmada öğrencilerin demografik özelliklerine, okul imkanlarına ve akademik derslerdeki başarı ortalamalarına göre farklılıklarını tespit edebilmeyi amaçlayan bu araştırmanın örneklem grubunu, Tokat'taki meslek liselerinde öğrenim gören 363 öğrenci oluşturmaktadır. Bu bölümde elde edilen verilerin analizleri sonucunda önemli görülen bulgulardan elde edilen sonuçlar ve konuyla ilgili çözüm önerileri yer almaktadır.

Araştırmanın örneklem grubunu oluşturan bireyler Tokat ve ilçelerinde Endüstri Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi, Sağlık Meslek Lisesi ve Çok Programlı Liselerde öğrenim gören son sınıf öğrencileridir.

Rekreasyon aktiviteleri ülkemizde ve dünya da çalışılan bir konu olduğu gibi eğitim ortamlarında da giderek önem kazanmakta ve birçok çalışmaya konu olmaktadır. Daha önceki çalışmalarda rekreasyon etkinliklerine katılım değişik açılardan ele alınmıştır hatta okul rekreasyon aktiviteleri çalışılmıştır fakat ders dışı zamanlarda yapılan rekreasyon aktiviteleri lise öğrencilerinde akademik performans ile ilişkilendirilmemiştir. Çalışmada bu durum çok yönlü olarak ele alınmıştır.

Tokat'ta bulunan 40 adet Mesleki Eğitim Kurumu evreninden alınan örnekleme 363 öğrenciye uygulanan anketten elde edilen verilerle yapılan Öğrencilerin Edebiyat, Matematik, Tarih ve İngilizce Dersleri Başarı Puan Ortalaması ile Rekreasyonel Aktivitelere Ayırdıkları Süreler Arasındaki İlişki için Spearman's Rho Testi sonucunda görülmüştürki ders dışı zamanlarda yapılan çeşitli rekreasyon aktiviteleri öğrencilerin akademik performanslarına pozitif ve negatif yönlü etkileri olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar eğitim kurumları için aydınlatıcı ve yön gösterici olabilir. Öğrencilerin rekreasyon aktiviteleri konusunda yönlendirilmeleri ve bilinçlendirilmeleri onların bu yönde yapılan çalışmalara doğru yönlendirilmeleri hem kişisel akademik başarı performanslarını yükseltecek, hemde kurum eğitim kalitesini artıracaktır.

Çalışmada elde edilen diğer sonuçlarda şöyledir:

- Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha başarılı olduğu gözlemlenmektedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat ve ingilizce derslerinden aldıkları not ortalamalarında ikamet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur. Ancak şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmektedir.
- Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin tarih dersi not ortalamalarında ikamet yeri değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. Tarih dersinde de şehir merkezinde yaşayan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında aile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur. Ancak aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin ingilizce dersi not ortalamalarında aile gelir düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır. İngilizce dersinde de aile gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin diğer öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmektedir.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında haftalık harçlıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık yoktur.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih derslerinden aldıkları not ortalamalarında okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin günlük ders çalışma süreleri ile matematik, edebiyat, ingilizce ve tarih dersi başarı puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı aynı yönlü ve orta kuvvetli bir ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin en çok yaptıkları rekreasyonel aktivite, öğrencilerin % 87'sinin yaptığı **Okumak** (kitap, gazete, dergi vb.), %84'ünün yaptığı Müzik dinlemek ve %80'inin Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak aktiviteleridir.

Öğrencilerin en çok zaman ayırdığı etkinliklere baktığımızda ise haftada ortalama 11,27 saat ile en çok zaman ayrılan etkinlik müzik dinlemektir. Ardından haftada 8,97 saat ortalama ile televizyon ve film izlemek, haftalık 8,56 saat ortalama ile akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak en sık süreyle yapılan etkinlikleridir.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin haftalık boş saat süreleri ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), Arabayla gezintiye çıkmak, Televizyon ve film izlemek, Müzik dinlemek, Yürüyüş yapmak ve Go-Kart aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile go-karta ayrılan süre arasında aynı yönlü orta kuvvetli, okumak, arabayla gezintiye çıkmak, televizyon ve film izlemek, müzik dinlemek ve yürüş yapmak aktivitelerine ayrılan süre arasında aynı yönlü zayıf kuvvetli bir ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin matematik dersi puan ortalaması ile Okumak(kitap, gazete, dergi vb.), koleksiyonculuk, piknik yapmak, halısa maçı, televizyon ve film izlemek, müzik dinlemek ve zevk için yemek yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile koleksiyonculuk ve piknik yapmak etkinliklerine katılım sürelerine ayrılan süre arasında negatif yönlü orta kuvvetli, okumak ve halısa maçlarına ayrılan süre arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, Televizyon ve film izlemek, müzik dinlemek ve zevk için yemek yapmak etkinliklerine süreleri ile arasında negatif yönlü düşük kuvvetli bir ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin edebiyat dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), koleksiyonculuk, piknik yapmak ve avmlere gitmek ve alışveriş yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile okumak ve avmlere gitmek ve alışveriş yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, pikinik yapmak aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü zayıf kuvvetli, koleksiyonculuk aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin ingilizce dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), astronomi, avmlere gitmek ve alışveriş yapmak ve lunaparklara gitmek aktivitelerine ayrılan süreler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile okumak ve avmlere gitmek ve alışveriş yapmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında aynı yönlü

düşük kuvvetli, lunaparka gitmek aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü orta kuvvetli, astronomi aktivitesine ayrılan süre arasında aynı yönlü yüksek kuvvetli bir ilişki vardır.

- Araştırmaya katılan öğrencilerin Tarih dersi puan ortalaması ile Okumak (kitap, gazete, dergi vb.), koleksiyonculuk, piknik yapmak, avmlere gitmek ve alışveriş yapmak, koşmak ve yüzmek aktiviteleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. İlişki kuvvetlerine bakıldığında ise haftalık boş saat süresi ile okumak, avmlere gitmek ve alışveriş yapmak ve koşmak aktivitelerine ayrılan süreler arasında aynı yönlü düşük kuvvetli, koleksiyonculuk aktivitesine ayrılan süre arasında negatif yönlü orta kuvvetli, piknik yapmak aktivitesine ayrılan süre ile arasında negatif yönlü düşük kuvvetli, go-kart ve yüzmek aktivitelerine katılım süresi ile aynı yönlü orta kuvvetli ilişki vardır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin okullarının imkânlarının yeterliliği hakkındaki düşünceleri ile matematik, edebiyat ve tarih derslerindeki puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur. Okulun imkân yeterliliği düşüncesi ile ingilizce dersi puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır.

Bu sonuçlara göre şu öneriler geliştirilebilir:

1. Mesleki Eğitim Kurumlarında akademik başarıyı arttırmak öğrencilerle ve eğitim kurumuyla doğrudan ilişkilidir. Bunun için öğrencilerin daha mutlu ve huzurlu olması gerekmektedir fakat genel tablo da görülüyor ki öğrenciler rekreasyon kavramının çok fazla farkında olmadan hayatlarını şekillendirmektedirler. Bundan dolayı önce eğitim kurumlarına daha sonra eğitim kurumları aracılığıyla öğrencilerine rekreasyon kavramına yönelik bir farkındalık oluşturmalarıdır.
2. Öğrencilerin akademik başarıları yapılan ölçümlerde genel itibariyle orta düzey olduğu saptanmıştır. Ancak öğrencilerin rekreasyon açısından okul imkanlarını genelde yeterli bulmadıkları görülmektedir. Bunun için eğitim kurumlarının rekreatif, sosyal ve sportif alan ve faaliyetlerini imkanlardahilinde artırmaları gerekmektedir.
3. Öğrencilerin bilinçli olarak rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirmeleri sağlanmalı, öğrenciler yönlendirilmeli, öğrencilere yönelik organizasyonlar düzenlenerek ders dışında da bireysel ve grup olarak aktivitelere katılmaları sağlanarak yenilenmeleri ve motivasyonları güçlendirilmelidir.

4. Okul bünyesinde öğrenim gören öğrencilerin günlük ders süreleri dışında boş zamanlarını planlamada bilinçli bir şekilde rehberlik edilmeli, iyi planlanmayan boş zamanlar bu yaştaki ve çağdaki öğrencileri zararlı alışkanlıklara ve çeşitli olumsuz davranışlara yönlendirebilir.
5. Yönetici ve öğretmenler etkinliklerin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için gerekli çalışmaların yapılmasına daha çok özen göstermelidir. Bunun için öğretmenlerin konu hakkında bilgi ve beceri sahibi olmaları şarttır. Bu nedenle eğitim fakültelerine, öğretmen adaylarının branşları göz önüne alınarak rekreasyon ve eğitime katkıları konulu dersler verilmelidir. Boş zamanların değerlendirilmesi, okullarda gerçekleştirilen sosyal etkinlikler ve seçilecek etkinlik alanı ve çalışmaları konusunda eğitim verilmelidir. Böylece her öğretmen adayının bu konudabilinçlenmesi sağlanmalı, mezun görev yapan öğretmenler ise hizmet içi eğitimden geçirilerek rekreasyon ve yönetimi konusunda yetişmeleri sağlanmalıdır.
6. Rekreasyon çalışmalarının amacına ulaşabilmesi için ailelerin ve çevrenin tam desteğinin sağlanması gerekmektedir. Bunun için aileler ve özellikle okul çevresinde yaşayan diğer insanlar, tanıtım toplantıları, afiş ve broşür hazırlanması gibi etkinliklerle bu çalışmalar ve yararları hakkında bilinçlendirilmelidir. Bu şekilde öğrencilerin etkinlikler konusunda istekli hale getirilmesinde çevrenin desteği artırılmalıdır.
7. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin rekreasyon faaliyetlerine katılmaları büyük ölçüde yararlı ve akademik başarılarını artırıcı özelliindedir. Bu durum göz önüne alınarak öğrenci etkinliklerine ayrılan süre artırılmalı ve içerik zenginleştirilmelidir. Özellikle herhangi bir konuda rehberliğe ihtiyacı olan öğrencilerle (içine kapanık, yalnız, aşırı hareketli, davranış bozukluğu gösteren vb.) yakın iletişim kurabilmek için bu etkinlikler oldukça uygun bir ortam hazırlamaktadır. Ayrıca boş zaman değerlendirme etkinliklerinin belirli zamanlarla sınırlı kalmamasını sağlanması için okullara, öğrencilerin boş zamanlarında gönüllü olarak katılabilecekleri etkinlikler gerçekleştirilen kulüpler kurulabilir. İstekli öğrencilerin istedikleri zaman katılabilecekleri bu kulüplerde öğretmenler sürekli olarak günlük veya haftalık boş zaman değerlendirme etkinlikleri düzenleyebilirler.
8. Rekreasyon çalışmalarının daha kaliteli hale getirilebilmesi için taşra bölgelerindeki okullarda gerçekleştirilecek sosyal etkinliklerde veya kulüp çalışmalarında rehberlik, araç, gereç desteği sağlamak ve bölgesel etkinlikler (spor karşılaşmaları, şenlikler, yarışmalar vb.) düzenlemek üzere Öğrenci Rekreasyon ve Sosyal Yaşam Merkezleri kurulmalıdır. Bu sayede öğrenci sayıları fazla olan bu okullar tek tek

yararlanamayacakları birçok olanaktan yararlanabilirler. Ortak kullanılabilir malzemeler bu merkeze alınarak dolaşımı değişimi sağlanabilir. Özel bir alanda yeteneği olan öğrenciler tespit edildikten sonra okul dışındaki zamanlarda eğitim sağlanabilir. Örneğin, müzik öğretmeni olmayan bir okuldaki yetenekli bir öğrenciye başka bir okulda bulunan müzik öğretmeni bu merkezlerde ders verebilir. Okulda voleybol sahası olmadığı için voleybol oynayamayan yetenekli bir öğrenci bu merkezde eğitim alabilir. Böylece daha fazla sayıda ve daha nitelikli çalışmaların yapılması sağlanacaktır.

9. Öğrencilerin pasif katılım ile boş zaman değerlendirmeleri, öğrencilere okullarda bu konuda yeterli eğitim verilmediğinin bir göstergesi olup, özellikle Üniversite sınavlarına hazırlanan, gelecek kaygısı yaşayan ve buluş çağının son dönemlerinde bulunan 17-18 yaş gençlerinin serbest zamanlarının daha etkin, daha hareketli ve onların kaygı ve streslerini giderici aktivitelere ihtiyaçları olduğunu söyleyebiliriz.
10. Aileler, çocuklarının hafta içi ve hafta sonunda boş zamanlarında etkin bir şekilde değerlendirecek önlemler alınmalıdır. Ev içinde, pasif bir şekilde tv izleyerek ve dinlenerek geçirmelerini önleyici sportif-kültürel faaliyetlere yönlendirilmelidirler.
11. Okullarda, Beden Eğitim Öğretmeni vasıtasıyla özellikle hafta içi en az iki gün sportif organizasyonlar (futbol,basketbol-voleybol-masa tenisi vb...) düzenlenmeli ve lise son sınıf öğrencilerinin ders dışı etkinliklere katılımları sağlanmalıdır.
12. Okul dışı, dersanelere giden öğrenciler, dersane tarafından en az ayda bir defa dinlendirici gezilere götürülmelidir. Arkadaş gruplarıyla, eğlence geceleri ve daha değişik aktiviteler düzenlenip sınav kaygısı ve stresinden uzak tutulmalıdır.
13. Okul yöneticileri ve öğretmenler tarafından, öğrencilerin müzik-resim-el sanatları gibi, boş zamanlarını pasif katılımdan aktif katılıma yönelmelerini sağlayıcı etkinlikler düzenlenmelidir,
14. Okullarımızdaki rekreasyon alanları tekrar gözden geçirilerek çok yönlü kullanıma imkân tanıyacak öğrencilerin istekleri doğrultusunda düzenlenmesi okul idarelerince öncelenmeli, gerekli çalışmalar yapılarak öğrencilerin kullanımına sunulmalıdır.

Tüm bu tespitler sonucu, öğrencilerimizin kısmen de olsa boş zamanlarını sağlıklı bir biçimde değerlendirmeleri için rekreasyon etkinliklerine bilinçli bir şekilde yönlendirilmeleri sonucu motivasyonlarının ve özgüvenlerinin artacağı, deşarj olmalarının sağlanacağını, bu sayede sağlıklı ve mutlu bireyler olarak akademik başarılarının pozitif yönde gelişim göstereceği, sonuç itibariyle ailesine, çevresine, yaşadığı bölgeye, ülkesine faydalı bireyler olacakları düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Addington, J. E. (2001). *%100 Düşünce gücü*. (Çev. B. Çetinkaya). İstanbul: Akaşa Yayın.
- Ağaoğlu, Y. S. (2002). *Türkiye'deki üniversitelerin rekreasyon programlarının geliştirilmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, İ. (1998). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. Ankara: Alkim Yayınları.
- Altın, R. (2003). *Mesleki eğitim sisteminde yeni eğilimler ve modüler sistem*. Ankara: MEB Yayınları.
- Altın, R. (2005). *Türkiye'de mesleki eğitim ve öğretimdeki yeni yaklaşımlar*, MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- Anapa, S. (2008). *Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Anhalt, L. (1994). Worksite health promotion programs: before and after President Clinton's proposed health care reform, research, theory, and practice. *Wellness Perspectives*, 10(4), 26-38.
- Argan, M. (2007). *Eğlence Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık, 14.
- Arı, A. (2007). Öğrencilerin okul başarılarını etkileyen çeşitli faktörlerin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 176, 169-180.
- Arıcı, İ. (2007a). Öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi dersindeki başarılarına etkisi. *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(2), 151-168.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan araştırma yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 115.
- Aslan, L. N. (1994). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimi: öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaştırmalı bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aslan, L. N. (1994). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimi: öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaştırmalı bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aslan, N. (2005). *Üniversite öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimi: öğretmen yetiştiren kurumlarda karşılaştırmalı bir araştırma*. (2. Baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Atalay, A. (2004). *Spor, medya ve serbest zaman*, İstanbul: Beta Yayınları.

- Axelsen, M. (2009). The power of leisure: I was an anoexic; I'm now a healthy triathlete. *Lesiure Sciences*, 31, 330–346.
- Aytaç, Ö. (1991). *Elazığ'ın Mustafa Paşa Mahallesi'nde oturan aile başkanlarının boş zaman etkinliklerinin sosyolojik açıdan incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Aytaç, Ö. (2002). *Boş Zaman Üzerine Kuramsal Yaklaşımlar*. Elazığ, 12(1), 231-260.
- Balcı, V. (2003), Ankara'daki üniversite öğrencilerinin boş zaman etkinliklerine katılımlarının araştırılması, *Milli Eğitim Dergisi*, 158.
- Baloğlu M., Yıldırım, N., Köse, E. ve Uçar, A. (2012). *Tokat'taki mesleki eğitimin durumu ve ihtiyaç analizi*. Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Tokat.
- Baltaş, A. ve Baltas, Z. (1987). *Başarılı ve sağlıklı olabilmek için stresle başa çıkma yolları* (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bartko W. T. (2005). The ABCs of engagement in out –of- school- time programs. *New Directions For Youth Development*, No.105, Spring.
- Bayraktar, G. (2003). *Beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin boş zaman değerlendirme anlayış ve alışkanlıklarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Belch, H., Gebel, M. and Mass, G. (2001). Relationship between student recreation complex use, academic performance, and persistence of first time freshman. *NIRSA Journal*, 39, 14-22.
- Blackledge, D. A. and Hunt, B. D. (1985). *Sociological interpretations of education*, London: Routledge.
- Bloom, B. S. (1979). *İnsan nitelikleri ve okulda öğrenme* (D. A. Özçelik, Çev.) Ankara: Milli Eğitim.
- Boş Zaman & Rekreasyon Yönetimi. (Editör: Gökdeniz A.), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Bull, C., Hoose, J. and Wheet, M. (2003). *Introduction to leisure studies*, Prentice Hall, Essex.
- Büküşoğlu, N. ve Bayturan, A.F. (2005). Serbest zaman etkinliklerinin gençlerin psiko-sosyal durumlarına ilişkin algısı üzerindeki rolü. *Ege Tıp Dergisi*, 44-3,(173-177).
- Bülbül, T. (2014). *Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına ve mesleki eğitime yönelik görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Charles, C. C. and Wellman, L. (1963). *Philosophy and principles of physical*, France Prentice Hall International Ince Enlewood Cliffs, N.1.USA. 2,5,9.
- Chick, G. E. (1984). Leisure and the development of culture. *Annals of Tourism Research*, 11(4), 623-626.

- Currell, S. (2010). *The march of spare time*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- Çelik, G. (2013). *Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi (megep)'in değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik, Z. ve Pulur, A. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve spora ilişkin tutumları. *VAN/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayısı, 115-121.
- Çetinbaş, R. N. (2010). *Sivas ili Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıklarının tespiti ve incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Çoruh, Y. (2013). *Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel eğilimleri ve rekreasyonel etkinliklere katılımına engel olan faktörler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çüçen, A. K. (1996). Ortaçağ felsefesinde zaman kavramı. *Felsefe Dünyası*, 20, 73-79.
- Demir C. (2003). *Demografik özellikler ile sağlanan imkânların sportif faaliyet tercihleri üzerine etkileri; üniversite gençliğine yönelik bir uygulama*, 1. Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu. Ankara: Türk Hava Kurumu Basım Evi İşletmeciliği.
- Demirezen M. (2006, 17-19 Şubat). *Ulusal mesleki eğitim politikamız ve gelecek vizyonu*, TİSK ve TURK-İŞ, Eğitim ve İstihdamda Etkinlik Arttırma Projesi, İl Mesleki Eğitim Kurulu ve İl İstihdam Kurulu Temsilcilerine Yönelik Eğitim Seti, Kapadokya, s.B2/1-27.
- Demirtaş, H. ve Çınar. Ş. (2004). *Yönetici, öğretmen, veli ve öğrencilerin başarı algısı ve eğitime ilişkin görüşleri (Malatya ili örneği)*. (XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Descartes, R. (1998). *Felsefenin ilkeleri*, Çev. M. Akın, Say Yay., 33-34,45.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji: kavramlar ve sorunlar* (3. Basım), İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dumazedier, J. (1990). Boş zaman ve kültür. *Türk Yurdu Dergisi*, Ankara, 10-38.
- Ellis, G. D. (1987). Development of a typology of common adolescent free time activities: a validation and extension of Klebier, Larson and Csikszentmihalyi, *Journal of Leisure Research*, 19(4), 285-287.
- Ergin G. (1972). Boş zaman değerlendirme eğitimi, *Beden Eğitimi Dergisi*; 25: 24-25.
- Ergün, H., Özdemir, H., Çorlu, M. A., ve Savran, C. (2004). Dil ve sayısal yetenekler ile fizik başarısı arasındaki ilişki, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 12 (2), 361-368.
- Eroğlu, F. ve Bayrak, S. (1994). Örgüt faaliyetleri açısından zaman yönetimi. *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, X, 3-4: 255-270.

- Ertuğrul, H. (2005). Öğrencinin başarı kılavuzu. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Fer, S. (2000). Modüler program yaklaşımı ve bir öneri. *Milli Eğitim Eğitim-Sanat-Kültür Dergisi*, 147, 21-37.
- Flammer, A. and Schaffner, B. (2003). Adolescent leisure across European nations. *New Directions For Child and Adolescent Development*, 99, 65-77
- Gilman, R., Meyers, J. and Perez, L. (2004). Structured extracurricular activities among adolescents: findings and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools*, 41(1), 75-93.
- Gökalp, M. (2006). Üniversite öğrencilerinin başarılarını etkileyen okul içi faktörler. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 72-81.
- Gökmen, H., Açıkalin, A., Koyuncu, N. ve Saydar, Z. (1985). *Yükseköğrenim öğrencilerinin serbest zaman etkinlikleri ve kendilerini gerçekleştirme düzeyleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gül, V. (2008). *Boş zaman etkinliklerinin okuduğunu anlama ve okumaya yönelik tutumlar üzerindeki etkiliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Gülbahçe, Ö. (1996). *Boş zamanları değerlendirme alışkanlıkları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Güleç, S. ve Alkış, S. (2003). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin derslerdeki başarı düzeylerinin birbiriyle ilişkisi. *İlköğretim Online*, 2(2), 19-27.
- Güler, Ş. (1978). *Turizm sosyolojisi*. Ankara: Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını.
- Gür, S., Bekir, A., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z. ve Boz, N. (2012, Mart). *Türkiye'nin gençlik profili*. Seta Yayınları, 26.
- Gürbüz, B. ve Karaküçük, S. (2007). Boş zaman engelleri ölçeği-28:ölçek geliştirme, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 3-10.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2003). Örnek animasyon uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N., Gökdeniz, A. ve Dinç, Y. (2003). Boş zaman rekreasyon yöntemi. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Harold, D., Charles, K. and Douglas, S. (1969). *Community recreation*. Reading Room Westhampton College, University of Richmond, Virginia, 210.
- Hawking, S. (2008). Zamanın daha kısa tarihi (Çev. S. Ögünç). İstanbul: Doğan Kitapçılık.
- Hazar, A. (1999). Turizm işletmelerinde animasyon. Ankara: Detay Yayınları, 15.

- İnternet: Yağcızeybek, S. (2008). *Yeterliliğe dayalı eğitim: mesleki eğitime etkili ve gerçekçi bir yaklaşım*. <http://ankara.meb.gov.tr/dergi/4716.pdf> adresinden 22 Mayıs 2016'da alınmıştır.
- İnternet: Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (1999). *Mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması*. Araştırma raporu, <http://www.tusiad.org> adresinden 22 Mayıs 2016'da alınmıştır.
- İnternet: Yağcızeybek, S. (2006). *Mesleki ve teknik eğitimin önemi*, <http://www.milliegitim.biz> adresinden 24 Mayıs 2016'da alınmıştır.
- Juniu, S., Samdahl, D. M., Scott, D. and Weissinger, E. (2000). Downshifting: regaining the essence of leisure. *Journal of Leisure Research*, 32(1), 69-73.
- Kapani M. (1991). *İnsan haklarının ulusal boyutları*. Ankara: Bilgi Yayınları, 147.
- Karaküçük, S. (1997). *Boş zamanlar değerlendirme, kavram kapsam ve bir araştırma* (Geliştirilmiş 2. Baskı). Rekreasyon, Ankara: Seren Ofset.
- Karaküçük, S. (1999). *Boş zamanlar değerlendirme* (3.Baskı). Rekreasyon. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Karaküçük, S. (2001). *Boş zamanları değerlendirme* (4. Baskı). Rekreasyon, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (2005). *Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme* (5. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaküçük, S. (2008). *Rekreasyon: Boş zamanları değerlendirme* (6. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi, 87-88.
- Karaküçük, S. ve Aslan, S. (1997, Temmuz). Devlet yurtlarında kalan bayan öğrencilerin rekreasyonel sorunları. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, Ankara, 3.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 110.
- Kasatura, İ. (1998, Ekim). *Gençlik ve bağımlılık* (1. Basım), Psikoloji Dizisi:3, Evrim Yayınevi.
- Kaya, S. (2003). *Yetiştirme yurtlarında kalan gençlerin boş zaman değerlendirme eğilimi ve etkinliklerin sosyalleşmeye etkisi*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Kırımoğlu, H., Parlak, N., Dereceli, C. ve Kepoğlu, A. (2008). Lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin spora katılım düzeylerine göre incelemesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Niğde, 2(2).
- Kırkpınar, M. (2004). *Lise son sınıftaki öğrencilerin boş zaman faaliyetlerine katılım biçimlerinin araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

- Knepp, D. (2011). *Recreation center participation and its relationship to academic success*. Pennsylvania: Indiana University.
- Köknel Ö. (1985). *Gençlik çağında kız-bay arkadaşlığı*. Gençlik Yılı Konferansı, İstanbul, 22.
- Köknel, Ö. (1981). *Cumhuriyet gençliği ve sorunları*. Ankara: Cem Yayınevi.
- Köktaş, Ş. K. (2004). *Rekreasyon Boş Zamanı Değerlendirme* (Geliştirilmiş 3. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2, 336-353.
- Kraus, R. G. (1998). *Recreation and leisure in modern society*, Canada: Jones and Bartlett Publishers.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Küçük, S. (2015). *İşgörenlerin rekreasyonel etkinliklere katılım düzeyleri ile çalışma performansları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Küçüktopuzlu, F. (1991). *Turistik yatırımların yoğunlaşmasına paralel rekreasyon imkanlarının geliştirilmesi bakımından Güney Antalya Projesi uygulaması*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Laftman, S. B. and Östberg, V. (2006). The pros and cons of social relations: an analysis of adolescents' health complaints. *Social Science & Medicine*, 63, 611–623.
- Larson, R. and Seepersad, S. (2003). Adolescents' leisure time in the United States: partying, sports, and the American experiment. *New Directions For Child and Adolescent Development*, 99, 53-64.
- Luetkens, S. A. (2004). *The Integration of Physical Activity and Social Youth Work-Common Goals and Synergy Effects of Two Discrete Social System?*. International Conference on Leisure, Tourism & Sport-Education, Integration, Innovation, Cologne, 18-21 March, Germany.
- Mackenzie, R. A. (1985). *Zaman tuzağı: zamanı nasıl denetlersiniz?* (Çev. Y. Güneri). İstanbul: İlgı Yayıncılık.
- MEB (2006). *Bilişim teknolojileri alanı öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB (2014). *Türkiye mesleki ve teknik eğitim strateji belgesi ve eylem planı 2014-2018*, Ankara
- MEBTKB (2007). *Ülkemiz ve Avrupa'daki mesleki ve teknik eğitimde gelişmeler ile modüler eğitim uygulamaları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.

- MEGEP (2004). *Megep Bülten*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, (1).
- Metin, T. (2013). Boş Zaman Literatürünün Dünyadaki Gelişimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Mirzeoğlu, N. (Editör) (2006). *Spor bilimlerine giriş*, Ankara: Spor Yayınevi.
- Olca, A. ve Döş, İ. (2009). Ortaöğretimde başarıyı olumsuz etkileyen unsurların öğrenci boyutuyla tespitine yönelik bir uygulama. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 131-155.
- Özcan, V. (2014). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim ile istihdam ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Özdamar, K. (1999) Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi1. Kaan Kitabevi, Eskişehir
- Özdemir, G. (2007). *Mesleki eğitimi güçlendirme projesinde toplam kalite yönetimi ve bir işletme uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özkes, M. (2011). Ergenlik döneminde boş zaman aktivitelerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, (12)1, 1–211.
- Özer, Z. ve Burgaz, B. (2002). Kalabalık sınıf nitelikli öğretmen. *Bilim ve Teknik*, 420, 76.
- Özgüven, İ. E. (1998). *Bireyi tanıma teknikleri*, Ankara: Pedrem Yayınları.
- Pelit, E. (2008). *İşletmelerde işgören güçlendirmenin işgörenlerin iş doyumuna etkisi: otel işletmelerinde bir araştırma*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Saçcan, M. (1986). *Rekreasyon ve Turizm*. Cumhuriyet Basımevi. İzmir.
- Sarı, M. (2006). Okul yaşam kalitesi: tanımı, değişkenleri ve ölçülmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 139-151.
- Saygın, O. (1999). *Halk eğitimi merkezlerinde boş zaman değerlendirme*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Eğitimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Sayın, O. (1987). Toplumun işleyişini ve değişimini belirleyen toplumsal eylemin özü. *Sosyoloji Dergisi*, (1), 11.
- Sevil, T., Şimşek, Y., Katırcı, H., Çelik, O. ve Çeliksoy, A. (2012). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Ofset.
- Sezgin, İ. (1999). *16. Milli Eğitim Şurası: konuşmalar, görüşler, kararlar ve raporlar*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Shivers, J. S. ve DeLisle, L. J. (1997). *The story of leisure: context, concepts and current controversy*. Human Kinetics Publishers.

- Süzer, M. (1997). *Üniversite öğrencilerinin sosyal ve ekonomik özelliklerine göre boş zaman faaliyetlerini değerlendirme biçimleri: Pamukkale Üniversitesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Şen, S. (2013). Serbest zaman, serbest zaman etkinlikleri ve eğitimdeki yeri, *Ekev Akademi Dergisi*, (54).
- Şencan, H. (2008). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin sorunları ve çözüm önerileri*, İstanbul: Tavaslı Matbaacılık.
- Şişman, M. (2002). *Eğitimde mükemmellik arayışı (etkili okullar)* (1.Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Şişman, M. (2010). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tam, M. (1981). *Toplum bilime giriş*. Ankara: A.Ü.E.B. Fak. Yayını, 147.
- Tan, M. (1990). Eğitim sosyolojisinde değişik yaklaşımlar: işlevselci paradigma ve çatışmacı paradigma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), 557-571.
- Taşmektepligil, Y. (1995). *Sporun yaygınlaştırılmasında semt sahalarının etkileri*. Marmara Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- TDK (1982). *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*, Ankara.
- Tezcan, M. (1982). Sosyolojik açıdan boş zamanların değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları*, 16: 10-28-30-43.
- Tezcan, M. (1993). *Boş zamanlar sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Tezcan, M. (1993). *Eğitim sosyolojisinde çağdas kuramlar ve Türkiye*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yay. No: 170.
- Tezcan, M. (1994). *Boş zamanların değerlendirilmesi sosyolojisi*. Ankara: Atilla Kitabevi, 82.
- Torkildsen, G. (1991). *Leisure and recreation management*. London: E-Fn Spon, 242.
- Torkildsen, G. (1999). *Leisure and recreation management*. London: E & FN Spon, 73.
- Trainor, S., Delfabbro, P., Anderson, S. and Winefield, A. (2009). Leisure activities and adolescent psychological well being. *Journal of Adolescence*, 3(03), 8-13.
- Tribe J. (1995). *The economics of leisure and tourism: environments, markets and impacts*. Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve Spss ile veri analizi*, Ankara: Detay Yayıncılık, 19.

- Ünal, C. (2006). *Bazı AB ülkelerindeki halk eğitim ve mesleki eğitim uygulamaları ve ülkemizin halk eğitim ve mesleki eğitim uygulamaları açısından AB'ye uyumlulaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Veal, A. J. (1992). Definitions of leisure and recreation, *Australian Journal of Leisure and Recreation*, 2(4), 44–48, 52.
- Yavaş Karataş, N. (2006). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında okuyan öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirme alışkanlıkları: Bingöl ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık, 49-50.
- Yetim, A. (2000). *Sosyoloji ve spor*. Ankara: Topkar Matbaacılık, 48–130.
- Yetim, A. (2005). *Sosyoloji ve spor*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Yetiş, Ü. (2008). *Ortaöğretim öğrencilerinin boş zaman değerlendirme eğilimleri (Ankara örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yossi, S. and Walter, M. (2000). Vocational secondary education, *European Societies*. 2(1), 29-50.
- Yörük, S., Dikici, A. ve Uysal, A. (2002). Bilgi toplumu ve türkiye'de mesleki eğitim. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Elazığ, 12(2), 299-312.
- Zorba, E. (2008, Eylül). Türkiye'de Rekreyasyona bakış açısı ve gelişimi. *Gazi Haber Dergisi*, 52-55.

EKLER

EK-1. Anket Formu

Değerli Katılımcı; Bu anket ile kurumunuzda “Meslek Liselerinde Öğrencilerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Sıklığı İle Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma” yapılacaktır. Bu araştırmayı kabul etmeniz halinde; kimliğiniz ile ilgili hiçbir bilgi belirtmeniz gerekmemektedir. Araştırmada elde edilen bilgiler hiçbir şahıs ve kuruma verilmeyecek, sadece bilimsel amaçla kullanılacaktır. İlginiz ve ayırdığınız zaman için teşekkürler.

Not:(Bu çalışma Yüksek Lisans Tezi için hazırlanmaktadır)

Levent ÖZİL

Lütfen aşağıdaki soruları X işaretini kullanarak işaretleyiniz.

1) Cinsiyetiniz?

()Kadın ()Erkek

2) Okul Türünüz?

()Endüstri Meslek ()Kız Meslek ()Sağlık Meslek () Ticaret ()İmam Hatip
() Turizm Otelcilik

3) İkamet Yeriniz?

() Şehir Merkezi () İlçe

3)Ailenizin Gelir Düzeyi:

()500-1000 ()1001-1500 ()1501-2000 ()2001 ve üzeri

4)Haftalık ailenizden aldığınız harçlık ne kadardır?

()20-50 ()50-75 ()75-100 ()100-125 ()125 ve üzeri

5) Günde kaç saat boş zamanınız var?(okul ve rutin yaptığımız işler dışında).....

6) Haftada kaç saat boş zamanınız var?.....

7) Günde kaç saat ders çalışıyorsunuz?.....

Aşağıdaki soruları 9-10-11 ve 12. Sınıf not ortalamanız göz önünde bulundurarak yanıtlayınız.

1. (9-10-11-12. sınıf) Matematik dersi ortalamanız?
2. (9-10-11-12. sınıf) Edebiyat dersi ortalamanız?
3. (9-10-11-12. sınıf) İngilizce dersi ortalamanız?
4. (9-10-11-12. Sınıf) Tarih dersi ortalamanız?

Lütfen aşağıdaki tabloyu (X) işareti kullanarak doldurunuz.

Aşağıdaki soruları şu anki okulunuz imkânlarını göz önünde bulundurarak yanıtlayınız. (1) Hiç Katılmıyorum (2) Katılmıyorum (3) Kısmen Katılıyorum (4) Katılıyorum (5) Tamamen Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Okulumuzda yeteri miktarda sosyal ve kültürel faaliyetler düzenlenmektedir.					
2. Okulumuzda yeteri miktarda sportif faaliyetler düzenlenmektedir					
3. Düzenlenen bu faaliyetlere katılımımda her keşe fırsat tanınmaktadır.					
4. Düzenlenen sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri beğeniyorum					

Aşağıda listelenen faaliyetlerden, Hangilerine katılıyorsunuz? Katıldığınız faaliyetlere katılma sıklığınızı gün ve saat olarak yazınız.

Faaliyet	Haftada Kaç Gün	Günlük Kaç Saat
1. Okumak (kitap, gazete, dergi vb.)		
2. Yazmak (şiir, roman, deneme vb.)		
3. Elektronik ve video oyunları oynamak		
4. Resim yapmak		
5. Bir müzik aleti çalmak		
6. Koleksiyonculuk		
7. Astronomi		
8. Toprakla uğraşmak ve bitki yetiştirmek		
9. Atıcılık yapmak		
10. İlgi gruplarına katılmak (dans toplulukları, korolar vb.)		
11. Toplumsal fayda adına gönüllü çalışmalarda bulunmak		
12. Müzelere, konserlere, sergilere gitmek		
13. Akrabalarla ve ya arkadaşlarla buluşmak		
14. Tiyatro, ve sinemaya gitmek		
15. Piknik yapmak		
16. Hobi kursları		
17. Dışarıda yemek yemek		
18. Halı saha maçları		
19. Arabayla gezintiye çıkmak		
20. Kısa süreli kamp yapmak		
21. Doğa fotoğrafçılığı yapmak		
22. Televizyon ve film izlemek		
23. Radyo dinlemek		
24. Müzik dinlemek		
25. Avm'lere gitmek ve alışveriş yapmak		
26. Zevk için yemek yapmak		
27. Balık tutmak		
28. Evinde evcil hayvan bakmak		
29. Lunaparklar		
30. Monopoli, tabu vb oyunları oynamak		
31. Bowling		
32. Savunma sanatları yapmak (kik boks, karate vb.)		
33. Koşmak		
34. Yüzmek		
35. Yürüyüş yapmak		
36. Bisiklet sürmek		
37. Basketbol oynamak		
38. Voleybol oynamak		
39. Futbol oynamak		
40. Tenis oynamak		
41. Hentbol oynamak		
42. Vücut geliştirmek		
43. Okçuluk		
44. Paintball		
45. Go-Kart		

EK-2. İzin Onayı

T.C.
TOKAT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27001677-44-E.5962387
Konu: Araştırma İzin Verilmesi

11.06.2015

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi
b) 09/10/2014 tarihli ve 27001677/600/4437181 sayılı Valilik Makam Onayı.
c) Araştırma İzinleri İnceleme Komisyonunun .../06/2015 tarihli tutanağı.

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi bölümü yüksek lisans öğrencisi Levent ÖZİL il/ilçe genelindeki tüm meslek lisesi son sınıf öğrencilerine "Meslek Liselerinde Öğrencilerin Rekreasyonel Etkinliklere Katılım Düzeyleri ile Akademik Başarı Düzeyleri Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma; Tokat İli Örneği" ile ilgili ölçek uygulaması konusunda hazırlamış olduğu bilimsel amaçlı anket çalışmasını uygulamak istemektedir.

Söz konusu bilimsel amaçlı çalışmanın il/ilçe genelindeki tüm Meslek Lisesi son sınıf öğrencilere uygulama yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'unuzu arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
11.06.2015

Mehmet Suphi KÜSBECİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ÖZİL, Levent
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 23/08/1974 Tosya
 Medeni hali : Evli
 Telefon : 05054983004
 e-mail : levent3738@hotmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek Lisans	Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rekreasyon Yönetimi	2016
Lisans	Gazi Üniversitesi Ticaret Turizm Eğitim Fakültesi Turizm Öğretmenliği Bölümü	1996
Lise	Bolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi	1992
İlköğretim	Tosya Atatürk İlköğretim	1988

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
1996 - 1997	Iğdır Ticaret Meslek Lisesi	Öğretmen
1997 - 2001	Tokat Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	Öğretmen
2001-2003	Tokat Öğretmenevi	Müdür Yardımcısı
2003-2012	Tokat Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	Öğretmen
2012-Halen	İl Milli Eğitim Arge	Koordinatör

Yabancı Dil

İngilizce

Hobiler

Kültür Gezileri, Seyahat, AB projeleri

GAZİ GELECEKTİR..

Çarşamba

